

PRAMENY

**Rok Charity Olomouc
v příbězích, obrazech a souvislostech**

2024

PRAMENY 2024

**Rok Charity Olomouc v příbězích,
obrazech a souvislostech**

OBSAH

OHLÉDNUTÍ ZA ROKEM 2024 V CHARITĚ OLOMOUČ	4
Úvod ředitele	5
Středisko Samaritán pro lidi bez domova.....	8
Středisko sv. Vincence pro lidi s duševním onemocněním.....	11
Středisko pečovatelské služby.....	16
Středisko pro rodiny a krizovou pomoc	22
Centrum materiální pomoci	27
Centrum dobrovolnictví.....	30
 CO DĚLÁME A PROČ	 36
 Rok 2024 – rok mimořádných výzev a nových projektů.....	 37
Cesta k projektu ISIDOR+: Tísňová péče a komunitní platforma pro důstojný a bezpečný život seniorů.....	37
„Není to žádná chůvička na hlídání.“ Rozhovor s Jitkou Weigelovou.....	40
Druhá Dobrodruhá: Re-use centrum propojující ekologii, solidaritu a sociální začleňování.....	44
Investiční projekty: Rekonstrukce Domova sv. Kosmy a Damiána na Wurmově 5	49
Povodně 2024: Jak to bylo	50
 Střípky z našeho života	 55
Jeden rok v praxi pastorační asistentky	55
Dům sv. Vincence a Azylový dům pro ženy oslavily svá výročí.....	57
Když schází vlastní peřina. Rozhovor s Helenou Mikuškovou.....	59
„Našla jsem se v tom.“ Příběh dobrovolnice Marie Trubákové.....	63

ODBOURNÁ KONFERENCE: Bezdomovectví v kontextu rodiny.

Jak vztahy a výchova ovlivňují životy lidí bez domova 65

„Všichni jsme byli děti.“ Rozhovor s Alexandrem Dvořákem 66

Ohlédnutí za konferencí 69

Vazby bezdomovectví a ústavní výchovy*

Mgr. Dalibor Křepský, býv. ředitel Dětského domova Šance, Olomouc 73

Krehkost žien a ich podpora v rámci kresťanskej komunity*

PhDr. Helena Paňková, vedoucí Domu sv. Faustíny,

Gréckokatolícka Charita Prešov 79

Hanba vs. vina*

Bc. Lucie Doležalová 91

Síla rodiny na cestě z ulice*

Roman Kuruc, DiS., Domov sv. Anežky, Charita Olomouc 93

VZDĚLÁVÁME SE 97

Vedení lidí k odpovědnosti v souladu s poznatky o fungování mozku*

Mgr. Michal Dubec, Ph.D. 98

HISTORIE 103

Nad všechno je láska. Olomoucký pomocný biskup Jan Stavěl zasvětil čtyřicet let službě Charitě*

PhDr. Martin Kučera 104

* Odborný text

OHLÉDNUTÍ ZA ROKEM 2024 V CHARITĚ OLOMOUC

ÚVOD ŘEDITELE

Při ohlédnutí za uplynulým rokem chci na prvním místě zmínit nový objekt v Olomouci-Chválkovicích, kam jsme přestěhovali správu Charity spolu s ředitelstvím, pečovatelskou službou a vedením Střediska Samaritán pro lidi bez domova. Stěhování proběhlo sice již na konci roku 2023, ale rok 2024 byl ve znamení úprav a zabydlování na novém místě. Všichni máme tu zkušenost, že se změnou místa se mění i komunikace a všední život. Tato změna byla podle mě velmi pozitivní a umožnila nám komfortnější fungování.

Nebýt povodní, mohl to být zcela klidný rok. Povodně nezasáhly náš region, ale naše přátele na Jesenicku, Krnovsku či Opavsku. Pomáhali jsme v mnoha oblastech (materiální pomoc, sbírky, dobrovolnictví, distribuce finanční pomoci, monitoring či krizová intervence). Byla to cenná zkušenost, která nás přiměla oblast krizových situací zahrnout do strategického plánu na další období.

Postupně jsme ukončili náš první manažerský kurz a uvedli do funkce naše nové kolegy. Přešli jsme z dvoustupňového na třístupňový systém řízení organizace. V praxi to znamená, že jsme vytvořili novou pozici vedoucích služeb, kteří tvoří základní pilíř managementu. Změnilo to naši komunikaci, účast na některých poradách a akcích se zvětšila o další účastníky. Snažíme se přibližovat k sobě služby i lidi. V roce 2024 jsme navázali dalším blokem manažerského kurzu pro ostatní nové členy managementu.

V prvním kvartálu roku jsme museli urgentně ve spolupráci s městem a Krajem řešit přesun Centra materiální pomoci. Komfortní prostory na Koželužské ulici byly prodány a pronájem pro naše sklady a výdejnu skončil. Náhrada se hledala velmi těžko. Nakonec vzniklo zázemí na několika místech. Hlavní pomocnou ruku nám podalo Výstaviště Flora Olomouc, které nám prostřednictvím paní ředitelky Fuglíčkové a za podpory pana primátora Žbánka umožnilo umístit ve svých prostorách výdejnu potravin a překlenout tak krizové období.

S Olomouckým krajem jsme jednali o kapacitách našich služeb. K naší velké radosti došlo k navýšení kapacity Dluhové poradny o 1,5 úvazku. Méně úspěšní jsme byli v rozšíření Bydlení sv. Vincence, kde jsme navýšení nerealizovali, protože bylo schváleno jen pro lůžka a nepodařilo se nám přesvědčit Kraj o nutnosti podpůrné sociálně aktivizační služby. Jelikož je tato služba potřebná, asi se k jednání ještě vrátíme.

Na podzim proběhly krajské volby. Předchozí spolupráce s panem náměstkem Mgr. Ivem Slavotínkem byla velmi dobrá, a jelikož je pro nás důležité mít dobrou spolupráci s našimi politickými partnery na Kraji, navázali jsme jednání s panem náměstkem JUDr. Martinem Škurkem, Ph.D., a hned na podzim jednali o našich

prioritách. Jsme rádi, že se ve všem můžeme opřít o erudici a věcný přístup pana vedoucího odboru sociálních věcí Mgr. Zbyňka Vočky.

Velmi dobrou spolupráci dlouhodobě máme také se statutárním městem Olomouc, pro které chceme být rovněž strategickým partnerem pro dobro občanů. Věcnost a lidský přístup pana primátora Mgr. Miroslava Žbánka, MPA, a zkušenosti ze sociální oblasti paní náměstkyně Bc. Kateřiny Dobrozemské jsou pro nás velkou oporou a vytvářejí velmi seriózní prostor pro spolupráci. Konkrétní kroky této spolupráce profesionálně zajišťuje pan vedoucí sociálního odboru Michal Majer.

V roce 2024 se podařilo iniciovat vznik kontrolní komise pro Charitu Olomouc. Působení kontrolní komise pro Charity bylo totiž doposud spíše formální a vzhledem k rozsahu našich aktivit jsme v této věci potřebovali zcela naplnit dikci stanov. Pan arcibiskup Mons. Josef Nuzík jmenoval kontrolní komisi pro naši Charitu ve složení: Doc. Mgr. et Mgr. ThLic. Jaroslav Franc, Th.D., Mgr. Ing. Květoslava Princová, Ph.D., a P. Adrián Pavel Zemek OPraem.

Mnoho našich kapacit bylo doslova „pozřeno“ oblastí investičních projektů, o čemž bude ještě pojednáno. Především zástupce ředitele Mgr. Jan Buka a jeho tým se velkou měrou zasloužili o rozkvět naší organizace. Realizace dvou velkých projektů z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) a příprava dalších dvou velkých projektů z Národního plánu obnovy (NPO), to je skutečně velký úspěch uplynulého roku.

V září se stalo něco téměř nemožného. S podporou Olomouckého kraje, osobně pana radního Martina Šmídy, vzniklo v našich nových prostorách na Selském náměstí velké re-use centrum. Je to místo, kde věci nacházejí svůj nový smysl. Jeho příprava byla extrémně rychlá. Sandra Valovičová, vedoucí tohoto projektu,

Dne 10. 10. proběhl už 10. ročník Dne lidí bez domova, který pořádá Charita Olomouc s Dobrým místem pro život. Na snímku zleva Věra Zukalová, Petr Prinz, Mons. Antonín Basler. Foto: Nadiia Kruzman.

Charitní kaple sv. Máří Magdalény v Olomouci-Chválkovicích. Foto: archiv CHOL.

zvládla s pracovníky Charity a Technických služeb města Olomouce, a.s., tento projekt připravit doslova přes prázdniny. V této i jiných oblastech jsme vděční za partnerství s Technickými službami, navázané díky podpoře pana ředitele Ing. Pavla Dostála.

Ukončili jsme činnost půjčovny kompenzačních pomůcek. Bylo to možné proto, že jsme našli partnera, který tuto činnost vykonává za nás – ostravskou firmu Chiranex s.r.o. Středisko pečovatelské služby se věnovalo realizaci pilotního projektu Tísňové péče a komunitního dispečinku, který může zlepšit situaci a bezpečí seniorů v domácnostech i pocit bezpečí pro jejich rodinné příslušníky. Projekt je v začátku, ještě letos jej spolu s Olomouckým krajem, který poskytl finance na provoz, vyhodnotíme a zvážíme jeho pokračování.

V uplynulém roce proběhla řada návštěv a setkání, uspořádali jsme odbornou konferenci o bezdomovectví v kontextu rodiny... O všem zde není prostor psát. Jednu věc chci ale podtrhnout, a tou je spolupráce s Gréckokatolickou charitou Prešov. Dne 17. 4. 2024 jsme uzavřeli memorandum o spolupráci. Již předtím proběhla řada společných akcí, nyní se ale naše spolupráce dostala na novou úroveň. Hlavní význam vidíme ve výměnných stážích a setkávání našich zaměstnanců. Těšíme se na vše nové, co nám toto partnerství přinese.

Petr Prinz
ředitel Charity Olomouc

STŘEDISKO SAMARITÁN

PRO LIDI BEZ DOMOVA

Práce s lidmi bez domova je často spojovaná hlavně s pomocí v krizových situacích. S poskytnutím jídla, přístřeší, hygienického zázemí. To všechno je důležité. Ale stejně důležité je to, co na první pohled vidět není, to, co „probíhá za zrakem“. Respekt, vztah, ochota být s člověkem v jeho těžké situaci, i když nevíme, jak dlouho to potrvá a jak to dopadne.

Rok 2024 byl na Středisku rokem personálních změn. Výrazně jsme obměnili tým. Někteří kolegové odešli, často v náročných kontextech. Věříme, že spolupráce v našem povolání má smysl jen tehdy, když stojí na důvěře a sdílených hodnotách. Když si rozumíme v tom, co považujeme za důležité – v přístupu k lidem, v odpovědnosti, v tom, jak spolu mluvíme. Pokud se tohle nedaří sladit, je férové si to říct a najít řešení, i když to někdy znamená rozchod. Nechceme to zlehčovat, ale ani obcházet. Bylo to náročné období a víme, proč jsme jím museli projít.

Tohle všechno se odráží i v tom, jak týmy postupně doplňujeme. Noví kolegové přicházejí do prostředí, které má svou zkušenost a způsob práce. Není jednoduché se v takové práci rychle zorientovat. Potřebuje to čas, společnou práci na konkrétních situacích, otevřenou komunikaci. V posledních měsících vnímám, že se nám v týmové oblasti začíná dařit. Že služby spolu víc propojeně fungují. Že když je potřeba něco řešit, lidé spolu mluví, domlouvají se. Ne proto, že musí, ale protože to dává smysl.

Během roku jsme řešili několik náročných kazuistik, kde se kombinovala vážná nemoc, sociální vyloučení, závislosti a další komplikace. Příběh pana X., který k nám byl přivezen v těžkém zdravotním stavu, bez zajištěného místa k pobytu, je jedním z těch, které ukazují, jak složité jsou některé situace v praxi. Klient se opakovaně pohyboval mezi zdravotnickým zařízením, ulicí a naší službou, bez reálné možnosti umístit ho do vhodné péče. Díky velkému nasazení pracovníků a sestřičky z ordinace i spolupráci více týmů se nakonec podařilo najít řešení a zdravotní stav pana X. se v našich službách

Pracovník terénního programu na jedné ze svých pochůzek do squatů za klienty. Foto: Vojtěch Cimpl.

V terénu: předávání potravinových balíčků klientům Charity. Foto: Vojtěch Cimpl.

stabilizoval. Podobné případy nebyly v roce 2024 výjimkou. Tyto situace jsou náročné nejen pro klienty, ale i pro pracovníky. Nejen tuto výzvu jsme zvládli a zasloužíme si za to velký respekt.

Součástí změn byla i rekonstrukce části zázemí služeb. Znamenalo to období provizoria a omezení, ale zároveň šlo o krok, který byl potřeba. Chceme, aby prostředí, kde se s lidmi setkáváme, bylo důstojné a funkční – a to jak pro klienty, tak pro ty, kdo v něm pracují.

Vedle každodenní práce jsme uspořádali i několik akcí, které považujeme za důležité. V květnu proběhl benefiční koncert Petra M. Lutky v Červeném kostele. Komorní večer, jehož výtěžek pomohl zajistit podporu lidem bez domova. Ale také příležitost k zastavení a připomenutí, proč tuhle práci děláme.

Na podzim jsme spolupřáteli 10. ročník Dne lidí bez domova v Olomouci. Stánky s polévkou, vyrobené misky, lidé z veřejnosti, kteří se zastavili, poslouchali, podpořili dobrou věc. Máme radost, že se akce stala za tu dobu součástí života města. Akce není o lítosti, ale o obyčejném lidském setkání.

Listopadová konference „Bezdomovectví v kontextu rodiny“ otevřela téma, které v příbězích našich klientů často hraje zásadní roli. Rozpadlé vztahy, samota, nemožnost opřít se o blízké. Jsme rádi, že jsme mohli vytvořit prostor pro debatu o tom, jak důležité je o těchto věcech mluvit a jak těžké bývá je měnit.

Za tím vším stojí hlavně každodenní práce. Rozhovory, naslouchání, hledání cest, které nejsou vždycky jednoduché. Často nevidíme rychlé výsledky. Někdy se člověk na chvíli ztratí, někdy zůstane stát na místě. Ale věříme, že má smysl

být u toho. Nabízet pomoc, když o ni někdo stojí. Být k dispozici, i když to znamená jen trpělivě čekat.

Děkujeme těm, kteří jsou v tom s námi. Kolegům, kteří tuhle práci dělají každý den s nasazením a odpovědností. Dobrovolníkům, kteří přicházejí s nabídkou svého času. Dárcům a podporovatelům, kteří nám umožňují pokračovat.

MODLITBA ZA DAR ROZLIŠOVÁNÍ

Friedrich Christoph Oetinger

Bože, dej mi sílu,
abych změnil věci,
které změnit mohu,

dej mi trpělivost,
abych snášel věci,
které změnit nemohu,

a dej mi moudrost,
abych obojí od sebe odlišil.

Bc. Alexandr Dvořák
vedoucí Střediska Samaritán pro lidi bez domova

STŘEDISKO SV. VINCENCE

PRO LIDI S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM

SLUŽBY STŘEDISKA

Středisko sv. Vincence pro lidi s duševním onemocněním zahrnuje čtyři sociální služby: Dům sv. Vincence, Bydlení sv. Vincence, Sociální rehabilitaci a Sociálně terapeutickou dílnu. V letošním roce služby podpořily 151 klientů.

DŮM SV. VINCENCE

Oslavili jsme třicet let fungování služby

Nejstarší službou nejen ve Středisku pro lidi s duševním onemocněním, ale i v rámci dalších služeb Charity Olomouc je služba Dům sv. Vincence (Sociálně aktivizační služba pro seniory a osoby se zdravotním postižením), která v letošním roce oslavila již 30 let svého fungování. Od svého založení v roce 1994 prošla významnými změnami – z původního chráněného rehabilitačního centra zaměřeného na rukodělné aktivity se postupně vyvinula v registrovanou sociální službu nabízející širokou škálu aktivizačních, vzdělávacích a sociálně terapeutických činností. Přestože se služba výrazně proměnila, její sídlo zůstalo stejné – rodinný dům se zahradou v Hodolanech.

Právě zde se konala oslava výročí, která začala společnou mší svatou v kostele Panny Marie Pomocnice křesťanů. Mši celebroidal o. Melichar Jozef Markusek OCarm. z hejčinské farnosti. Po mši následoval slavnostní brunch, který pro hosty připravili klienti a pracovníci služby. S klienty, kteří využívají službu dlouhodobě, jsme zavzpomínali na různá období služby, na bývalé klienty i pracovníky, společně jsme prohlíželi archivní fotografie.

Práce s hlínou jako terapie

Dům sv. Vincence a Sociálně terapeutická služba se v loňském roce opět zapojily do každoročního stánkového prodeje, jehož cílem je prezentace služeb střediska a prodej výrobků klientů. Prodejní akce se uskutečnily například v rámci Keramických trhů v Galerii Šantovka, Dne pro rodinu, Veletrhu sociálních služeb, Vánočních trhů na Dolním náměstí v Olomouci i Vánočních trhů v Psychiatrické nemocnici Kroměříž.

Výrobky Domu sv. Vincence vznikají během celého roku v rámci tvořivých programů. Klienti si osvojují rozličné techniky – například malbu na hedvábí, korálkování, filcování či práci s keramickou hmotou. Tyto aktivity přispívají

nejen k rozvoji praktických dovedností, ale zároveň mají významný pozitivní dopad na psychickou pohodu klientů.

Při práci podle zadané předlohy se klienti učí soustředění, posilují jemnou motoriku, trpělivost, paměť a schopnost udržet pozornost. Kdežto tvorba podle vlastní fantazie podněcuje kreativitu a rozvíjí osobnost. Skupinová práce v bezpečném a přátelském prostředí napomáhá lepšímu prožívání každodenní reality a celkové psychické pohodě.

Úspěšně dokončený výrobek posiluje sebevědomí klientů a upevňuje jejich pocit, že mají co nabídnout, že mohou svými schopnostmi obohatit ostatní i přispět společnosti.

BYDLENÍ SV. VINCENCE

Další službou střediska je pobytová sociální služba Bydlení sv. Vincence, která je jedním ze tří samostatných celků Azylového domu pro osoby se sníženou samostatností. Primárně spolupracuje se Sociálně aktivizační službou pro seniory a osoby se zdravotním postižením, která je poskytována terénní formou. Jde o jedinečnou službu zajišťovanou ve dvou- a třípokojových bytech rozmístěných po celé Olomouci s celkovou kapacitou 25 lůžek.

Pro lidi s duševním onemocněním je dlouhodobé a bezpečné bydlení často nedostupné. Kvůli svému zdravotnímu stavu patří mezi nejohroženější skupiny z hlediska nezaměstnanosti a finanční nouze. Opakované a dlouhodobé hospitalizace v psychiatrických léčebnách u nich mohou vést ke ztrátě stabilního bydlení i dovedností potřebných pro samostatný život.

Služba poskytuje možnost dlouhodobého a bezpečného bydlení, které výrazně přispívá ke stabilizaci života klientů a tím i ke snížení počtu jejich hospitalizací

Oslava 30 let Domu sv. Vincence. Foto: Filip Holík.

v psychiatrických zařízeních. Záměrem je nabídnout klientům takovou míru podpory, aby mohli znovu objevovat a upevňovat schopnosti nutné pro samostatný život, o něž v důsledku opakovaných hospitalizací přišli. Nejintenzivnější podpora je poskytována právě nově příchozím klientům, aby jim usnadnila převzetí odpovědnosti za jednotlivé oblasti jejich života. Toto přechodné období bývá pro klienty velmi náročné. V průběhu dlouhodobého poskytování služby pracovníci reflektují aktuální potřeby klientů a flexibilně na ně reagují, aby předešli případnému zhoršení zdravotního stavu a s tím spojené opětovné hospitalizaci.

DOBRODRUHÁ – SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÁ DÍLNA

Sociálně terapeutická dílna je druhou nejstarší sociální službou našeho střediska. Vznikla již v roce 2001 jako chráněné pracoviště – restaurace Betánie, kde obsluhu vykonávali lidé s duševním onemocněním. Služba se později transformovala na bezbariérovou tréninkovou kavárnu BETREKA a v roce 2019 získala svou současnou podobu.

Dnešní Sociálně terapeutická dílna nabízí službu formou tréninkových směn, které pomáhají klientům rozvíjet dovednosti využitelné v jakémkoliv pracovním prostředí. Zaměřuje se například na práci s časem, porozumění úkolům, kvalitu provedení, zvládání pracovní zátěže a udržení pracovní výdrže i harmonogramu. Služba je poskytována v příjemném prostředí terapeutické bylinkové zahrady na parkánu Wurmovy 7 a v charitním obchodě Dobrodruhá, který sídlí hned vedle Charity na Wurmově ulici.

Obchod Dobrodruhá je jedinečný projekt, který vytváří prostor pro sebe-realizaci lidí s duševním onemocněním a zároveň je místem sdílení radosti a inspirativních příběhů. Obchod se zaměřuje na prodej produktů z chráněných dílen, ze sociálních podniků a od tvůrců s různým zdravotním postižením, kteří vytvářejí originální a designové výrobky. V nabídce nechybí ani zboží od regionálních výtvarníků a řemeslníků. Další důležitou součástí sortimentu je kvalitní zboží „z druhé ruky“ – například porcelán, retro hračky a stavebnice nebo značkové a stylové oblečení. Jen v letošním roce jsme zachránili přes 1000 kusů z druhé ruky a navázali spolupráci se dvěma novými chráněnými dílnami a několika lokálními výtvarníky, čímž jsme pro naše zákazníky rozšířili nabídku originálních produktů.

Léto provoněné bylinkami

Sociálně terapeutická dílna nabízí rovněž tréninkové činnosti na parkánové zahradě ve Wurmově ulici, kde pěstujeme byliny a květiny, které využíváme na výzdobu prodejny Dobrodruhá nebo je zpracováváme do vonných a koupelových

směsí. Pomohli jsme také s terénní úpravou pozemků na Černé cestě, kde v budoucnu naleznou zázemí další služby Charity Olomouc. Společně jsme zde postavili zahradní domek, založili trávník a pět menších záhonů. Během roku se s klienty věnujeme zpracování látek, z kterých šijeme jednoduché výrobky jako pytlíky, obaly na knihy nebo tašky. S klienty připravujeme také drobná občerstvení formou cateringu na akce v rámci organizace.

SOCIÁLNÍ REHABILITACE

Nejmladší službou našeho střediska je Sociální rehabilitace, která vznikne k 1. 1. 2025 transformací ze služby Podpora samostatného bydlení. Ačkoli je služba primárně poskytována terénní formou, v rámci ambulantních setkání loni nabídla zajímavý program zaměřený na finanční gramotnost zejména v oblasti bankovníctví. Díky velkému zájmu klientů byl program několikrát opakován a klientům tak pomohl dosáhnout větší samostatnosti, například v používání elektronického bankovníctví.

CO PŘINESL UPLYNULÝ ROK

Dožínky duševní pohody nově s Cornhole

Již tradiční akcí našeho střediska jsou Dožínky duševní pohody, které se uskutečnily v rámci celorepublikových Týdnů duševního zdraví. Událost, která je určena jak klientům, tak veřejnosti byla tentokrát laděna v komorním duchu. Dopoledne proběhl turnaj v Cornhole, kde se utkaly týmy složené nejen z klientů a pracovníků všech služeb našeho střediska, ale i dalších spřátelených organizací. Odpolední program, který byl otevřen veřejnosti, se odehrával v prostorách prodejny Dobrodružá a bistra Bistrá kráva. Tématem byla podpora člověka s duševním onemocněním v rámci jeho vztahů (rodina, přátelé, služby). Účastníci měli možnost vyslechnout zajímavou přednášku MUDr. Bohdana Brozdy na téma vzniku a rozvoje duševního onemocnění a možností následné léčby. Pan Jindřich Jašík ve své přednášce sdílel zkušenost se svou nemocí a cestu k uzdravení. Celý program byl zakončen koncertem hudebního tria Protipóly v Bistré krávě.

Výměna zkušeností a spolupráce se studenty

Velkým přínosem pro pracovníky střediska byla společná návštěva organizace Výměník v Pardubicích, která poskytuje obdobné služby a v rámci sociální rehabilitace se specializuje na metodu IPS a pracovní podporu lidí s duševním onemocněním. Načerpali jsme zde inspiraci, sdíleli nápady i zkušenosti a otevřeně hovořili o obtížích při realizaci služby. Ke konci roku jsme kolegy z Výměníku přivítali na našem středisku a představili jim naši práci.

Během roku spolupracujeme s CARITAS – VOŠ sociální, která do našich služeb vysílá studenty na odborné praxe. Studenti mají možnost nahlédnout do provozu služby, seznámit se s cílovou skupinou a aktivně se zapojit do skupinových programů. V rámci spolupráce s Centrem dobrovolníků Charity Olomouc jsme minulý rok navázali kontakt i se studentkami z Německa, které u nás absolvovaly roční dobrovolnický pobyt. Studentky se aktivně zapojily do činnosti našich služeb, což pro klienty představovalo nejen obohacující setkání, ale i příležitost procvičit si anglický jazyk a poznat odlišnosti života v jiné zemi.

Dožínky duševní pohody, turnaj s Cornhole.
Foto: Filip Holík.

Připravovali jsme se na mimořádné události

Mimořádnou událostí letošního roku byly podzimní povodně. Klienty jsme se snažili předem připravit na možnou krizovou situaci, aby se nestalo, že v případě záplav zůstanou bez světla, jídla či podpory pracovníků. Informovali jsme je o možném vývoji situace, poskytli jim důležité kontakty a poučili je, jak reagovat v případě, pokud by voda kulminovala a ohrozila jejich bydliště. Klientům žijícím v záplavových oblastech jsme navíc rozdali tzv. „balíčky pro přežití“, které obsahovaly vodu, trvanlivé a snadno upravitelné potraviny, powerbanku, sladkosti a další nezbytnosti. V nejkritičtějších obdobích jsme klienty častěji navštěvovali a telefonicky monitorovali jejich stav, abychom předešli případnému psychickému zhoršení. Jelikož v Olomouci nakonec nedošlo k závažnějším problémům, naši pracovníci se zapojili do pomoci, kterou Charita Olomouc organizovala v nejvíce zasažených oblastech na severu Moravy.

Bc. Barbora Cigánková, DiS.
vedoucí Střediska sv. Vincence pro lidi s duševním onemocněním

STŘEDISKO PEČOVATELSKÉ SLUŽBY

SLUŽBY STŘEDISKA

Cílovou skupinou pro Středisko pečovatelské služby jsou převážně senioři a osoby se sníženou soběstačností. Jsme tu pro ty, kteří se vzhledem ke svému věku nebo zdravotnímu omezení nemohou postarat o sebe a svoji domácnost v plném rozsahu. Podporu poskytujeme také jejich blízkým, kteří často plní roli neformálních pečujících. Služby, které nabízíme, se prolínají, navazují na sebe a vzájemně se doplňují. Snažíme se nabídkou reagovat na aktuální životní situace, proto přicházíme s novými službami nebo upravujeme a zkvalitňujeme ty stávající.

TERÉNNÍ PEČOVATELSKÁ SLUŽBA

Pečovatelská služba zajišťuje pomoc při zvládání běžných denních činností, osobní hygieně, zajištění stravy a dalších potřeb klientů v jejich domácím prostředí. Působíme v oblasti Olomouce a širšího okolí. Pečovatelky dojíždějí za uživateli služby do domácnosti, aby zůstal zachován komfort známého a bezpečného prostředí vlastního domova. Klienti jsou za tuto možnost vděční, řada z nich si nepřeje opustit svůj domov a chtějí zůstat ve svém známém prostředí

Pracovnice pečovatelské služby. Foto: Josef Laštůvka.

Sociální pracovnice služby ISIDOR+. V rozhovoru si vyslechne přání a očekávání klientů a hledá kompromis pro nastavení služby pro maximální spokojenost klientů i jejich rodiny. Foto: Josef Laštůvka.

až do úplného konce. To jim umíme splnit především díky úzké spolupráci s mobilním hospicem Caritas a díky proškoleným pečovatelkám, které zvládají i tyto náročné situace.

SLUŽBA ISIDOR+

V roce 2024 vznikla nová telefonická a online služba, která kombinuje tísňovou péči a komunitní platformu a je určena širokému spektru lidí. Službu lze rozdělit do dvou základních rovin. Ta první má za cíl zejména přinášet větší bezpečí seniorům a jejich rodinám či blízkým. Klient služby obdrží přívěšek s nouzovým tlačítkem, který lze pohodlně strčit do kapsy nebo pověsit na krk. Když například upadne a nemůže se postavit, stisknutím tlačítka snadno kontaktuje pracovníka dispečinku. Ten okamžitě volá zpět přímo na tlačítko, vyhodnotí situaci a dále postupuje dle předem smlouvaného scénáře. Druhá rovina služby ISIDOR+ nabízí klientům díky zapůjčenému tabletu možnost účastnit se pravidelných online aktivit, tematických přednášek, společných modliteb nebo rozhovorů s duchovním. Tablet rovněž umožňuje spojit se s ostatními členy komunity a rodinou. Podporujeme tak klienty v nezávislém životě a nabízíme jim možnost společenského vyžití, když například s ohledem na svůj zdravotní stav nemohou vyrazit ven. Naším přáním je, aby každý mohl setrvat co nejdéle ve svém domácím prostředí a zároveň se cítil bezpečně a jako součást společenství.

PŮJČOVNA KOMPENZAČNÍCH POMŮCEK

Do října 2024 jsme provozovali půjčovnu kompenzačních pomůcek, která byla následně předána do správy partnerské firmy Chiranex s.r.o. Půjčovna kompenzačních pomůcek slouží všem, kdo potřebují usnadnit život ať už v důsledku

tělesného hendikepu či omezené soběstačnosti. Vhodné kompenzační pomůcky mohou pomoci se zvládáním každodenních situací nejen osobám omezeným v pohybu, ale také jejich pečujícím, kteří se o ně dennodenně starají. Jsou tedy nedílnou součástí pečovatelských služeb.

Edukace a poradenství pro pečující

V rámci našich služeb poskytujeme také informace a podporu rodinným příslušníkům a dalším pečujícím osobám, aby mohli efektivně a s porozuměním pečovat o své blízké. V edukační místnosti, která simuluje domácí prostředí, si mohou prakticky vyzkoušet, jak zvládnout péči o blízkou osobu. Seznámíme je s vhodnými kompenzačními pomůckami a jejich využitím. Ukážeme manipulaci s imobilní osobou, jak vyměnit ložní prádlo bez nutnosti přesunutí osoby. V případě potřeby poskytneme základní sociální poradenství a navrhujeme možnost návazné péče. Edukace provádíme také přímo v místě poskytování péče, v domácnosti klientů. Tady můžeme přímo poradit, jak upravit bydlení a jaké pomůcky pořídit, anebo navrhnout návazné služby, které by klienta či jeho pečující osobu podpořily.

CO PŘINESL UPLYNULÝ ROK

Vstup do světa technologií

Asi největší novinkou roku 2024 bylo spuštění služby ISIDOR+. Ačkoliv se zahájení služby posunulo až na konec roku, Vánoce jsme oslavili se dvěma aktivními klienty, kteří potřebovali akutní podporu po návratu z nemocnice. Kapacity pečovatelské služby neumožnily pravidelné návštěvy, situaci jsme tedy řešili tísňovým tlačítkem, které zajišťovalo přivolání potřebné pomoci v krizové situaci nebo při náhlém zhoršení zdravotního stavu.

Chléb sv. Antonína

Od září 2024 jsme ve spolupráci s Potravinovou bankou v Olomouckém kraji z.s. zahájili projekt „Chléb sv. Antonína“. Jedná se o pravidelný rozvoz pečiva přímo k seniorům. Pečivo k nám obvykle dorazí z velkých obchodních řetězců na konci jejich prodejního dne. Společně tímto způsobem nejen bojujeme proti plýtvání, ale také zajišťujeme základní potraviny tam, kde jsou potřeba. Pečivo rozvázejí naše pečovatelky jednou týdně v rámci naplánovaných služeb. Balíček obsahuje různé druhy pečiva. Nepravidelně mohou být v nabídce i další potraviny nebo drogerie podle aktuální dostupnosti. Klienti si službu pochvalují. Přestože není tato pomoc pro ně životně nezbytná, pomáhá jim zachovat jejich životní standard a ušetřit prostředky např. na nákup čerstvého ovoce nebo nezbytných léků.

Nové partnerství

Velkou změnou pro nás bylo zajištění provozu půjčovny kompenzačních pomůcek specializovanou firmou. Půjčovna kompenzačních pomůcek byla k 1. říjnu 2024 předána do správy partnerské firmy Chiranex s.r.o. Tato organizace zajišťuje půjčování a rozvoz pomůcek spolu s kompletním poradenstvím, a to nejen v oblasti působení naší pečovatelské služby. Spolupráce probíhá na základě společného memoranda. Cílem je zajistit kvalitní a dostupné služby všem, kteří pomoc potřebují. Těší nás, že tímto partnerstvím můžeme nejen našim klientům nabídnout široké spektrum pomůcek včetně perfektního servisu.

Akce pro klienty a prezentace služby

V květnu 2024 jsme se zúčastnili Veletrhu sociálních služeb v Olomouci. Na akci se prezentovalo množství služeb, které v rámci regionu poskytují nejen sociální služby zaměřené na rodiny. Akce byla zaměřena na širokou veřejnost včetně dětí, pro které byly připraveny na vybraných stanovištích tematické úkoly. V našem stánku jsme prezentovali péči v domácím prostředí s pomocí polohovací postele a figuríny Oskar v životní velikosti. Návštěvníci si tak mohli vyzkoušet manipulaci s imobilním člověkem, např. polohování osoby nebo její přesun na vozík, a to včetně zvedáku. Zájemci se také dozvěděli o našich službách, co všechno umíme a nabízíme.

Na začátku října 2024 vyrazili uživatelé služeb s pracovníky Střediska pečovatelské služby na tradiční výlet – podzimní výstavu Hortikomplex na Výstavišti Flora Olomouc. Nejdříve zavítali do pavilonu A, kde je čekala krásná expozice ovoce, zeleniny a květin. Také mohli ochutnat výrobky od regionálních výrobců

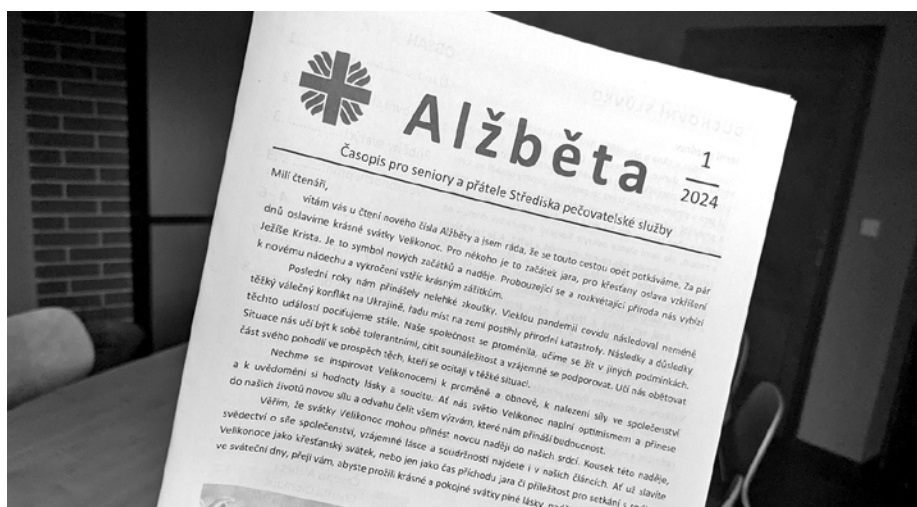

Pečovatelská služba představila svou činnost na Veletrhu sociálních služeb. Foto: archiv CHOL.

jako med, čaje, mléčné výrobky, burčák a víno. Pak následovala procházka parkem a návštěva dalších pavilonů. Uživatelům se líbilo zejména v Oranžerii na výstavě léčivých bylin a výrobků z nich. Všichni uživatelé si výlet velmi chválili a užili. Věříme, že i v dalších letech se podaří zajímavý výlet uskutečnit.

Tak jako každý rok jsme si v čase dušičkovém zavzpomínali na klienty Charity Olomouc, kteří nás v roce 2024 opustili. Zádušní mši svatou sloužil pan děkan o. Michal Pořízek. V kapli sv. Anny se sešli pracovníci Charity Olomouc a příbuzní zesnulých klientů. Mši svatou doprovodily zpěvem kolegyně z Charity, na varhany hrál dómský varhaník Karel Martínek. V přímluvách pracovníci jednotlivých středisek zavzpomínali na zemřelé klienty jmenovitě. Tato už tradiční mše nám připomíná, jak krásná a důležitá naše služba druhým je, že ti, které jsme doprovázeli, zůstávají v našich modlitbách.

Ve čtvrtek 12. prosince 2024 se v klubu pro seniory uskutečnila tradiční vánoční besídka pro uživatele Pečovatelské služby. Pro naše seniory jsme připravili chlebíčky, sladké i slané pochutiny a vánoční cukroví. Atmosféru besídky dokreslila hudba v podobě vánočních písní. Společné chvíle plné dobré nálady se staly příjemným okamžikem pro všechny zúčastněné. Jednou z částí programu bylo hádání názvů pohádek podle ukázek. Soutěž přinesla zábavu i oživení vzpomínek. Kreativní aktivitou bylo zdobení vánočních baněk. Každý ze seniorů měl možnost vytvořit podle svého přání baňku, kterou si odnesl domů, aby mu připomněla atmosféru tohoto předvánočního času. Besídka nebyla jen o tvořivosti, ale především o setkání a vzájemné podpoře. Pevně věříme, že vnesla do životů našich seniorů radost a pocit sounáležitosti, který je nejen v období Vánoc tolik důležitý.

Časopis Alžběta. Foto: archiv CHOL.

Vydali jsme velikonoční i vánoční číslo našeho časopisu Alžběta. Nejen našim klientům tímto způsobem zprostředkováváme novinky z dění na středisku i v celé organizaci a přinášíme radost a povzbuzení. Oblíbenými rubrikami jsou Duchovní slůvko naší pastorační asistentky Richenzy Bukové či Životopisy svatých. Ačkoli řada článků vychází elektronicky na našem webu, pro klienty jsou často nedostupné. Časopis Alžběta je tak pro mnohé jediný způsob, jak se k těmto zajímavostem dostat.

Vzdělávali jsme a byli jsme vzdělávání

Na praxi jsme přivítali studenty z CARITAS – VOŠ sociální. Celkem se jednalo o 8 studentů, kteří absolvovali 320 hodin praxí. Návštěvy studentů nám přinášejí zajímavé postřehy a zpětnou vazbu k naší práci. Věříme, že některým z nich se naše služba zalíbí a vyberou si ji jako své budoucí povolání.

S CARITAS – VOŠ sociální máme navázanou spolupráci také při vzdělávání pracovníků. Po dohodě bylo pro naše pracovníky připraveno školení na míru našim potřebám. Kurzu se účastnilo 12 pracovníků a odezva byla více než pozitivní. Rádi bychom navázali na takové školení i v příštím roce.

Stáže jsme poskytli také pracovníkům z jiných služeb – jak pobytových, tak terénních. Sdílení zkušeností a příkladů dobré praxe je vítaným zpestřením. Stejně tak se naši pracovníci byli podívat v jiných službách, na pozice od pečovatelů až po vedoucí. Náhled na jiná pracoviště nám nabídl srovnání, co je u nás lepší a kde naopak můžeme čerpat inspiraci pro rozvoj služby.

Povodně

Rok 2024 poznamenaly povodně. Pracovníci se aktivně zapojili do různých činností, které bylo potřeba zajistit. Ať už to byla přímá pomoc v zasažených oblastech, přispívání do sbírek, třídění materiální i potravinové pomoci nebo tolik potřebná útěcha našim klientům a nejen jim. Pro všechny to bylo náročné období, ale ukázalo, že dokážeme své síly napnout a pomoci tam, kde je potřeba.

Bc. Jitka Weigelová
vedoucí Střediska pečovatelské služby

STŘEDISKO PRO RODINY A KRIZOVOU POMOC

CO PŘINESL UPLYNULÝ ROK

Sítování a vzdělávání

Proběhly stáže pracovníků v organizacích, kde došlo k vzájemnému představení služeb: Dětský diagnostický ústav a Středisko výchovné péče, Olomouc, P-centrum Olomouc, Centrum Ostrůvek Olomouc, Vlastní síly, z. ú., Olomouc, Kontaktní místo pro bydlení a Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, Sociálně aktivizační služba Střediska sociální prevence Sasínek, sociální úsek FNOL, Bílý kruh bezpečí, Azylový dům pro matky s dětmi Olomouc.

Bylo uzavřeno memorandum se vzdělávací institucí Dalet o spolupráci, která spočívá v zapojení frekventantů dlouhodobého výcviku do poskytování terapeutických rozhovorů pro klienty našich služeb. Během roku jsme takto spolupracovali se třemi frekventanty, kteří s námi uzavřeli dobrovolnickou smlouvu a podpořili celkem 21 klientů.

Napříč všemi službami střediska jsme se v průběhu celého roku věnovali dlouhodobějšímu a specializovanějšímu vzdělávání. Vycházeli jsme především z kazuistik klientů, se kterými se napříč službami setkáváme, a z vlastního vnímání prostoru pro získání nových znalostí a dovedností, aby mohly být služby poskytovány ještě kvalitněji s ohledem na potřeby klientů. Šest pracovníků střediska absolvovalo 46hodinový kurz s názvem Práce s traumatizovaným klientem v sociálních službách. Tento kurz byl na připraven „na klíč“ přímo pro Charitu

Pracovnice Krizové pomoci s klientkou. Foto: Josef Laštůvka.

Dobročinná sbírka Dobrokvět 2024: „Kde kvete květina, kvete i naděje.“ Foto: Nadiia Kruzman.

Olomouc a celkem se ho zúčastnilo 15 pracovníků. V rámci dlouhodobějšího vzdělávání se pak další tři pracovníci střediska účastnili 48hodinového kurzu s názvem Aplikovaná krizová intervence s využitím na řešení zaměřeného přístupu.

Praxe na středisku

Na středisku v roce 2024 absolvovalo praxi celkem 22 studentů v rozsahu 1838 hodin. Jednalo se především o studenty CARITAS – VOŠ sociální, dále pak Univerzity Palackého, VOŠ PRIGO Olomouc aj.

Komunitní setkávání ukrajinských seniorů

Jedním z významných úspěchů roku 2024 bylo vytvoření pravidelných setkání se seniory z Ukrajiny. První setkání pro nás bylo obzvláště dojemné a důležité, protože naším hlavním cílem je spojit osamělá srdce a podat pomocnou ruku těm, kteří to potřebují.

Naše skupina pro seniory zahájila svou činnost v květnu 2024. Setkání se konají dvakrát měsíčně a témata i plány aktivit jsou vždy projednávány společně s účastníky. Snažíme se, aby každé setkání bylo pestré, zajímavé a přinášelo radost všem. Jsme otevření všem návrhům a snažíme se zohledňovat přání našich hostů.

Za tu dobu se nám podařilo vytvořit atmosféru, ve které lidé nacházejí nové přátele, objevují své talenty a čerpají energii. V současné době má naše skupina 22 členů, přičemž každého setkání se pravidelně účastní 10 až 15 lidí. Nejstarší účastníci skupiny je paní ve věku 83 let.

Během setkání se věnujeme tvoření, vaření, chodíme na exkurze, učíme se český jazyk, provádíme lehká fyzická cvičení, sledujeme filmy a zpíváme. Tyto

aktivity se staly nejen příjemným trávením volného času, ale také skutečnou příležitostí ke komunikaci, osobnímu rozvoji a vzájemné podpoře.

Dobrokvět aneb „Kde kvete květina, kvete i naděje“

Středisko od roku 2023 pořádá benefiční prodej květin s názvem Dobrokvět. Na počátku stála myšlenka, že stejně jako o květinu, je potřeba pečovat i o rodinu. Cílem akce bylo jednak získat finanční prostředky na finanční pomoc rodinám, ale také zviditelnit středisko a představit se široké veřejnosti.

V roce 2024 proběhl benefiční prodej v rámci Dne pro rodinu, který se konal 15. května na Horním náměstí v Olomouci. Prodávali jsme řezané i pokojové květiny, děti i dospělí si mohli zasadit svůj vlastní sukulenti. Výtěžek akce činil 12 350 Kč, dalších 787 Kč přišlo na sbírkový účet v průběhu roku.

Vánoční dárky

Stalo se už tradicí, že ve spolupráci s Diakonií ČCE a jejich akcí Krabice od bot zprostředkováváme vánoční dárky klientům našich služeb. V roce 2024 se díky této akci vybralo přes 250 dárků, které jsme předali rodinám. Dárky pod stromečkem našly nejen děti, ale i jejich rodiče, pro které to byl často jediný dárek. Do akce se zapojila řada jednotlivců a rodin, dále pak již tradičně obec Přáslavice a ZŠ Klenovice na Hané.

Čerpání finanční pomoci

Během roku bylo poskytnuto celkem 128 přímých pomoci v celkové výši 700 410 Kč. Na grafu je vidět rozdělení přímých pomoci dle účelu.

Pracovnice Krizové pomoci předává klientce potravinový balíček. Foto: Josef Laštůvka.

Kromě finanční pomoci Charity Olomouc využívali pracovníci jako nástroj pomoci i různé nadace a nadační fondy, jako např. Znesnáze 21, Nadace AGROFERT, Fond pomoci ohroženým dětem, Patron dětí, Donio a mnoho dalších. Role pracovníka spočívala často jen ve zprostředkování informací nebo doložení dobrozdání o spolupráci klienta se sociální službou či o jeho aktuální situaci. Během roku takto naši klienti podali 43 úspěšných žádostí v celkové výši 806 344 Kč. Účely žádostí byly často náklady spojené s bydlením anebo náklady spojené se školní docházkou dětí či volnočasovými aktivitami.

Den otevřených dveří NZDM

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež v Olomouci se zapojilo do Týdne nízkoprahových klubů a 19. září uspořádalo Den otevřených dveří, jehož program byl zaměřen především na odbornou veřejnost.

V rámci programu byly pro účastníky připraveny dva workshopy. Dopolední blok nabídl workshop s názvem Krizová intervence a zvládání náročných situací v kontextu sociální práce s mládeží, který vedl kolega Roman Moulis ze služby Krizové pomoci. Odpolední workshop se věnoval tématu Attachement aneb důležitost citové vazby a lektorovala jej kolegyně Lucie Doležalová.

Před každým workshopem proběhlo krátké představení služby NZDM a způsobu jejího poskytování po transformaci. Celkem se Dne otevřených dveří zúčastnilo 23 účastníků, převážně z řad odborné veřejnosti. Všem účastníkům bylo vydáno potvrzení o absolvování workshopů.

Školení. Foto: archiv CHOL.

Během akce byly také představeny pomůcky pro práci s klienty, například koučovací a terapeutické karty či komunikační bedna. Služba zároveň prezentovala materiály vzniklé ve Středisku pro rodiny a krizovou pomoc nebo přímo v rámci NZDM – například letáky zaměřené na hledání bydlení, zvládání úzkostí či získávání finančních prostředků od nadací.

Školení týmu interních krizových interventů

Od března do května 2024 proběhla tři setkání pod vedením pracovníků Krizové pomoci. Školení probíhala pro kolegy, kteří za sebou měli základní výcvik Krizové intervence, který na podzim 2023 zajistila společnost Remedium Praha. Školení se zúčastnilo 15 pracovníků z Charity Olomouc napříč službami.

Tematicky zaměřená setkání:

- Seznámení s metodikou aneb práce na zakázce na Krizové pomoci (18. 3.)
- Smrt a umírání, jak s tímto tématem pracovat nejen na Krizové pomoci, ale i u sebe (25. 4.)
- Domácí násilí a práce s krizovým plánem (27. 5.)

Setkání podpořila vznik užšího týmu krizových interventů, kteří budou schopni nabyté znalosti a dovednosti využívat ve svých službách a zároveň budou připraveni k výjezdům k mimořádným událostem.

Školení k dluhové problematice

Pracovníci Dluhové poradny v září realizovali tři setkání k dluhové problematice, kterého se zúčastnilo cca 10 pracovníků Charity Olomouc. Nižší počet účastníků přispěl k vyšší bezprostřednosti školení a umožnil osobnější kontakt s účastníky i větší prostor pro dotazy. Školení se týkala základů dluhové problematiky, dále exekucí a insolvenčí.

Bc. Petra Pavlíčková, DiS.
vedoucí Střediska pro rodiny a krizovou pomoc

CENTRUM MATERIÁLNÍ POMOCI

O CENTRU MATERIÁLNÍ POMOCI (CMP)

Centrum materiální pomoci zprostředkovává potravinovou a materiální pomoc jednotlivcům a rodinám, které se ocitly v akutní či dlouhodobé nouzi. Pomáháme tam, kde běžné nástroje pomoci nedostačují, a to zejména:

- matkám samoživitelkám a rodinám s dětmi,
- válečným uprchlíkům zdržujícím se na Olomoucku,
- seniorům,
- osobám v akutní krizi,
- předluženým osobám, které řeší svou situaci.

S každým zájemcem o čerpání potravinové a materiální pomoci je provedeno sociální šetření. Na jeho základě je nastavena četnost a délka podpory. Sociální šetření provádějí proškolení pracovníci Charity Olomouc, ale také pracovníci organizací, s kterými byla navázána užší spolupráce, jako je například Člověk v tísni, Centrum na podporu integrace cizinců CPIC, Raná péče, Magistrát města Olomouce, Arcidiecézní charita Olomouc aj. Výše podpory se vždy odvíjí od dané situace žadatele. Podpora potravinami může být poskytnuta jedenkrát týdně, jedenkrát za 14 dní nebo jedenkrát měsíčně na období 1 až 6 měsíců. Pokud dojde ke změně v situaci klienta po dobu poskytované pomoci, může klient zažádat o prošetření situace a pracovník zhodnotí, zda frekvence poskytování pomoci bude upravena.

Pomoc ukrajinským uprchlíkům

Vzhledem ke změnám legislativy vůči ukrajinským uprchlíkům evidujeme neustálý zájem a poptávku o pomoc právě z této cílové skupiny. Jedná se hlavně o ohrožené skupiny, jako jsou ukrajinští senioři a lidi se zdravotním znevýhodněním. Mnozí uprchlíci se nacházejí v situaci, kdy mají problémy najít stabilní práci, což je často způsobeno jazykovou bariérou a neuznáváním jejich kvalifikací. Bez podpory v integraci se mohou stát dlouhodobě závislými na státní pomoci. Potravinová a materiální pomoc je jedním ze způsobů, jak alespoň částečně šetřit omezené zdroje, se kterými disponují.

Dobrovolnická pomoc

Dobrovolníci nám pomáhají s aktivitami, na které kapacitně nestačíme – pravidelně například při akci Sběrka potravin, nebo s běžnými provozními činnostmi,

Studenti Církevního gymnázia a Základní školy Německého řádu navštívili Centrum dobrovolnictví a pomáhali chystat Tříkrálovou sbírku. Foto: Nadiia Kruzman.

např. přípravou potravinových balíčků pro klienty Výdejny potravin. Zapojují se také do aktivit re-use centra a do výdeje ošacení. Dobrovolníci jsou nedílnou součástí projektu CMP – bez jejich pomoci a podpory bychom jen těžko dokázali plnit naše cíle.

CO PŘINESL UPLYNULÝ ROK

Podobně jako tomu bylo v předchozím roku, i v roce 2024 bylo určujícím tématem aktivit Centra materiální pomoci zmírnění zhoršující se socioekonomické situace obyvatel na Olomoucku. Tyto změny zasahují všechny, ale nejvíce ohrožují zranitelné skupiny – rodiny s nízkými příjmy, rodiče samoživitele, seniory v důchodu nebo osoby na sociálních dávkách. Rostoucí ceny potravin, energií, paliv a vysoké výdaje na zdravotní péči mají za následek, že lidé s nižšími příjmy musejí utrácet větší část svých peněz na nezbytné výdaje, což ještě prohlubuje jejich chudobu.

V červnu 2024 došlo k náhlému vystěhování Výdejny materiální pomoci z bývalých kasáren v Koželužské ulici v Olomouci. Jednotlivé aktivity Výdejny materiální pomoci byly proto realizovány na více místech:

- Potravinová pomoc – prostory areálu Výstaviště Flora Olomouc. S podporou Olomouckého kraje je připravována mobilní stavba v areálu na Černé cestě, nastěhování by mělo proběhnout v polovině roku 2025.
- Šatník – třída 1. máje č. 5.
- Potřeby do domácnosti a drobný nábytek – Selské náměstí 9/43 v nově otevřeném re-use centru Druhá Dobrodruhá.

Vznik re-use centra Druhá Dobrodruhá

Náš tým se od září 2024 rozrostl o dva nové kolegy, kteří nastoupili do nově otevřeného re-use centra.

Re-use centrum je podpůrným nástrojem sociálních služeb Charity Olomouc. Projekt propaguje udržitelný rozvoj a dobrovolnou skromnost, motivuje ke změně životního stylu s cílem zamezit vzniku odpadu a plýtvání. Re-use centrum není jen ekologickou iniciativou, ale také klíčovým nástrojem sociální integrace a komunitního rozvoje. Re-use centrum propojuje širokou veřejnost s dobrovolníky a klienty sociálních služeb, jako jsou lidé bez domova či osoby s duševním onemocněním, kteří zde mohou najít nejen pracovní uplatnění, ale i smysluplnou činnost. V re-use centru dáváme věcem (i lidem) novou šanci. Chceme to dělat pozitivní formou a měnit tak hodnotové nastavení místní komunity, ve které žijeme. Oslovujeme lidi, které toto téma zajímá a baví. Zcela záměrně tak rozšiřujeme činnost Charity do oblasti, která je pro ni v něčem nová, přesto s posláním úzce souvisí. Re-use centrum je projekt, který přináší reálné výsledky, snižuje odpadové zatížení a posiluje sociální solidaritu ve městě. Tento projekt je investicí do udržitelnější, soudržnější společnosti a zlepšení kvality života v Olomouci.

Povodně

V září 2024 v reakci na ničivé povodně, které zasáhly moravsko-slezský region, vyhlásila Charita Olomouc materiální a potravinovou sbírku ve spolupráci s Potravinovou bankou v Olomouckém kraji. V zázemí čerstvě otevřeného re-use centra na Selském náměstí v Olomouci-Chválkovicích vzniklo prakticky ze dne na den sběrné místo pro pomoc lidem zasaženým povodněmi. Díky koordinované spolupráci Centra materiální pomoci se všemi aktéry se podařilo do sbírky získat 112 tun potravin, drogerie a další materiální pomoci. Živelní pohroma způsobila vážné finanční potíže v mnohých českých domácnostech, problémy pocítily zejména vícečetné rodiny s dětmi, senioři, rodiče samoživitelé a jednotlivci v tíživé situaci.

Bc. Sandra Valovičová
vedoucí Střediska materiální pomoci a dobrovolnictví

CENTRUM DOBROVOLNICTVÍ

O CENTRU DOBROVOLNICTVÍ

Centrum dobrovolnictví Charity Olomouc propojuje lidi, kteří jsou ochotni pomáhat a darovat vlastní čas a síly, s těmi, kteří podporu potřebují. Zapojuje občany do různorodých aktivit, které přispívají k pomoci lidem v nouzi – ať už přímo, nebo nepřímo. Dobrovolníci tak navazují na odbornou péči a přinášejí naději i lidskou blízkost tam, kde chybí.

O chod Centra dobrovolnictví a organizaci těchto aktivit se starají tři stálé pracovníce na částečné úvazky. Jedna z nich se věnuje sbírkovým akcím a spolupráci s farními středisky a farnostmi. Další dvě pracovníce se starají o koordinaci dobrovolníků v akreditovaném programu Ministerstva vnitra – jak ve službách Charity Olomouc, tak i v dalších organizacích. Od poloviny listopadu do konce ledna se všechny společně podílejí na organizaci Tříkrálové sbírky.

CO PŘINESL UPLYNULÝ ROK

Během roku probíhalo vzdělávání pracovníků. Dvě pracovníce absolvovaly Kurz pro koordinátory dobrovolníků Navigátor Centra pro dobrovolnictví Hestia a jedna pracovníce DOBRO AKADEMII u Vzdělávacího institutu pro charitní praxi o.p.s.

V polovině roku 2024 se Centrum dobrovolnictví přestěhovalo z adresy na Mlčochově ulici na Wurmovu 5, kde se nacházejí vhodné prostory pro setkávání s dobrovolníky. Současně se osvědčilo dočasné zázemí pro sbírkové akce na Selském nám. 9/43.

V polovině roku také bylo ukončeno poskytování dobrovolnické pomoci v původní podobě a rozsahu ve skladech materiální a potravinové pomoci na Koželužské ulici, kde od roku 2022 probíhala intenzivní pomoc uprchlíkům z Ukrajiny. Zapojení dobrovolníků v nových prostorách se obnovilo v menší míře.

V srpnu 2024 Centrum dobrovolnictví nově získalo akreditaci k vysílání dobrovolníků do jiných organizací, kromě dosavadního zapojení v rámci služeb domovské Charity. Pomoc dobrovolníků zprostředkovalo pro Potravinovou banku v Olomouckém kraji, Arcidiecézní charitu Olomouc, Mobilní hospic Caritas a Magistrát města Olomouce.

V souvislosti s rekonstrukcí Nízkoprahového denního centra byl na podzim přerušen i pravidelný víkendový výdej jídla lidem bez domova.

Na podzim roku 2024 bylo v Charitě otevřeno nové re-use centrum, které přineslo další možnosti dobrovolnictví v oblasti ekologie, snížení množství

odpadu a podpory udržitelnosti. Charita Olomouc se také významně zapojila, spolu s dobrovolníky, do pomoci při mimořádné události Povodně 2024.

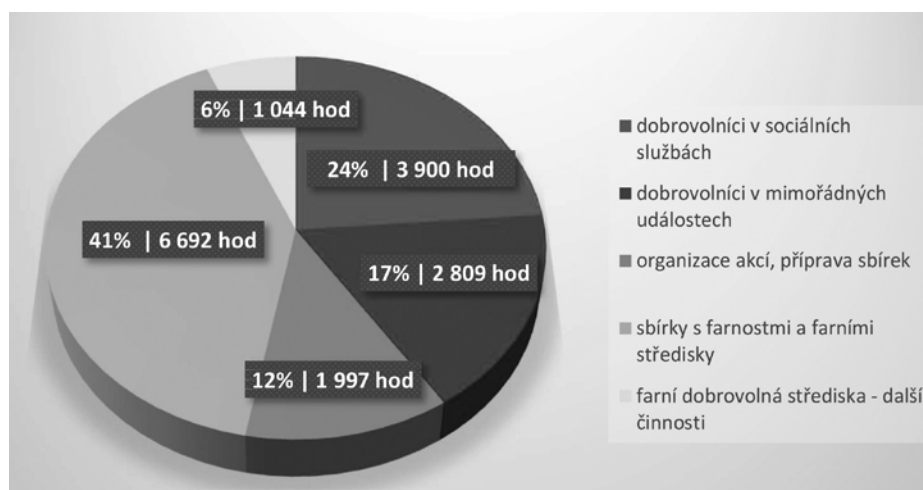
Rozsah dobrovolnické pomoci v roce 2024

V roce 2024 se do dobrovolnických aktivit v sociálních službách a při mimořádné události Povodně 24 zapojilo 353 dobrovolníků, kteří věnovali 6 709 hodin svého času. Dalších 2 048 dobrovolníků se zapojilo do činností v Charitě i dalších organizacích, kde vykonali 9 733 hodin dobrovolnické služby, především při sbírkových aktivitách. Z tohoto počtu bylo 6 692 hodin věnováno sbírkám realizovaným ve spolupráci s farnostmi, farními středisky a obcemi. Farní střediska Charity Olomouc také poskytla pomoc lidem ve svých farnostech v rozsahu 1 044 hodin. Neocenitelnou oporou bylo 27 dobrovolníků, kteří věnovali 640 hodin pomoci – od administrativy po správu sociálních sítí, evidenci či focení akcí. Velkou radost máme i z osmi dobrovolníků, kteří se po celý rok zapojovali do takzvaných DobroStřed, tj. pravidelných středečních aktivit pro přípravu sbírek a charitních akcí.

V září se 160 dobrovolníků zapojilo do pomoci při povodních. Šest dní v týdnu odstraňovali následky záplav v zasažených oblastech, kam Charita Olomouc vypravila 22 výjezdů. V Olomouci pomáhali ve třech skladech – třídili a přijímali potraviny, drogerii a další materiální pomoc (celkem 120 tun).

Dobrovolníci zapojení při benefičních a jiných akcích

Dobrovolníci byli hojně zapojeni v následujících akcích a aktivitách spojených s prevencí a osvětou: Koleda tří králů, Romská pouť na Svatém Kopečku,

Úctyhodná pomoc. Dobrovolníci věnovali 16 442 hodin svého času.

Dobrovolnice rozdává buchty během Romské pouti. Foto: Nadiia Kruzman.

Běh pro Hospic na Svatém Kopečku, Kafe a bochte pro Hospic, Slavnosti keramiky, Dobrokvět, Sousedské setkání, Dožínky duševní pohody, slavnostní otevření charitního re-use centra.

Dobrovolnictví ve finančních sbírkách – Tříkrálová sbírka, Benefiční akce „Adventní věnce“, Postní almužna – hraje důležitou roli v zajištění pomoci lidem v nouzi. Každá hodina dobrovolnické práce ve sbírkách tak přináší konkrétní pomoc těm, kteří ji nejvíce potřebují. Tímto způsobem se v roce 2024 zapojilo celkem 1800 dobrovolníků a podpořilo lidi v nouzi či projekty pomoci částkou 2 755 937 Kč.

Dary Tříkrálové sbírky podpořily tyto projekty Charity Olomouc: provoz ordinace praktického lékaře a psychiatra pro lidi v nouzi, rozvoj a opravu zázemí služeb pro lidi s duševním onemocněním, rekonstrukci Domova sv. Kosmy a Damiána, který poskytuje péči lidem se sníženou soběstačností, či rozvoj Centra materiální pomoci, kde se vydávají potraviny a oblečení osobám a rodinám ohroženým chudobou. Část darů Tříkrálové sbírky a Postní almužny pomáhá každoročně v rámci tzv. přímé pomoci. Po provedení sociálního šetření nebo jiných úkonů je poskytována rodinám vystaveným riziku velkého sociálního propadu, obětem domácího násilí, rodinám a jednotlivcům v přechodné nouzi, a to formou nákupu základních potravin a hygienických potřeb, dětských plen, školních pomůcek či zaplacením nájmu aj.

Část finančních prostředků získaných prostřednictvím pravidelné benefiční akce „Adventní věnce“ věnují farní střediska a farnosti na přímou pomoc v jejich domovské farnosti. Část financí je každoročně věnována na podporu Sirotčince Verbist Care Center v Ulanbátaru.

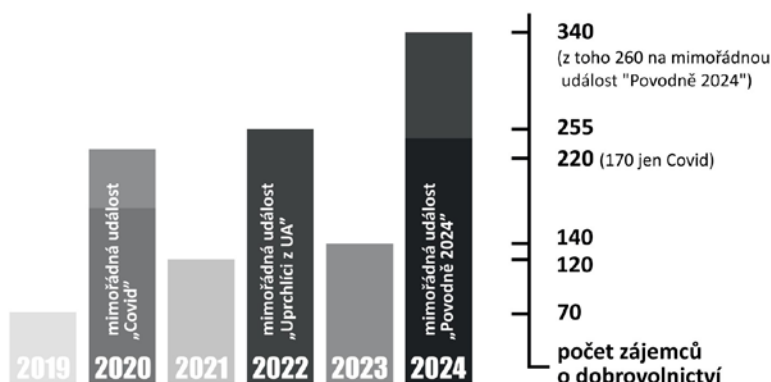
Dobrovolníci ve službách

Dobrovolníci se v našich službách zapojovali do celé řady aktivit: o víkendech pomáhali s výdejem jídla lidem bez domova, trávili čas s klienty při různých činnostech (zejména se seniory), doprovázeli je nebo doučovali. Například na Středisku pro lidi s duševním onemocněním docházely do Domova sv. Vincence tři anglicky mluvící studentky a byly uživatelům nejen dobrou společností, ale parťáčkami pro trénink angličtiny. Další dobrovolníci společně s uživateli upravovali zahrádku a doprovázeli je při trénování pracovních návyků. V Domově sv. Anežky naše dobrovolnice stříhala uživatelům vlasy. Setkávání probíhalo i na Středisku pro rodiny a děti. Dobrovolníci také napekli vánoční cukroví a v rámci vánočního výdeje jídla předali lidem bez domova přes 200 balíčků se sladkým potěšením.

Dobrovolníci také významně pomáhali v Centru materiální pomoci pro lidi v krizi s přípravou a výdejem, zapojovali se i v nově zřízeném re-use centru. Zásadní pomoci byli dobrovolníci také při materiálních sbírkách. V rámci Sbírký potravin, která se koná dvakrát ročně, pomohli dobrovolníci vybrat a roztrždit přes 7,5 tun darů. Mezi další doprovodné činnosti, které pomáhají v různých oblastech, patřilo pletení ponožek a příkrývek pro lidi bez domova, šití tříkrálových pláštíků nebo tvoření přáníček nejen pro seniory.

Struktura zájemců o dobrovolnictví

Většina dobrovolníků, kteří přicházejí do Charity, se hlásí sama z vlastního zájmu. V roce 2024 tak učinilo přes 80 zájemců, během povodní dalších 260. Informace o možnostech zapojení jsou dostupné na webu, Facebooku a Instagramu. Někdy využíváme i letáky, výzvu v rádiu nebo cíleně oslovujeme studenty konkrétních škol.

Zájem o dobrovolnictví stoupá při mimořádných událostech.

Mezi dobrovolníky patří většinou pracující a studenti vysokých škol. Nicméně zapojeni jsou též senioři, žáci základních či studenti středních škol (tříkráloví koledníci), handicapovaní a ve značné míře i lidé z Ukrajiny. Celkem 26 ukrajinských dobrovolníků věnovalo 1 390,5 hodin svého času v širokém spektru činností a aktivit.

V roce 2024 jsme pokračovali ve spolupráci s celosvětovou dobrovolnickou organizací Aktion Sühnezeichen Friedensdienste (ASF), díky které nám po celý rok dobrovolnický pomáhaly studentky z Německa, konkrétně Agnes Brendel a Paula Bettina Aigl, které se zapojily do přípravy sbírkových akcí, pomoci při povodních, ale i do volnočasových činností s uživateli našich služeb.

Centrum dobrovolnictví se věnuje také osvětě o dobrovolnictví ve školách a školkách s praktickým zapojením dětí a studentů podle jejich věku. Cílem je vést mladou generaci k občanské odpovědnosti, empatii a prevenci rizikového chování.

Studenti 2. ročníku CARITAS – VOŠ sociální pomáhali při povodních. Studenti Církevního gymnázia Německého řádu se v Týdnu dobré vůle zapojili do Dne otevřených dveří Centra dobrovolnictví, pomohli s přípravou Tříkrálové sbírky, účastnili se Koledy tří králů a pekli perníčky pro klienty Charity. Dobrovolnictví bylo představeno i na Waldorfské střední škole Olomouc. Školky a školy se významně podílejí na Tříkrálové sbírce, ať už účastí na koledě, nebo zapojením do výtvarné soutěže, která na smysl sbírky upozorňuje.

V rámci firemního dobrovolnictví jsme se setkali s větším zájmem oproti předchozím rokům. Zapojilo se 29 pracovníků ze sedmi firem, a to při povodních, přípravách materiálu na Tříkrálovou sbírku, pečení vánočního cukroví a vánočním výdeji jídla lidem bez domova. Součástí zapojení bylo prezentování dobrovolnictví, jeho smyslu a dosahu.

Farní střediska

Farní střediska Charity Olomouc jsou součástí jejího sociálního a pastoračního působení a zaměřují se na pomoc lidem v nouzi přímo v jednotlivých farnostech. Jejich hlavní úlohou je poskytovat materiální, psychickou i duchovní podporu místním lidem, kteří se ocitli v těžké životní situaci. A sice formou podpory v krizových situacích, organizací různých sbírek, komunitních aktivit a těsnou spoluprací s farnostmi. Každé farní středisko funguje specificky, podle potřeb místních obyvatel a možností dané farnosti.

Mezi hlavní činnosti farních středisek patří aktivita spojená s konáním sbírek: Tříkrálová sbírka, benefiční akce Adventní věnce a sbírky materiální pomoci a vánočních dárků. Mimo tyto společné akce má každé farní středisko své tradiční události, které se konají v průběhu celého roku.

Farní středisko Svatý Kopeček pořádalo mimo jiné již potřetí na Květnou neděli Svatokopecký Dobroden, den společného setkání, mnoha radosti, dobrot, dobrých skutků a krásného společenství. Benefiční akci pořádají farníci od roku 2022, výtěžek věnují na aktuální dobročinné účely.

Farní středisko Klášterní Hradisko v loňském roce uspořádalo v květnu pro farníky a pracovníky Charity Olomouc společnou Duchovní obnovu v Domě sv. Josefa na Gruni v Moravskoslezských Beskydech.

Obě farní střediska se také velmi intenzivně zapojila do pomoci v oblastech postižených povodněmi na severu Olomouckého kraje, asi nejvíce v obci Zátor.

Farní středisko sv. Václava každoročně pořádá farní pouť (v roce 2024 poutníci doputovali na Malou a Velkou Skalku na Slovensku, nejstarší poutní místo), letní tábor pro děti ve Staré vodě a Svatováclavské posvícení.

Farní středisko Těšetice, Drahanovice a Slatinice pořádají mimo jiné pouť pro farníky, v postní době pro zpestření a potěšení nabízejí vlastnoručně vyrobené a krásně nazdobené perníčky. Tradiční je také jejich Mikulášská nadílka pro seniory a děti z farností.

Farní středisko Velká Bystřice a Hlubočky společně otvírají jednou měsíčně farní kavárnu, která pomáhá tmelit společenství a vytváří příležitost potkat se i mimo liturgii.

Setkávání a akce pro dobrovolníky

V roce 2024 se uskutečnilo Setkání farních středisek a tradiční Den pro malé a velké krále, kterým Charita Olomouc děkuje koledníkům a dobrovolníkům Tříkrálové sbírky. Akce začala děkovnou mší svatou a pokračovala promítáním filmu, výstavou soutěžních výtvarných děl, oceněním vítězných prací a předáním zážitkových poukazů v tombole.

Pravidelné červnové setkání dobrovolníků se v roce 2024 kvůli stěhování neuskutečnilo. V červenci ale proběhlo rozloučení se sklady na Koželužské ulici, kde jsme poděkovali dobrovolníkům za jejich pomoc. Rok jsme zakončili tradičním vánočním setkáním.

Tříkráloví dobrovolníci. Foto: Liubov Solomina.

Ing. Milada Malíšková, Bc. Dagmar Hubená
koordinátorky dobrovolnictví

**CO DĚLÁME
A PROČ**

ROK 2024

ROK MIMOŘÁDNÝCH VÝZEV A NOVÝCH PROJEKTŮ

CESTA K PROJEKTU ISIDOR+: Tísňová péče a komunitní platforma pro důstojný a bezpečný život seniorů

S rostoucím počtem seniorů v české populaci narůstá také potřeba specificky zaměřených služeb, které podporují jejich samostatnost, bezpečnost a psychickou pohodu v domácím prostředí. Zkušenosti z praxe, zejména z oblasti pečovatelských služeb, ukazují na limitované kapacity terénních týmů a zvýšenou poptávku po podpoře ze strany rodinných příslušníků, kteří se často ocitají v roli pečujících osob. Tato situace vytváří tlak na hledání nových, efektivních a dostupných forem pomoci. Jednou z odpovědí je služba ISIDOR+, která integruje prvky tísňové péče s komunitní podporou.

Tísňová péče v kontextu sociálních služeb

Tísňová péče je sociální služba dle § 41 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jejím hlavním účelem je poskytnutí okamžité pomoci osobám ohroženým krizovou situací v domácím prostředí. Služba je zajišťována pomocí technického zařízení (tzv. tísňového tlačítka), které je navázáno na dispečink s nepřetržitým provozem. Po stisknutí tlačítka dochází ke spojení s operátorem, který podle situace zajistí vhodnou pomoc, kontaktuje rodinné příslušníky, pečovatele nebo integrovaný záchranný systém.

Významným přínosem služby je nejen zajištění bezpečnosti, ale také posílení autonomie klientů, kteří díky ní mohou zůstat déle ve svém přirozeném prostředí, bez nutnosti institucionalizace. Tísňová péče je tak důležitým prvkem v systému komunitních a terénních služeb.

V jiných zemích Evropy je tísňová péče standardní součástí systému podpory seniorů. V Nizozemsku, Dánsku či Finsku je běžnou praxí, že domácnosti seniorů jsou vybaveny inteligentními senzory pohybu a monitoringu vitálních funkcí. Tísňová péče navazuje přímo na zdravotnická zařízení a pro analýzu rizik je využívána umělá inteligence. Tyto trendy se postupně prosazují i v České republice. Nicméně samotná „kontrola“ zdravotního stavu a rizik nemůže nahradit společenský aspekt života, který mnohdy seniorům chybí.

ISIDOR+ tyto aspekty spojuje tím, že kombinuje technickou a lidskou složku a klade důraz na mezilidské vztahy a zapojení do komunity jako klíč k prevenci izolace.

Cílová skupina a přínosy tíšňové péče

Typickými uživateli tíšňové péče jsou senioři žijící osamoceně, osoby se zdravotním postižením či osoby ohrožené náhlým zhoršením zdravotního stavu. Služba přispívá nejen ke zvýšení fyzického bezpečí, ale také k duševní pohodě. Uživatelé často uvádějí, že samotná možnost přivolat pomoc v případě potřeby je významným psychologickým faktorem snižujícím jejich úzkost a strach z budoucnosti.

Záměr posílit dostupné možnosti v péči o seniory vzešel nejen z potřeb pečovatelských služeb, ale také z tématu osamělosti seniorů. Období pandemie Covid-19 otevřelo několik palčivých témat, která se týkají právě osob v seniorském věku nebo lidí se zdravotním znevýhodněním. Společností velmi rezonovala situace starších spoluobčanů, kteří zůstali uzavřeni ve svých domovech často naprosto izolovaní od okolního světa, svých přátel a rodiny. V rámci oblasti poskytování naší pečovatelské služby, jsme na toto téma provedli výzkum, který poukázal na potřebu se více tématu osamělosti věnovat.

Osamělost seniorů v regionu

Na podzim roku 2022 proběhlo kvalitativní šetření mezi 30 uživateli Pečovatelské služby Charity Olomouc. Cílem bylo zjistit míru osamělosti a preference uživatelů ve vztahu k sociálním kontaktům. Výsledky ukázaly, že 17 respondentů se osaměle necítí, 13 se cítí alespoň částečně osamoceně.

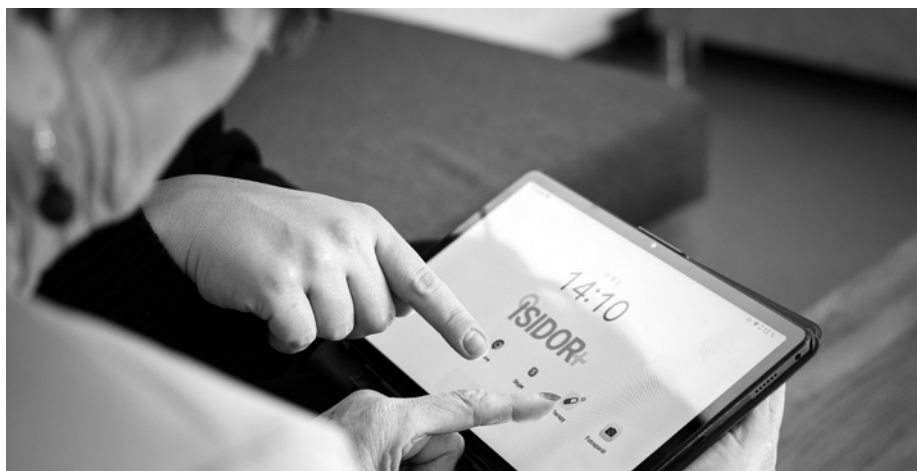
Hlavními důvody osamělosti, které respondenti uváděli, byly ztráta partnera, zhoršený zdravotní stav a ztráta společenských návyků po pandemii. Naopak nejčastější způsob trávení volného času mezi seniory představuje sledování televize, které vnímají jako spojení se světem. Dále zmiňovali poslech rádia, četbu, luštění křížovek nebo kontakt s rodinou a přáteli. Ačkoliv osamělost nepocítovali všichni, bylo patrné, že každá návštěva a možnost sdílet své myšlenky a pocity je pro seniory vítaným zpestřením.

Tyto výsledky potvrzují důležitost prevence izolace a potřebu nových přístupů k podpoře seniorů v domácím prostředí.

Tíšňová péče služby ISIDOR+

ISIDOR+ představuje rozšířený model tíšňové péče, který kombinuje technologické řešení krizových situací s prvky komunitní podpory. Jeho cílem není pouze okamžitá reakce na naléhavé situace, ale také dlouhodobá podpora duševní pohody a sociálního začlenění seniorů.

Základem služby je mobilní zařízení s tíšňovým tlačítkem, tzv. SOS tlačítko, které je vybaveno SIM kartou s unikátním telefonním číslem a umožňuje obousměrnou hlasovou komunikaci s dispečinkem a případně i lokalizaci uživatele. Zařízení je navrženo s ohledem na potřeby cílové skupiny. Je odolné, snadno

Jedním z benefitů služby ISIDOR+ je online setkávání přes zapůjčený tablet. Foto: Josef Laštůvka.

ovladatelné a vhodné i pro osoby se zhoršenou motorikou. Zařízení zvládne postříkání vodou i prudké pády, je možné ho brát s sebou kamkoli i mimo bydliště. Snadno se nabíjí a vydrží v pohotovosti až 7 dnů. Po stisknutí tlačítka dojde ke spojení s operátorem dispečinku, který vyhodnotí situaci a zajistí adekvátní pomoc či podporu. Vyškolený dispečer postupuje podle individuálního plánu uživatele, má tedy komplexní informace o volajícím a může je předat dle potřeby rodině, pečovateli nebo složkám integrovaného záchranného systému. Nepřetržitý provoz služby zajišťuje dostupnost pomoci 24 hodin denně, 7 dní v týdnu.

Komunitní platforma jako prevence sociální izolace

Připojením ke komunitní platformě navíc služba umožňuje propojení seniora s rodinnými příslušníky, dobrovolníky a pracovníky sociálních služeb.

ISIDOR+ klade důraz na prevenci sociální izolace prostřednictvím propojení uživatelů do podpůrné komunity. Platforma podporuje sdílení informací mezi seniory, rodinami, pečujícími a profesionály. Nabízí různé formy společných aktivit včetně těch duchovních. Začlenění do společenství je jedním z preventivních opatření v boji proti osamělosti seniorů i pro zachování duševního zdraví.

Důležitým aspektem je rovněž digitální integrace seniorů – postupným začleněním do jednoduchých technologií dochází ke zvýšení jejich digitální gramotnosti, čímž se snižuje jejich závislost na druhých a posiluje samostatnost. Starší lidé často čelí obavám z používání technologií, které považují za složité a zbytečné. Tato digitální propast se však postupně daří překonávat. Účinná je metoda malých kroků, kdy se senioři učí základní funkce krok za krokem. Důležitá je také podpora ze strany rodiny a dalších osob jako jsou pečovatelé nebo dobrovolníci, kteří trpělivě a osobním individuálním přístupem jednotlivými

kroky seniora provedou. Účinná je motivace přes užitek. Vysvětlení a praktická ukázka toho, jak mohou technologie usnadnit či obohatit každodenní život.

Zkušenosti ukazují, že po překonání počátečního ostychu se většina seniorů zapojuje velmi aktivně – využívají platformu pro komunikaci, sdílení informací, domlouvání návštěv i jednoduché úřední úkony.

Závěr

Služba ISIDOR+ představuje moderní odpověď na výzvy, které přináší stárnutí populace. Spojením tísňové péče, digitálních technologií a komunitní spolupráce nabízí funkční model péče, který zvyšuje bezpečí, podporuje nezávislost a přispívá ke kvalitnímu a důstojnému životu seniorů v jejich domácím prostředí.

V době, kdy jsou tradiční kapacity služeb napjaté a poptávka stále roste, může být právě tento komplexní a proaktivní přístup cestou k udržitelnému rozvoji péče o seniory.

Bc. Jitka Weigelová
vedoucí Střediska pečovatelské služby

„NENÍ TO ŽÁDNÁ CHŮVIČKA NA HLÍDÁNÍ.“ Rozhovor s Jitkou Weigelovou

Unikátní platforma ISIDOR+ je určena seniorům a zdravotně znevýhodněným osobám, kterým nabízí nejen okamžitou pomoc v krizových situacích, ale také možnost online setkávání nad společnými tématy. Jak tato nová kombinovaná služba funguje? Zeptali jsme se Jitky Weigelové, vedoucí Střediska pečovatelské služby, která je i koordinátorkou projektu.

Můžete prosím představit službu ISIDOR+?

ISIDOR+ kombinuje tísňovou péči a komunitní platformu. Je určena širokému spektru lidí, kteří z důvodů zdravotních či jiných nemohou nebo nechťejí opouštět bezpečí domova – nemusí jít pouze o seniory. Díky službě zůstáváme s těmito lidmi v kontaktu online formou nejen my, ale i jejich rodina, které to může přinést pocit klidu, že jejich blízký je v bezpečí.

Takže je to služba i pro klientovu rodinu...

Vlastně ano. Je to služba i pro členy rodiny, kteří s klientem nebydlí ve stejné domácnosti, mají např. náročnou práci na směny a nemohou se s ním potkávat tak často, jak by chtěli. Služba zaručí, že pokud se jejich blízkému něco přihodí,

Jitka Weigelová. Foto: archiv CHOL.

má se na koho obrátit. Online formou může v budoucnu proběhnout i návštěva úřadu, konzultace s lékařem aj.

Proč název ISIDOR+? Zní to exoticky...

Jsme nezisková organizace, která vyrůstá na křesťanských základech, a tak jsme se při hledání názvu inspirovali jménem světce. A svatý Isidor ze Sevilly je patronem internetu, takže se to nabízelo. To „plus“ v názvu služby zároveň upozorňuje, že služba neřeší jen krizové situace, ale nabízí i zapojení do dalších aktivit

Jak to celé funguje?

Služba ISIDOR+ je třístupňová. V prvním, základním stupni od nás uživatel dostane SOS tlačítko – přívěšek, který může nosit na krku, v kapse, připnutý na klíčkách. Funguje jako tlačítko první pomoci, když se klient dostane do krizové situace – například upadnu, nemohu se zvednout a motá se mi hlava. V takových chvílích stiskem tlačítka pošlu signál na nonstop dispečink a operátor se mi ozve zpět.

Takže klient v nesnázích nemusí volat na sousedy, hledat telefon, složité vytáčet číslo...

Přesně tak. Operátor zjistí, co se děje a podle dopředu sepsaného scénáře, či spíše manuálu, poskytne pomoc. Například uživatel hlásí, že se mu udělalo špatně – operátor v manuálu vidí, že klient je diabetik, a zkusí mu pomoci v tomto směru – uklidní, pomůže mu se zorientovat, klient se vzpamatuje, dá si nějakou

tyčinku nebo rohlík, aby vyrovnal hladinu cukru, napije se. Krize zažehnána, problém vyřešen, o situaci pak společně vyrozumíme rodinu.

Co když je to vážnější?

V tom případě dispečer také postupuje podle manuálu – buďto zavolá někoho z blízkých, anebo složky integrovaného záchranného systému.

A co další stupně služby ISIDOR+?

Druhý stupeň funguje také přes tísňové tlačítko, ale jde o aktivní volání. Uživatel má v určených intervalech kontakt s operátorem typu „Jak se dnes máte? Nezapomněl jste si vzít léky? Venku jsou vysoké teploty, pijete dost?“ apod. Krátkým monitorovacím rozhovorem jsme s klientem v pravidelném spojení, pakliže v tak častém kontaktu nemůže být se svými blízkými.

V třetím stupni nabízíte tzv. komunitní platformu, jak si ji máme představit?

Klientovi vedle SOS tlačítka zapůjčujeme navíc i tablet, přes který se může připojovat k online aktivitám, jako jsou společné modlitby, rozhovory s duchovním, nebo různé aktivizační činnosti, např. kvízy, povídání o cestování, hobby, vaření, zdravotní okénko s odborníky o prevenci či výživě apod. Tablet může samozřejmě využít i pro hovory s rodinou a přáteli. Máme za to, že moderní technologie mohou obecně zlepšit kvalitu života našich klientů – je třeba je pouze zbavit nedůvěry a strachu z jejich používání.

Jaké je technické zajištění služby? Bude např. tlačítko fungovat i mimo klientův domov?

Tlačítko funguje kdekoli, uživatel si jej může brát s sebou, když jde ven. Má v sobě zabudované GPS, takže podle souřadnic jej dokážeme vyhledat a vyslat za ním rodinu či záchranné složky, pokud se něco přihodí. Pro používání tabletu je samozřejmě podmínkou připojení k internetu. Pokud v klientově domově není k dispozici připojení na Wi-Fi signál, dodáme mu tablet s datovou SIM kartou.

Kdo a jak může o službu ISIDOR+ požádat?

Služba je v pilotním provozu určena zejména seniorům a zdravotně znevýhodněným osobám z Olomoucka, v budoucnu ji chceme rozšířit do celého kraje. S novými zájemci na začátku probíhá sociální šetření. Naše sociální pracovníce si vyslechnou přání a očekávání potenciálního klienta i jeho rodiny a poté vysvětlí možnosti nastavení služby.

Ačkoli rodina službu ve většině případů zařizuje i platí, je osoba uživatele nejdůležitější a vše se odvíjí od jeho souhlasu. Rodina sice může mít pocit, že jejich blízký službu ISIDOR+ nutně potřebuje, ale on takový názor mít nemusí. V průběhu sociálního šetření je rolí sociální pracovníce přemostit tužby rodiny a přání klienta, aby došlo k dohodě.

Jaká je prozatím poptávka?

Převažuje poptávka ze strany členů rodiny. Služba se jim velmi zamlouvá, protože je určitou pojistkou, že mají svého blízkého v bezpečí – ten pocit bezpečí je pro ně klíčový. Koncoví uživatelé takovou potřebu nemají – myslí si, že to nepotřebují, že se jim nic stát nemůže. Přece když chtějí být s někým v kontaktu, tak jim zatelefonují nebo si pustí televizi, takže na co jakousi technologii, další „krám“...?

Jak tyto pochyby klientů překonáváte?

Ve chvíli, kdy jim službu představíme a ukážeme její výhody a možnosti – např. že si díky tabletu mohou posílat fotky s vnoučaty, skypovat s nimi – tak sami zjišťují, že je to snadné a moc fajn. Ale je potřeba získat si jejich důvěru a citlivou a srozumitelnou formou jim vše vysvětlit. Žádné „Babi, tady máš tablet“, ale s empatií klienty s novou technologií seznámit, aby to pro ně bylo příjemné a účelné.

Co od nové služby očekáváte?

Budu spokojená, když si služba najde své spokojené uživatele a doplní naše stávající služby. Přiznejme si, že populace stárne. A počet lidí, kteří jsou schopní a ochotní pečovat o ty, co se už o sebe nepostarají, úměrně klesá a je jich nedostatek. Rodiny jsou v komplikovaných situacích – tzv. sendvičové generace se starají jak o své děti, popř. už vnoučata, tak o své nemohoucí rodiče. Věřím, že právě oni pomoc s péčí uvítají.

Takže cílem je co nejvíce podpořit seniory v jejich bydlení doma...

Přesně tak. Pokud to jenom trochu jde a senior může s určitou podporou zůstat doma, je to prospěšné pro všechny: seniora to aktivizuje, zůstává ve svém známém prostředí, získá pocit důstojnosti, že se o sebe ještě dokáže v nějaké míře postarat, a zároveň to uleví systému, který nemusí řešit další investice na umístění takové osoby v už tak přeplněných zařízeních.

Co byste vzkázala těm, kteří váhají, zda si službu ISIDOR+ sjednat?

Pojďte do toho! Doufám, že se nám podaří vyjasnit, že ISIDOR+ není „chůvička na hlídání“. Je to spíše ochránce – služba s širším přesahem: klienti mohou zůstat v kontaktu s vnoučaty, se vzdálenou rodinou, zůstávají ve společenství. Také si zvýší sebevědomí – naučí se zacházet s internetem a dokážou si nakoupit online třeba potraviny s donáškou až domů. Nejsou závislí, až jim někdo nákup přiveze. A co víc – mohou si zboží sami vybrat. Nebudou mít pocit, že jim zase kdosi nutí jahodový jogurt, který stejně nemají rádi.

Za rozhovor poděkovala
Mgr. Martina Foretová Pavlunová

DRUHÁ DOBRODRUHÁ:

Re-use centrum propojující ekologii, solidaritu a sociální začleňování

Je na místě představit nový projekt Charity Olomouc – re-use centrum Druhá Dobrodruhá, které zahájilo provoz v září 2024 v Olomouci-Chválkovicích. Projekt je příkladem dobré praxe v oblasti cirkulární ekonomiky, sociální integrace a udržitelného rozvoje. Centrum vzniklo ve spolupráci s Technickými službami města Olomouce a za podpory Olomouckého kraje a města Olomouc. Jeho hlavním cílem je předcházení vzniku odpadu, podpora opětovného využívání funkčních věcí a vytvoření pracovních příležitostí pro osoby znevýhodněné na trhu práce. Zároveň kladně ovlivňuje a posiluje kapacity materiální pomoci naší organizace.

V posledních letech narůstá důraz na udržitelný rozvoj a odpovědné zacházení se zdroji. Re-use centra (česky centra opětovného využití) představují konkrétní odpověď na výzvy spojené s nadprodukcí odpadu a snižováním uhlíkové stopy. Jejich cílem je sběr, oprava a redistribuce použitých, ale stále funkčních předmětů, které by jinak skončily na skládce.

Re-use centrum Druhá Dobrodruhá kromě ekologického rozměru zdůrazňuje také dimenzi sociální a charitativní. Projekt je navazující iniciativou na dříve vzniklou sociálně terapeutickou dílnu/prodejnu Dobrodruhá, která slouží jako integrační prostor pro osoby se specifickými potřebami.

CÍLE A PŘÍNOSY PROJEKTU

Re-use centrum Druhá Dobrodruhá představuje inovativní model environmentálně a sociálně orientované iniciativy. Kombinuje prvky cirkulární ekonomiky,

V re-use centru dobrovolníci vyrábějí nástěnný panel ze starých knih. Foto: Nadiia Kruzman.

komunitní práce a sociálního začleňování. Jeho cíle a přínosy lze rozdělit do několika klíčových oblastí:

a) Ekologická rovina: Prevence odpadu a podpora cirkulární ekonomiky

Jedním z hlavních přínosů centra je snižování množství komunálního odpadu prostřednictvím opětovného využití funkčních předmětů, které by jinak skončily na skládce. Podle odhadů projektu bude během pilotní fáze zachráněno přibližně 7 tun předmětů.

Centrum funguje jako platforma pro sdílení a znovuvyužití drobného nábytku, knih, sportovního vybavení, nádobí a dalších domácích potřeb.

Projekt tak aktivně přispívá ke změně lineárního modelu spotřeby (vyrobit–použít–vyhodit) směrem k udržitelnějšímu oběhovému modelu, který zachovává materiálovou hodnotu předmětů co nejdéle. Tento přístup odpovídá i strategickým dokumentům EU a ČR v oblasti ochrany klimatu a udržitelného rozvoje. Význam projektu však nespočívá pouze v objemu zachráněného materiálu, ale především v prosazování nového způsobu myšlení a v komunitním dopadu, který z jeho realizace přirozeně vyplývá.

Cirkulární ekonomika¹ (oběhové hospodářství) je model hospodářství, který usiluje o minimalizaci odpadu a maximalizaci znovuvyužití materiálů. Na rozdíl od lineárního modelu se cirkulární ekonomika snaží zachovat hodnotu produktů co nejdéle.

b) Sociální rovina: Tréninkové zapojení ohrožených skupin

Centrum má výrazný sociálně inkluzivní charakter. Nabízí tréninkové pracovní aktivity pro osoby, které se ocitly na okraji společnosti – především osoby s duševním onemocněním, osoby bez domova nebo dlouhodobě nezaměstnané. Tito lidé se podílejí na činnostech jako:

- třídění a čištění darovaných předmětů,
- drobné opravy a upcyclace materiálů,
- logistická pomoc a úprava prostor.

Zapojení probíhá v bezpečném a respektujícím prostředí, pod vedením zkušených pracovníků Charity Olomouc. Nejde o zaměstnání v právním smyslu, ale o sociálně rehabilitační činnost, která má pozitivní vliv na psychickou kondici, sociální dovednosti a dlouhodobou motivaci těchto osob. V pilotní fázi projektu je plánováno zapojení 20 klientů sociálních služeb.

c) Komunitní dimenze: Osvěta, dobrovolnictví a propojení aktérů

Centrum funguje jako platforma pro komunitní spolupráci, vzdělávání a dobrovolnickou činnost. Organizuje:

- vzdělávací workshopy o udržitelnosti a odpovědné spotřebě,
- komunitní akce zaměřené na osvětu v oblasti ekologie,
- spolupráci s veřejností i neziskovým a podnikatelským sektorem.

Do aktivit centra je zapojeno také 20 dobrovolníků, kteří pomáhají s organizací akcí, provozem a komunitními aktivitami. Tento rozměr posiluje soudržnost místní komunity a vytváří prostředí pro mezigenerační dialog i mezioborovou spolupráci.

d) Materiální a finanční efekt: Podpora charitní práce

Re-use centrum je také významným zdrojem materiální pomoci. Darované předměty jsou k dispozici nejen široké veřejnosti za symbolický poplatek, ale také osobám v hmotné nouzi – přímo nebo prostřednictvím Centra materiální pomoci Charity Olomouc. Výnosy z provozu přispívají k financování sociálních služeb, přičemž se očekává získání zdrojů z kombinace veřejného financování, darů a fundraisingových aktivit.

PARTNERSTVÍ A REAKCE NA MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI

Projekt vznikl ve spolupráci s Technickými službami města Olomouce, které zajišťují provozní zázemí. Jejich zájem o projekt a aktivní podílení na jeho přípravě je nezbytným předpokladem úspěchu. Jsme jim za tuto formu podpory velmi vděční. Centrum by nevzniklo bez finanční podpory Olomouckého kraje a následně města Olomouc. Krátce po otevření centrum sehrálo roli v krizové pomoci obyvatelům oblastí zasažených povodněmi, když ve spolupráci s Arcidiecézní charitou Olomouc a Potravinovou bankou v Olomouckém kraji zorganizovalo rozsáhlou materiální sbírku. Je sice pravdou, že se tím oddálilo samotné fungování klasické činnosti centra, na druhou stranu ale bylo možné využít tuto situaci jako nástroj prezentace a seznámit tak veřejnost s místem a smyslem centra. Proto toto zdržení hodnotíme jako přínosné.

Pohled do prostor re-use centra Druhá Dobrodruhá, kde věci dostávají druhou šanci. Foto: archiv CHOL.

STRATEGICKÉ ZÁMĚRY A HODNOTOVÉ UKOTVENÍ

Projekt Druhá Dobrodružá není jen technickým řešením problému odpadu, ale součástí hlubší hodnotové změny. Charita Olomouc jeho prostřednictvím realizuje několik klíčových strategických směrů:

a) Aktivní postoj k environmentálním problémům

V prostředí ekologické neodpovědnosti a rostoucího odpadu přestává být neutrální postoj udržitelný. Charita Olomouc se nechce omezit na pasivní kritiku spotřební kultury, ale předkládá konkrétní, pozitivní alternativu, která je zároveň praktická, dostupná a edukativní.

Projekt tak ukazuje, že i tradiční organizace může hrát inovativní roli při ochraně životního prostředí. Záměrně se vyhýbá moralizování a místo toho motivuje veřejnost ke změně spotřebních návyků skrze jednoduchou praxi – daruj, vezmi si, používej znovu.

b) Rozšiřování komunikačního pole

Díky re-use centru Charita oslovuje nové cílové skupiny, které běžně nepatří mezi příjemce sociálních služeb – ekologicky smýšlející mladé lidi, dobrovolníky, rodiče s dětmi, školy, studenty či seniory. Tím se překračují klasické hranice mezi „pomáhajícím“ a „podporovaným“.

Tato otevřenost posiluje společenskou soudržnost a zároveň umožňuje obousměrnou výměnu zkušeností a inspirace: veřejnost se dozvídá o činnosti Charity a Charita získává vhled do potřeb a hodnot nových komunit.

c) Zefektivnění práce s materiální pomocí

Díky novému systému sběru, třídění a distribuce darovaných předmětů dochází k profesionalizaci materiální pomoci. Projekt umožňuje:

- lepší evidenci darovaných předmětů,
- vyšší kvalitu toho, co se předává potřebným,
- větší důstojnost a výběr pro klienty v nouzi.

Tím dochází ke sladění solidarity a efektivity – pomoc je nejen dostupná, ale také účelná, dobře organizovaná a udržitelná.

d) Reakce na poptávku po udržitelnosti

Téma udržitelného rozvoje a cirkulární ekonomiky je přítomné ve strategických dokumentech měst, krajů i států. Projekt Druhá Dobrodružá je přímou odpovědí na poptávku veřejnosti i samosprávy po konkrétních krocích v této oblasti.

Charita Olomouc se aktivně propojuje s veřejnou správou a technickými službami, čímž naplňuje princip partnerství mezi sektory (neziskový –

veřejný – komunitní). Projekt je tak v souladu nejen s environmentálními cíli města Olomouce a Olomouckého kraje, ale zároveň pomáhá jejich naplňování.

e) Redefinice značky Charity Olomouc

Tradiční obraz Charity jako organizace, která „pomáhá posledním z posledních“, se v tomto projektu posouvá ke komplexnějšímu, otevřenějšímu a modernímu pojetí. Charita Olomouc se prezentuje jako:

- inovativní hráč v oblasti ekologie, komunitního rozvoje a aktivní solidarity,
- flexibilní instituce, která se nebojí nových témat a nástrojů,
- partner pro veřejnost i odborníky, který umí reagovat na výzvy současnosti.

Tento rebranding se opírá o reálné aktivity, které mají měřitelný dopad v oblasti životního prostředí, sociální integrace i komunitní práce. Centrum Druhá Dobrodruhá tak není jen projektem, ale i symbolickým vyjádřením nového směřování organizace.

ZÁVĚR

Re-use centrum Druhá Dobrodruhá je víc než jen skladiště předmětů určených k opětovnému použití. Je to prostor, který propojuje ekologickou zodpovědnost, lidskou solidaritu a smysluplné začlenění těch, kteří v běžném provozu společnosti často nemají své místo.

Projekt ukazuje, že změna není jen výsledkem velkých investic nebo legislativních zásahů, ale že může začínat v každodennosti – v rozhodnutí nevyhodit věc, ale darovat ji. V ochotě přijmout zboží z druhé ruky nejen jako ekonomickou nutnost, ale jako akt šetrnosti a vědomé volby. A také v tom, že organizace s hluboce sociálním posláním dokáže tvořit a vést projekty, které mají přesah do ekologické i komunitní oblasti.

Druhá Dobrodruhá přináší praktickou naději: že recyklace může být i společenská. Že druhou šanci si nezaslouží jen věci, ale i lidé. A že solidarita, ekologie a odpovědnost mohou v jednom prostoru přirozeně růst vedle sebe.

Petr Prinz
ředitel Charity Olomouc

¹„Cirkulární ekonomika představuje alternativu k tradičnímu lineárnímu modelu. Je založena na principu sdílení, opětovného použití, oprav, renovací a recyklace materiálů a produktů po co nejdelší dobu.“ (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2022. Cirkulární Česko 2040 – Strategie oběhového hospodářství ČR)

INVESTIČNÍ PROJEKTY:

Rekonstrukce Domova sv. Kosmy a Damiána na Wurmově 5

První impulsy k rekonstrukci charitní budovy na ul. Wurmova 5 v Olomouci pocházejí z roku 2019, kdy jsme získali stavební povolení na přebudování druhého patra tak, aby lépe sloužilo potřebám plánované služby Domova sv. Kosmy a Damiána pro osoby se sníženou soběstačností. Souhrou různých, nepříliš šťastných událostí, jsme museli náš záměr na několik let uložit k ledu. V roce 2022 se však situace posunula, obnovili jsme přípravy na stavební práce a podali žádost o IROP. Vzhledem k postupu času jsme se museli vrátit zpátky ke stavebnímu projektu a začít jej aktualizovat. Hlavním tématem byly potřeby služeb, které na Wurmově 5 sídlí. Výsledkem byl nový projekt, který kompletně rekonstruoval zázemí nocleháren, denního centra a budoval zcela nové zázemí pro Domov sv. Kosmy a Damiána. Nutným doplňkem byly také práce na zázemí správy a ordinací. Na jaře 2023 jsme získali stavební povolení a v létě pak ve veřejné zakázce vybrali vítěze – zhotovitele, kterým se stala firma Provádění staveb Olomouc, a.s. Na podzim 2023 byly zahájeny stavební práce.

Rekonstrukce byla plánována na rok a probíhala za plného provozu služeb, proto bylo nutné ji členit do tří etap, aby bylo možné zajistit fungování služeb i v komplikovaných podmínkách stavby. První etapa probíhala v levém křídle a jejím předmětem byla obnova zázemí nocleháren, ordinací, kanceláří denního centra a první zásahy do druhého patra. Důležitým prvkem bylo vybudování vzduchotechniky na noclehárnách a zcela nové prádelny v suterénu levého křídla. Předmětem druhé etapy byla rekonstrukce pravého křídla a celého třetího a čtvrtého patra. Zde došlo mimo jiné na přebudování výtahu a vyrovnaní výšky podlah tak, aby bylo zázemí Domova sv. Kosmy a Damiána bezbariérové. Velkým

Budova na ulici Wurmova 5 po rekonstrukci. Foto: Vojtěch Cimpl.

zásahem také byla výměna oken směřujících do ulice. V případě třetího a čtvrtého patra šlo o celkovou revitalizaci prostor. Poslední etapa rekonstrukce byla zaměřena na neklíčovější a nejnáročnější části provozu, tedy na Nízkoprahové denní centrum a hlavní část Domova sv. Kosmy a Damiána. Zásadní bylo vybudování rozsáhlé vzduchotechniky, nového skladu potravin a zcela nové kotelny, která ohřívá teplou vodu do sprch pro klienty. Během stavby jsme došli k rozhodnutí, že provedeme také výměnu většiny oken směřujících na parkán budovy. Na přelomu listopadu a prosince 2024 bylo hotovo. V prosinci jsme akci završili kolaudací.

Rekonstrukce charitní budovy na ulici Wurmova 5 si vyžádala celkem 26 milionů korun, z toho 21 milionů bylo získáno z dotace IROP, 2 miliony poskytl Olomoucký kraj a zbývajících necelých 3 milionů věnoval majitel nemovitosti – Metropolitní kapitula u svatého Václava v Olomouci. Vzhledem k tomu, že soutěž na rekonstrukci budovy Wurmovy 5 již podruhé vyhrála ta samá firma, vypadá to, že se za 13 let opět potkáme v konferenční místnosti nad novým projektem.

Mgr. Jan Buka
zástupce ředitele Charity Olomouc

POVODNĚ 2024: Jak to bylo

Ráda bych se s vámi podělila o náš postup při mimořádné události, kterou byly povodně na Severní Moravě, od okamžiku, kdy jsme se začali připravovat na možnost krizové situace, až po konkrétní kroky, které jsme podnikli v rámci Charity Olomouc. Samozřejmě jsme v této pomoci spolupracovali s Arcidiecézní charitou Olomouc, která je součástí krizového štábu Integrovaného záchranného systému a je klíčovým aktérem v oblasti humanitární pomoci. Odtud jsme získávali informace o aktuálním postupu a koordinovali naše kroky v terénu.

Začnu od samého začátku. První týden v září 2024 jsme byli s vedoucími pracovníky Charity Olomouc na pracovním výjezdu, kde se společně tvořila strategie na následující tři roky. Já pracuji na Středisku pro rodiny a krizovou pomoc, a jelikož je součástí střediska právě služba Krizová pomoc, zahrnovala tvorba strategie i naši připravenost na humanitární katastrofy. Tato strategie samozřejmě ještě nebyla dokončena, byli jsme tedy v situaci, kdy jsme měli jasno, co bychom měli dělat, ale ještě jsme neměli žádnou konkrétní představu, jak to provést.

A pak, jen týden po našem návratu z pracovního výjezdu, začínaly zprávy o hrozících povodních nabírat na intenzitě. Opravdu rychle jsme začali vnímat, že situace bude vážná. Řediteli naší organizace začali volat pracovníci Kraje

s upozorněním, že se očekává významná povodňová vlna, která nezasáhne pouze Olomoucký kraj, ale také širší oblast. Vzhledem k rostoucímu ohrožení, kdy se očekávaly katastrofální následky, bylo nezbytné okamžitě reagovat. Bylo svoláno urgentní online setkání, které proběhlo 12. 9. 2024 s klíčovými partnery v krizovém řízení, kde se diskutovalo o dalším postupu. Během tohoto setkání byla ujasněna konkrétní opatření, která se musí přijmout, a byly definovány priority:

- ujasnit konkrétní opatření k ochraně zdraví a bezpečí našich klientů,
- nastavit koordinaci s IZS a dalšími aktéry v terénu,
- identifikovat logistické kroky nutné pro zajištění krizové pomoci,
- definovat materiální a personální kapacity, které bude třeba bezodkladně aktivovat.

Po tomto setkání jsme se začali připravovat na víkend. Vzhledem k urgentnosti a neustále se vyvíjející povodňové hrozbě bylo nezbytné okamžitě přehodnotit naše původní plány a adaptovat je na aktuální potřeby, které se měnily doslova každou hodinou.

Naše role v této fázi je možná méně viditelná než u složek IZS, ale neméně důležitá. Zaměřili jsme se na včasnou komunikaci s našimi klienty:

- Posílali jsme cílené informace o tom, co dělat v případě vyhlášení evakuace – jak si připravit tzv. evakuační zavazadlo, co nezapomenout, jak zajistit domácí zvířata, kde hledat pomoc.
- Současně jsme ale velmi dbali na to, abychom nevyvolali paniku. Věděli jsme, že každé slovo má v této situaci váhu. V komunikaci s klienty jsme zůstávali věcní. Nešlo jen o předání informací – šlo o ujištění, že na to nejsou sami. Že jsme tady, že začínají být zřizovány krizové linky, že situaci monitorujeme, připravujeme se na ni aj.

Tato fáze – fáze prevence – je často podceňovaná, ale může zásadně ovlivnit, jak dramatické budou dopady živelní katastrofy na občany. Z pohledu krizové intervence je prevence klíčová zejména proto, že snižuje psychickou zátěž obyvatel už v samotném počátku krize. Pokud jsou lidé informovaní, vědí, co dělat, kam jít a co očekávat, dochází u nich méně často k šokové reakci, panice nebo paralyzujícímu pocitu bezmoci. Tím se významně zvyšuje jejich schopnost zvládat stres a adaptovat se na situaci. Dobře připravený člověk je schopen lépe činit rozhodnutí, pomoci ostatním a aktivně se zapojit do zvládání krize – a to jsou přesně momenty, kdy se láme rozdíl mezi krizí zvládnutou a krizí devastující.

Dále byl zřízen krizový štáb, vedoucím štábu se stal náš pan ředitel, který byl v přímém kontaktu s krajskými úřady a koordinoval naše kroky na vyšší úrovni. Krizový štáb se skládal z našich odborných krizových interventů z Krizové

pomoci a dalších připravených pracovníků nejen našeho střediska, kteří absolvovali základní kurz krizové intervence – vzhledem k rozsahu krizových situací klademe důraz na výcvik dalších pracovníků. V rámci naší strategie pravidelně realizujeme navazující kurzy, díky kterým na konci tohoto roku bude náš tým čítat 15 plně vyškolených krizových interventů. Dále byly zřízeny platformy pro efektivní komunikaci mezi členy štábu a ostatními složkami krizového řízení. Pro interní komunikaci jsme vytvořili různé sdílené platformy, včetně facebookových skupin pro rychlou výměnu informací, aby každý věděl, co se děje v reálném čase. Také jsme využívali komunikační kanály pro informování veřejnosti. Byl aktivován e-mail i telefon, kde byly přijímány nabídky materiální pomoci větších objemů z řad veřejnosti a firem. Bylo připraveno specifické oblečení (nepromokavé, označené logem, viditelné) pro tým krizových interventů, společně s evakuačními batohy, které obsahovaly veškeré nezbytné vybavení pro výjezd do postižených oblastí. Mezi klíčové věci v batohu patřily lékárničky s první pomocí, baterky, pláštěnky, ale také voděodolné powerbanky, základní hygienické potřeby, rukavice aj. To vše bylo nutné mít připravené pro okamžitý výjezd, abychom byli schopni co nejlépe reagovat na každou nečekanou situaci.

Samotný víkend byl plný očekávání a napětí – na jedné straně jsme byli připraveni k okamžitému výjezdu, na druhé straně jsme neustále sledovali vývoj situace, zda opravdu dojde k evakuacím a jaké konkrétní kroky budeme muset podniknout. Bylo to období, kdy jsme se neustále rozhodovali – vyjíždíme, nebo nevyjíždíme?

Situace se rychle vyvinula do mimořádně kritických rozměrů – došlo k rozsáhlým záplavám, které byly jedny z největších v posledních letech, a to jak co do rozsahu, tak i intenzity. V první linii zasahovaly především jednotky hasičů, které se potýkaly s extrémními podmínkami a evakuacemi. A jelikož neziskový sektor nastupuje až ve III. fázi, tak ten daný víkend nebylo naše nasazení vyžadováno. Víkend nám však ukázal, jak nezbytné je být neustále připraven na změny, které mohou nastat v každém okamžiku, a jak klíčová je naše flexibilita při adaptaci na stále se vyvíjející situaci v terénu.

V čase bezmoci, kdy voda zaplavuje celé čtvrti, domy se hroutí a přístup k základním potřebám je téměř nemožný – jako tomu bylo například v Krnově – přichází chvíle, která je pro neziskové organizace obzvlášť náročná. Nemůžeme stavět hráze ani zachraňovat z vody – to je práce pro složky IZS. Ale právě v této fázi, kdy je zřejmé, že dopady katastrofy jsou nevyhnutelné, začínáme jednat my. Ve chvíli, kdy lidé čelí chaosu, strachu a nejistotě, nastupujeme s podporou, která má jinou povahu – psychosociální, praktickou a lidskou. Začínáme mapovat první akutní humanitární potřeby – suché oblečení, pitná voda, léky, jídlo. Jsme ve spojení s krizovým štábem, sledujeme pokyny a situaci a jsme

připraveni k okamžitému výjezdu a nasazení. Právě v čase bezmoci je důležité ukázat, že na nikoho nezapomínáme. Neziskovky často nejsou první na místě, ale jsou těmi, kdo vydrží až do konce.

16. září 2024 se poprvé otevřelo naše charitní re-use centrum Druhá Dobrodruhá. Povodně samozřejmě změnily plány hned druhý den od otevření, jelikož pomoc byla na prvním místě. Již v prvních týdnech je čekala obrovská výzva, ve spolupráci s Potravinovou bankou v Olomouckém kraji byla vyhlášena sbírka materiální a potravinové pomoci. Díky neuvěřitelné podpoře dárců se podařilo vybrat 40 tun potravin, 37 tun materiálu, 22 tun balené vody a 8 tun drogerie. Celkem zvládli zajistit 112 tun materiální pomoci pro zasažené oblasti. V průběhu povodní nám pomoc nabízely i různé firmy, zejména dopravní společnosti, které nám zdarma poskytovaly logistickou podporu. Tyto společnosti zavázely materiál a potravinovou pomoc do oblastí, kde byla největší potřeba. Tato spolupráce byla klíčová pro zajištění efektivní distribuce pomoci do všech zasažených oblastí.

Při humanitárních krizích je obvykle silný impuls k pomoci, čehož si velmi vážíme. I přesto, že jsme se setkali s vlnou velkorysosti, některé dary nás přece jen pobavily. Kromě běžných potřeb jsme obdrželi i překvapivé příspěvky, jako byly plesové šaty, karnevalové kostýmy nebo andělská křídla. I tyto dary však svědčí o tom, jak silně lidé touží přispět, ať už jakýmkoli způsobem. Díky povodňové sbírce byly také zřízeny tři sklady, kde se shromažďovaly a třídily darované zásoby. V těchto skladech pomáhalo 31 dobrovolníků, kteří se podíleli na organizaci a distribuci materiálu a odvedli celkem 131 hodin přímé práce.

V tomtéž týdnu nás oslovil P. Pavel Obr z obce Zátor s žádostí o pomoc, který nás informoval o katastrofální situaci v jeho obci: Elektrina nefungovala, mobilní signál byl nedostupný a zásoby potravin byly vyčerpané. Tato lokalita spadala

Dobrovolnická skupina na výjezdu do místa poškozeného povodněmi. Foto: archiv CHOL.

mimo naše běžné působení, proto jsme okamžitě navázali spolupráci s Ostravsko-opavskou diecézí, abychom koordinovali naše aktivity a vyhnuli se překrývání našich činností. Otec Pavel Obr přijel do Olomouce s vozíkem a sdělil nám, že nemá ani co nabídnout hasičům, kteří již byli v oblasti nasazení. Na základě této naléhavé potřeby jsme okamžitě poskytli materiální a potravinovou pomoc a nabídli další formy součinnosti.

Dne 17. září, v rámci prvního výjezdu, jsem měla možnost být součástí skupiny, která vyrazila do Zátoru, aby zmapovala situaci a zjistila konkrétní potřeby obyvatel evakuačního centra. Tento výjezd měl klíčový význam nejen pro zajištění okamžité pomoci, ale také pro nastartování koordinace a nasazení dobrovolníků. Na tento podnět byl zahájen nábor dobrovolníků, abychom neblokovali odborné pracovníky, kteří se zaměřovali na sociální šetření v dalších zasažených oblastech, především na Jesenicku. V krátkém čase se nahlásilo více než 200 zájemců ochotných pomoci. Mezi 17. a 28. zářím 2024 nám pomáhalo 122 dobrovolníků, kteří společně odpracovali neuvěřitelných 1 427 hodin. Do Zátoru samotného se uskutečnilo celkem 11 výjezdů, při nichž se na pomoci podílelo 85 dobrovolníků, kteří společně odpracovali 1 200 hodin.

Povodňová situace si dále žádala naši součinnost při sociálních šetření v různých částí Olomouckého kraje. Sociální šetření prováděli sociální pracovníci v zasažených domácnostech, dotazníkové šetření poté sloužilo jako podklad pro zmapování potřeb zasažených domácností a pro případnou výplatu finančního daru z povodňové sbírky. Tato šetření probíhala ze strany Charity Olomouc v Hanušovicích, Jindřichově, ve Starém Městě a Chomoutově, za spolupráce s Arcidiecézní charitou Olomouc (dále ACHO), Charitou Šumperk, obcí Bohdíkov a městem Hanušovice. Ve zmíněných lokalitách poskytla ACHO ve spolupráci s Člověkem v tísní (dále ČvT) finanční dar na obnovu po povodních celkem 79 domácnostem v celkové výši 3 950 000 Kč (ACHO 43 domácností, ČvT 36 domácností).

Ačkoli se může zdát, že naše součinnost s ohledem na povodně pomalu utichá, není tomu tak. V následujícím roce plánujeme provést druhé sociální šetření ve zmíněných oblastech, které bude sloužit k vyplacení druhé vlny pomoci po povodních.

Bc. Kristýna Petrů, DiS.
vedoucí Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

STŘÍPKY Z NAŠEHO ŽIVOTA

JEDEN ROK V PRAXI PASTORAČNÍ ASISTENTKY

Práce pastorační asistentky je pestrá a rozmanitá. Především jde o duchovní podporu zaměstnanců a klientů Charity, ale také o péči o věrnost křesťanským hodnotám a zásadám v sociálních a zdravotních službách.

Duchovní podpora pro zaměstnance

Zaměstnanci se mohou účastnit pravidelných i mimořádných mší svatých. Pravidelně se konají bohoslužby za Charitu Olomouc v kostele sv. Barbory v Olomouci-Chválkovicích a za jednotlivá charitní střediska v charitní kapli sv. Kosmy a Damiána a sv. Richarda Pampuri v Olomouci na Wurmově ulici. Dvakrát do měsíce oslavíme mši svatou v kapli sv. Josefa v charitní komunitě sv. Josefa v Dolanech. Dvakrát do roka je sloužena mše svatá mimořádně, a to o Velikonocích a na Svátek všech zemřelých, kdy vzpomínáme na naše zemřelé klienty.

Jednou ročně pořádá Charita ve spolupráci s farností Klášterní Hradisko třídní duchovní obnovu, ale také jednodenní poutě jednotlivých středisek za jejich konkrétní úmysly. Pastorační asistentka se také pravidelně schází s pracovními týmy, ale i s klienty napříč všemi středisky nad duchovními tématy, ale také nad tématy, která je zajímají.

Bohoslužba pro pracovníky Charity Olomouc o Velikonocích. Foto: Nadiia Kruzman.

Modlitby a prosby

Pravidelně se konají adorace v kapli sv. Maří Magdalény nebo v kapli sv. Kosmy a Damiána. V postní době se kolegové scházejí na Křížové cestě ze Samotíšek k Bazilice Navštívení Panny Marie na Sv. Kopečku. Z řad pracovníků jsou také členové společenství živého růžence. Ti svojí každodenní modlitbou doprovázejí naše služby všemi radostmi i starostmi, které život přináší. A když je opravdu úzko, uspořádá se celonoční adorace v kapli sv. Kosmy a Damiána.

V roce 2024 se ještě konaly dvě prosebné pouti na Sv. Hostýn: za Středisko pečovatelské služby a za Středisko pro lidi bez domova.

Pohřby klientů Střediska pro lidi bez domova

Charita Olomouc vlastní dva hroby, kde pochovává zesnulé klienty Střediska pro lidi bez domova. Jsme vděční, že se podařilo získat místo, které naši klienti můžou navštívit a zavzpomínat na své partnery a kamarády. Když zemře klient, vytvoří pastorační asistentka parte, sejde se v kapli s jeho blízkými a pracovníky střediska a společně poděkují za jeho život a poprosí za jeho duši.

Přehled činností pastorační asistentky

Práce pastorační asistentky je velmi pestrá a zahrnuje tyto činnosti:

- duchovní podpora pracovníků a klientů napříč všemi službami Charity,
- péče o věrnost křesťanským hodnotám a zásadám v sociálních a zdravotních službách,
- setkávání s nově příchozími pracovníky, nabídka podpory pastorační asistentky,
- Adaptační kurzy A pro nové pracovníky,
- na žádost vedoucího účast při výběrovém řízení,
- setkávání s pracovníky ve skupinkách nebo dle potřeby s jednotlivci,
- pravidelný duchovní program ve Středisku pro rodiny a krizovou pomoc,
- koordinace živého růžence, úmysl za charitní dílo,
- pastorační návštěvy klientů pečovatelské služby (po dohodě se sociálním pracovníkem),
- psaní příspěvků do časopisu Alžběta,
- duchovní rozhovory s klienty Domova sv. Anežky (po dohodě se sociálním pracovníkem),

- duchovní rozhovory s klienty Střediska pro lidi bez domova (po dohodě se sociálním pracovníkem nebo na žádost klienta),
- rozloučení se zemřelými klienty Střediska pro lidi bez domova v kapli sv. Kosmy a Damiána (vytvoření parte, komunikace se hřbitovní správou, organizování vespů do charitního hrobu),
- duchovní setkávání s klienty Nízkoprahového centra,
- duchovní vedení a podpora členů Společenství sv. Josefa v Dolanech,
- koordinuje konání mší svatých:
 - » první úterý v měsíci kostel sv. Barbory ve Chválkovicích za Charitu,
 - » třetí úterý v měsíci v kapli sv. Kosmy a Damiána za jednotlivá střediska,
 - » jedenkrát za dva týdny v kapli sv. Josefa v Dolanech.

Richenza Buková
pastorační asistentka, krizová interventka

DŮM SV. VINCENCE A AZYLOVÝ DŮM PRO ŽENY OSLAVILY SVÁ VÝROČÍ

V pátek 27. září 2024, na svátek sv. Vincence z Paula, patrona charitního díla, se pracovníci a klienti Charity Olomouc sešli, aby si připomněli významná výročí dvou charitních služeb – Domu sv. Vincence a Azylového domu pro ženy. První z těchto zařízení slouží v Olomouci už 30 let, druhé pak 20 let. Ačkoli každá z těchto služeb pomáhá odlišným cílovým skupinám, jejich společným posláním je pomáhat lidem, kteří trpí, ať už duševním onemocněním, nebo ztrátou domova. Toto utrpení je často skryté a o to těžší, proto se obě služby snaží, aby bylo alespoň o trochu snesitelnější.

O utrpení a soucitu mluvil také o. Melichar Jozef Markusek OCarm., který na úvod oslav sloužil mši svatou v kostele Panny Marie Pomocnice křesťanů v Hololanech. Ve svém kázání připomněl, že i sv. Vincenc zažil, jaké to je, když lidský život ztrácí svou hodnotu – tuto zkušenost získal během svého tureckého zajetí. Přesto vnímal, že jeho spoluvězněnové mohou trpět ještě více, a snažil se jim být oporou. „V evangeliu čteme: Když Ježíš viděl zástupy, bylo mu jich líto. Ježíš cítí s člověkem a vnímá jeho bídu, kterou nelze odstranit materiálním dostatkem. A mnohem těžší, než fyzické utrpení bývá utrpení duševní, kdy člověk někdy už nemá sílu žít a nést své břímě dál,“ řekl o. Melichar.

Po mši svaté otec Melichar požehnal obraz sv. Vincence, který nově ozdobí prostory Domu sv. Vincence. Oslavy poté pokračovaly společným setkáním hostů

u dobrého jídla a pití. Klientky Azylového domu pro ženy připravily padesát narozeninových dortíků se svíčkami, které symbolizovaly každý rok existence obou služeb.

Radost ze společné oslavy vyjádřila vedoucí Střediska pro lidi s duševním onemocněním, Bára Cigánková: „Těší mě, že tyto služby v Olomouci existují a již tolik let dávají nutnou podporu lidem na okraji. A velmi mě těší i to, že dnes můžeme společně oslavit jejich významná výročí.“

Oslavy však v Azylovém domě pro ženy nekončí. Pro klientky jsou naplánovány různé aktivity, například výlet do okolí nebo společné pečení cukroví. Obě tyto události budou skvělou příležitostí k posílení mezilidských vztahů. Vedoucí Azylového domu, Alexandr Vrabček, k tomu dodává: „Naším cílem je nejen poskytovat základní služby, ale také komunitní podporu, která klientkám pomáhá opět se začlenit do běžného života. Chceme, aby podpora byla co nejkomplexnější – od psychoterapie s Klárou Svozilovou až po nabídku menstruačních pomůcek, na které spolupracujeme se spolkem Sola Pomáhá. Děkujeme všem lidem, organizacím i institucím, které se na podpoře naší služby podílejí.“

Historie služeb

Péče o duševně nemocné v rámci Charity Olomouc se datuje k roku 1993, kdy byla zřízena textilní chráněná dílna pro osoby s psychickým onemocněním. Dílna byla v ulici Wurmová v Olomouci. Na přelomu let 1994 a 1995 proběhla adaptace 1. patra bývalé mateřské školy na adrese Řezníčkova 8 v Olomouci-Hodolanech. Tato přestavba umožnila realizaci připravovaného projektu Domu sv. Vincence, chráněného rehabilitačního centra pro lidi s duševním onemocněním, které bylo v té době ojedinělé v celé republice. Provoz zařízení byl zahájen začátkem roku 1995, a 15. června téhož roku ho vysvětil olomoucký arcibiskup Mons. Jan Graubner. V současnosti Charita Olomouc buduje nové prostory pro lidi s duševním onemocněním v objektu pronajatém od Arcibiskupství olomouckého, který se nachází v Olomouci-Řepčíně.

Azylový dům pro ženy začal fungovat 15. září 2004 a původně sídlil na adrese Wurmová 5 v Olomouci. V současnosti se služba soustřeďuje do menších komunitních jednotek, nacházejících se v samostatných bytech po celé Olomouci a také v podkroví objektu na Svatém Kopečku, který má Charita Olomouc pronajatý od sester premonstrátek.

Přejeme oběma službám, aby i nadále úspěšně pomáhaly všem, kteří je potřebují!

Mgr. Kristýna Uchytlová
vedoucí sekretariátu Charity Olomouc

KDYŽ SCHÁZÍ VLASTNÍ PEŘINA

Rozhovor s Helenou Mikuškovou

Charita Olomouc zřídila Ordinaci praktického lékaře před osmnácti lety. V čem je ordinace neobvyklá? S jakými problémy se potýká v zimním období? A co by pomohlo při doléčování pacientů? Odpovídala nám zkušená zdravotní sestra Helena Mikušková.

V ordinaci pracujete už deset let. Je něco, co vás v začátcích praxe zaskočilo?

Co mě možná trochu překvapilo – množství lidí na ulici v důsledku neléčené psychiatrické diagnózy. A naprostá bezmoc s tím něco dělat, protože tito lidé na svou nemoc nemají náhled, tudíž se podle svého odhadu léčit nepotřebují.

A je naopak něco, co vás potěšilo?

Co mě těší? Když vidím, že ordinace je pro pacienty důležitá služba, kterou opravdu využívají. Těší mě, když je patrné, že jsme někomu pomohli. Zvlášť když jde o složitý případ, kdy řešíme jak potíže zdravotní, tak i sociální situaci – tu samozřejmě řeší sociální pracovníci. Je milé, když nám pacienti projevují vděčnost – a oni nám opravdu děkují. Těší mě třeba úplně okrajová věc: když jdu některému zanedbanému pacientovi do šatníku pro nové oblečení a ono mu velikostně padne, dobře to odhadnu. To klienti docela oceňují. A mě zase těší, že odtud odejdou čistí a spokojení s tím, co dostali.

Jaké služby v ordinaci nabízíte?

V ordinaci se snažíme poskytovat služby stejné jako v kterékoliv jiné ordinaci praktického lékaře. Pacienty registrujeme, péči vykazujeme pojišťovnám, děláme preventivní prohlídky, odběry krve, momentálně disponujeme poměrně kvalitním přístrojovým vybavením – provádíme EKG, TK Holter, CRP, vyšetření na okulní krvácení, nově jsme pořídili také spirometr.

Ordinujete pět dní v týdnu, kolik lékařů a sester zde pracuje?

V ordinaci momentálně pracují dva lékaři na zkrácený úvazek, kteří se střídají, a dvě sestry. Druhá sestra zde zajišťuje zástup v době méj dovolené, a kromě toho jezdí společně s lékařem jednou týdně ordinovat do Domova sv. Anežky na Sv. Kopečku. Zároveň pracuje v psychiatrické ambulanci Charity.

V čem se náplň vaší práce liší od běžné ordinace praktického lékaře?

Musíme počítat se specifičností naší klientely – tedy především s nespolehlivostí, obtížnou spoluprací, degradací osobnosti v důsledku způsobu života apod.

I proto jsme velmi rádi, že máme k dispozici potřebné přístroje, protože mnoha pacientům činí problém navštívit jinou ambulanci, objednat se ke specialistovi, v termínu dorazit, neztratit výslednou zprávu atd. Často musíme dohledávat informace, zjišťovat, obvolávat zdravotnická zařízení a pátrat, zda pacient byl na vyšetření, jestli dostal zprávu...

To je skoro detektivní práce...

Stává se, že byl pacient vyšetřen např. na urgentu, ale tvrdí, že „zprávu nedostal“, nebo ji ztratil, promokla mu a musel ji vyhodit nebo mu byla ukradena i s batohem, uplaval mu batoh se vším, když spal na břehu řeky, a jiné pozoruhodné důvody. Je pak pro nás naopak radost, když se i přes obtížnou spolupráci něco podaří dotáhnout – nastaví se léčba a pacientovi se daří lépe. To je u nás asi daleko větší vítězství než v běžné ordinaci.

V rozhovoru před dvěma lety jste zmiňovala, že „nejtypičtějším pacientem“ vaší ordinace je pacient se zhnisanou ránou na hlavě, kterou si přivodil v opilosti nebo v důsledku života na ulici či squatu. Zůstalo to stejné, nebo se objevil jiný fenomén?

Toto určitě zůstává. Kdo chce u nás v ordinaci pracovat, musí u pacientů počítat s nedostatečnou hygienou, parazity, zanedbanými a nezhojenými ranami, a především se závislostmi, zejména na alkoholu. V ordinaci máme sprchu – bez ní bychom se zde neobešli. Časté jsou i psychiatrické diagnózy, poruchy osobnosti, mnohdy neléčené.

Setkáváme se i s pacienty bez zdravotního pojištění, což jsou především cizinci. Ošetřujeme je zadarmo, pokud však potřebují ošetření nad rámec naší odbornosti, je to problém. Pak záleží na vstřícnosti specialistů v ambulancích či na pohotovosti. Kromě toho v poslední době výrazně přibýlo nemohoucích klientů, např. se sníženou mobilitou, inkontinencí, začínající demencí apod.

To už si ale vyžaduje komplexní řešení...

Při pomoci těmto pacientům spolupracujeme se všemi sociálními službami – denním centrem, terénními pracovníky, domovy... Spolupráce s nimi je skvělá a pro ordinaci naprosto zásadní. To je také specifikum naší práce – že zdraví řešíme v kontextu sociální situace. Pacient sice přijde se zdravotním problémem, ovšem úplně primárně potřebuje řešit bydlení, jídlo, hygienu, a tedy ho kontaktujeme na příslušné sociální služby.

Jaké jsou kapacity zařízení pro tyto klienty?

Máme sice už dva azylové domy pro nesoběstačné pacienty, ale stále to nestačí. Stává se třeba, že po pobytu v nemocnici jsou pacienti propuštěni na doléčení „domů“, tedy na ulici. Naši klienti jsou totiž schopní v nemocnici říct, že „bydlí

na Charitě“, ale přitom tady navštěvují pouze nocležnu a přes den jsou venku. Jenže pro ně to znamená, že „bydlí“. A my tady pak zažíváme horké chvíle, protože víme, že pacient potřebuje doléčit, jenže leženka na tři dny by se mohla protáhnout na měsíc, a to není cesta... Pro takové případy nám tu chybí malé zdravotnické oddělení, nějaká mini LDN se zdravotním personálem, kde by se pacient z ulice mohl doléčit.

To jsou opravdu nestandardní, krizové situace...

Několikrát se stalo, že nám z FN Olomouc telefonovali, zda pacient, který odmítl nabízenou LDN v nemocnici a chtěl „jít domů“, u nás skutečně bydlí a zda ho můžou dovézt. Společně jsme se pak domluvili na postupu. Kdyby taková komunikace mezi zdravotnickými zařízeními a námi byla běžná, bylo by to nádherné.

Jaká jsou úskalí provozu ordinace v zimním období? Nachlazený člověk si doma zaleze s horkým čajem pod peřinu a vyleží to. Když ale člověk žádné vlastní „doma“ nemá, kde může najít pomoc?

Pro akutně nemocné pacienty máme možnost „leženky“ – v rámci nocležny mají zůstat v klidu na lůžku až tři dny. Někdy i déle – podle závažnosti nemoci a celkové situace pacienta – v tomto spolupracujeme se sociálními pracovníky.

S jakými chorobami se v zimě vaši klienti nejčastěji potýkají?

Více se zahřívají alkoholem a více také řešíme parazity, protože klienti na sobě nosí více vrstev oblečení, méně si ho vyměňují a nedodržují hygienu. Navíc při fungování nízkoprahového nočního centra, kde klienti spí na zemi na karimatkách vedle sebe, je velká pravděpodobnost, že se parazitární infekce rozšíří...

Helena Mikušková v práci. Foto: Vojtěch Cimpl.

Větší riziko šíření infekcí platí obecně i pro virózy, chřipky, různá nachlazení apod. Tím pádem je větší tlak na možnost pobytu na ležence, který je ale omezený – čtyři pro muže, dvě pro ženy. Rizikem jsou také omrzliny u pacientů žijících v zimě venku – v kombinaci s alkoholem.

Na co ještě musíte být s příchodem zimy v ordinaci připraveni?

V souvislosti s větším výskytem parazitů v zimě je důležité mít dobře zásobený krizový šatník. Snažíme se šetřit, a co je možné, dáme k vyprání. Ale často je oblečení nepoužitelné a musí se vyhodit do infekčního odpadu. Člověka na ulici musíme vybavit více vrstvami čistého oblečení z našich zdrojů. Také je větší spotřeba spacáků, dek. U pacientů s parazity žijícími venku je totiž nutné kromě oblečení vyměnit i jejich příkrývky. A doslova úzkoprofilovým zbožím jsou boty – těch není nikdy dost. Zvlášť v zimě jde o zásadní vybavení.

A úskalí práce v terénu? Vyrážíte v zimě do terénu častěji?

Naši péči se snažíme směřovat především přímo do ordinace, do terénu lékař nechodí. V terénu ošetřuji jen to nejnnutnější a motivuji k návštěvě ordinace. Do terénu vyrážím čas od času podle svých možností – mám pak ucelený obraz, jak a kde naši pacienti žijí. Oni sami také vnímají pozitivně, když je sestra z ordinace navštíví, podporuje to vzájemnou důvěru. Olomouc je naštěstí poměrně malé město, a i když jsou některé squaty na okraji, vzdálenost do ordinace není nepřekonatelná. To je rozdíl např. proti Praze, kde je zdravotní péče přímo v terénu nutná vzhledem k rozloze města.

V listopadu 2024 jste realizovali velké testování na HIV a další infekční nemoci. Jak často takové plošné preventivní testování provádíte?

Testování jsme prováděli poprvé. Díky projektu Ministerstva zdravotnictví jsme mohli pořídit testy na HCV, HIV a Syfilis. Nabízeli jsme testování v ordinaci i v terénu a díky testům jsme zachytili dva pacienty s pozitivním HCV. Některí pacienti o testování u nás zájem neměli, protože využívají služeb K-Centra, které testování také nabízí.

Za rozhovor poděkovala
Mgr. Martina Foretová Pavlunová

„NAŠLA JSEM SE V TOM“

Příběh dobrovolnice Marie Trubákové

Dobrovolnické centrum je plné příběhů obětavé pomoci bližním. Pro každého dobrovolníka je pocit užitečnosti, smysluplnosti a zadostiučinění důležitější než jakýkoli nárok na honorář, uznání či odměnu. Přesto bychom rádi ocenili jednu z našich dlouholetých dobrovolnic – paní Marii Trubákovou.

Během 14 let darovala paní Marie Trubáková úctyhodných 1 163 hodin blízkosti a nezištného zájmu postupně třem seniorkám. K jedné z nich docházela po dobu osmi let až do její smrti. Opakovaně také pomáhala s organizací Romské pouti na Sv. Kopečku. Za její zásluhy jsme ji letos nominovali na Cenu Křesadlo Olomouckého kraje.

Rodačka z Lysic na Blanensku se dobrovolnictví věnuje od roku 2010. Absolvovala studium na Právnické fakultě tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Po promoci se paní Marie vdala a odstěhovala do Olomouce. S manželem vychovala dvě děti. Po mateřské dovolené několik let pracovala na Správě Střední dráhy v Olomouci, od roku 1993 pak na přestupkovém oddělení Magistrátu města Olomouce, kde jako právnička působila až do odchodu do důchodu v roce 2019. Jakmile obě její dospělé děti „vylétly z hnízda“, hledala charitativní činnost, do které by se mohla aktivně zapojit.

Paní Trubáková na své začátky dobrovolnictví ve zralém věku vzpomíná jako na velkou neznámou: „Bylo mi nabídnuto, abych dělala společnost osamělým lidem. Nevěděla jsem, co činnost přesně obnáší, ale říkala jsem si, že to jednoduše

Dobrovolnice Marie Trubáková s klientkou. Foto: Liubov Solomina.

zkusím... A našla jsem se v tom,“ pochvaluje si paní Marie, které dobrovolnictví přináší pocit užitečnosti a smysluplnosti.

Pravidelné návštěvy přinášejí lidskost i osvěžení

Společnost seniorům je důležitá dobrovolnická činnost. Dobrovolník přichází za seniorem do jeho domova a tráví s ním část svého volného času povídáním, předčítáním knih a časopisů, hraním stolních her, procházkami, pomáhá také s péčí o domácí zvíře či květiny. Zpravidla jde o hodinu až hodinu a půl týdně. Paní Marie Trubáková tak „svým seniorkám“ přinášela osvěžení a vědomí důležitosti zvláště při naslouchání jejich vzpomínkám, zkušenostem, prožívání.

S první seniorkou paní Marie strávila osm let, návštěvy u druhé seniorky bohužel přerušila epidemie covidu. Nyní už třetím rokem dochází za seniorkou, jíž je velkou oporou. Seniorku trápí fyzický handicap, který se projevuje silným třesem rukou i hlavy. Pohyb o francouzských holích jí činí velké obtíže a dovolí ujít jen krátké vzdálenosti. Se svou dobrovolnicí je klientka nadmíru spokojená. Je šťastná, že má spřízněnou duši, a celý týden se na ni velmi těší: „Kdyby takových lidí mezi námi bylo více, byl by svět krásný,“ oceňuje seniorka pravidelné návštěvy paní Marie.

Vzácné chvíle porozumění

Je zásadní, aby si dobrovolník se seniorem i s jeho rodinou tzv. „sedlí“, protože cílem je dlouhodobé setkávání po dobu alespoň jednoho roku. Blízkost, otevřenost a důvěra ve vztahu je zásadní a buduje se trpělivě a postupně. Hodina týdně se tak stane „svátkem“, na který se těší obě strany, což potvrzuje i paní Trubáková: „Staří lidé se často cítí osamělí, i když objektivně tomu tak nemusí být. Když je navštívím a popovídáme si, je to obohacující pro obě strany. I když nejsem žádný extrovert, s lidmi si povídám ráda. Dobrovolnictví mi dalo dobrý pocit, že jsem užitečná. Ten čas, který dobrovolnictví věnuji, za to stojí.“

Nezbývá než poděkovat paní Marii Trubákové i všem našim dobrovolníkům a dobrovolnicím za jejich vytrvalou a nezištnou pomoc!

Ing. Milada Malíšková
a Mgr. Martina Foretová Pavlunová

ODBORNÁ KONFERENCE:

**Bezdomovectví v kontextu rodiny.
Jak vztahy a výchova ovlivňují
životy lidí bez domova**

„VŠICHNI JSME BYLI DĚTI“

Rozhovor s Alexandrem Dvořákem

Jak vztahy a výchova ovlivňují životy lidí bez domova, bylo hlavní otázkou loňské odborné konference „Bezdomovectví v kontextu rodiny“. Kladla si za cíl připomenout, že problémy, s nimiž se osoby bez domova potýkají, mívají kořeny už v rodině. Téma konference, která 7. listopadu nabídla odborníkům prostor k reflexi i sdílení zkušeností, v rozhovoru vedeném týden před konferencí přiblížil Alexandr Dvořák, vedoucí Střediska Samaritán pro lidi bez domova a jeden z organizátorů konference.

Loňská konference, která navázala na covidem přerušenu tradici setkávání odborníků na Charitě Olomouc, se zabývala vztahem bezdomovectví a alkoholismu. Jaké jste na ni měli ohlasy?

Ohlasy byly moc dobré. Od poplácání po ramenou za organizaci, výběr témat, až po chválu na catering. Příjemně mě překvapil zájem o letošní ročník – drtivá většina míst se obsadila vzápětí po zveřejnění.

Letošní téma zní „Bezdomovectví v kontextu rodiny“. Proč toto téma? Na co byste chtěli konferenci upozornit?

Na bezdomovectví se – i v tom, jak je naše společnost nastavena – pohlíží jako na problém „tady a teď“. Často v médiích slyšíme „V centru města dělají neplechu...“ nebo „U nádraží se srocují...“ a podobně. A častokrát zakázka od společnosti zní: „Vyřešte to. Ať tam ti lidi nejsou.“ Konferenci bychom chtěli upozornit na to, co je mnohým odborníkům jasné a patrné: že všichni jsme byli děti, to máme společné. Ať to byl Karel, co žebrá před nádražím, ať jsem to byl já, kdokoli. Když totiž dorosteme do dospělých těl, zapomíná se na to. Ti lidé se tu neobjevili zničehonic. Mají za sebou dětství a dospívání, mnohdy velmi náročné.

Vaše středisko pracuje s dospělými osobami, jak se to téma promítá do vaší praxe?

Za každým člověkem je příběh, vztahy, do kterých se narodí, výchova, vzdělávání, často také chudoba, ať už materiální, nebo vztahová. Všechno nás nějak předurčuje. V našich službách sice pracujeme s dospělými, ale pokud by se mě někdo ptal, jak řešit bezdomovectví komplexně, tak říkám: Pojdme pracovat s dětmi, které se rodí do špatných poměrů a náročných situací, podporujeme tyto rodiny.

Přímo s rodinami ve službě SAS na Středisku pro rodiny s dětmi a krizovou pomoc pracuje Lucie Doležalová, která na konferenci také vystoupí. Můžeš prosím přiblížit téma jejího příspěvku a představit další hosty konference?

Lucie v SAS působí jako sociální pracovnice a její příspěvek se bude týkat poruch citové vazby. Připomene, jak důležité jsou ty obyčejné, běžné věci, které patří k příchodu dítěte na svět, jako jsou doteky, mazlení, pocit bezpečí, blízká osoba. Uvědomil jsem si, jak krutý byl mnohdy osud k lidem, které nyní nazýváme „bez domova“, protože to třeba nikdy nezažili.

Dále promluví kolega Roman Kuruc, který představí několik kazuistik z našeho Střediska Samaritán, nebo Dalibor Křepský, který svůj profesní život strávil v dětském domově – nejdřív jako vychovatel, pak jako ředitel Dětského domova Šance v Olomouci. Pohybuje se v praxi přes třicet let a nabízí pohled z druhé strany. Některé děti, co ústavní výchovou projdou, pak totiž můžeme potkat v bezdomoveckých službách.

Konferenci obohatí také příspěvky ze Slovenska. Představíš prosím obě přednášející?

Jsem nadšený, že pozvání přijala psychologka Janette Motlová, donedávna ředitelka Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie. Na vlastním příběhu popisuje, jak pro ni byla její romská rodina důležitá – v tom „dobrém i v tom náročném“. Slyšel jsem její příběh před lety v nějakém podcastu a velmi mě zasáhl. Její kouzlo a dar vyprávět je něco neskutečného. Nabízí zároveň tipy pro práci s romskou komunitou – třeba metodou storytellingu, o kterém pohovoří ve svém příspěvku. Zamýšlí se nad tím, jak o příbězích klientů uvažujeme, jestli je vyprávíme za ně, domýšlíme, interpretujeme, anebo necháme vyprávět je a posloucháme.

Druhá inspirace, kterou ze Slovenska přivážíme, je Helena Paňková z Charity Prešov. Také velice silná, energická žena, přední odbornice na problematiku obchodování s lidmi, zejména ženské prostituce. Ve Svidníku vede domov na půl cesty pro ženy v nouzi – Dům sv. Faustíny, který pomáhá i ženám se závislostmi. Na všechny příspěvky se moc těším.

Alexandr Dvořák. Foto: Liubov Solomina.

Můžeš prosím zmínit nějaké příběhy rodin, kterým pomohly služby Charity Olomouc?

O konkrétních příbězích jednotlivců v kontextu rodiny bude mluvit Roman Kuruc ve svém příspěvku „Síla rodiny na cestě z ulice“. Za třináct let, co pracuji na Charitě, si ale vybavuji pohovory s lidmi, kteří vyprávěli, jak jim bylo v dětství ubližováno, od zavírání do sklepa, i na dva dny, až po to, že otec jednoho klienta o něj típal cigarety a dělal si z něj popelník. To jsou bolestná svědectví a člověk až později, s pokorou a pochopením pohlíží na to, co se s těmito dětmi děje v jejich dospělosti.

V našich službách pak usilujeme o to, aby navzdory tomu došlo k obnovení kontaktu s rodinou, k usmíření, odpuštění.

Jak se to daří? Dovedu si představit, kolik úsilí za tím stojí...

Někdy se to stihne za života, někdy až po smrti, protože zařizujeme také pohřeb a poslední rozloučení – v tom vlastně supluje rodinu. Nedávno se například na rozloučení se zesnulým klientem dostavila jeho teta, pro kterou tento obřad představoval možnost uzavřít si pro sebe vše bolestné. Myslím, že to bylo přínosné pro ni i pro nás, kteří jsme ho znali a pracovali s ním. Nebo tu máme rodinu, která k nám umístila dědečka, o kterého se nemohla postarat, ale pravidelně ho navštěvovala a fungovalo to hezky. A pak jsou u nás babičky, co veškeré příjmy rozdaly vnoučatům, a jim samotným vzniká třeba dluh na bydlení. Tam už pracujeme s celou rodinou a snažíme se vysvětlit, že když babička, která se potřebuje „rozdat“, neuhradí tohle, tak to bude problém. Máme tu ale také ubytovaného člověka, co stále marně touží po kontaktu se svým synem, který mu zazlívá, že nebyl dobrý táta a nechce se s ním stýkat. Postupně se to pomalounku mění a jednou třeba dojde i k odpuštění.

Loňská konference akcentovala téma lidskosti, co by chtěla zdůraznit ta letošní? Klíčí tam pro tebe nějaké podtéma?

Měla by myslím připomenout, že cestu bezdomovectví si nikdo vědomě nevybral. A pokud někdo říká, že ano, tak bych odhadoval, že je to spíše racionalizace toho člověka, aby tíhu té situace přežil a zvládl. Přál bych si, abychom se zamysleli i nad systémem poskytovaných služeb, které jsou částečně bezdomovecké – konkrétně azylové domy pro matky s dětmi, které zajišťují jiní poskytovatelé než Charita Olomouc. Trend nastavený pro tato zařízení v ČR totiž je poskytnout bydlení zpravidla na jeden rok.

To není zrovna dobrá perspektiva...

Pro dospělého člověka to není řekněme nic moc, ale pro dítě je to úplně nanic. Představa, že rok někam chodím do školy, vytvořím si tam kontakty, najdu si

kamarády a po roce se stěhují, protože se nepovedlo najít bydlení v lokalitě, mě frustruje. Co potom máme čekat od dětí v jejich dospělosti, když v rámci nastavených sociálních služeb zažívají toto? Z kapacitních důvodů pak rodiny pendlují mezi vícero azylovými domy. Tyto problémy sice nevyřešíme, ale můžeme k nim být citlivější a neuzavírat je konstatováním „Tak to prostě je“. Nesmí to znamenat, že přestaneme usilovat o jejich zlepšení, že rezignujeme.

Za rozhovor poděkovala
Mgr. Martina Foretová Pavlunová

OHLÉDNUTÍ ZA KONFERENCÍ

Jak bezdomovectví ovlivňuje rodina a vztahy z nejbližšího okolí? Na tuto otázku hledali odpovědi účastníci konference Bezdomovectví v kontextu rodiny, která proběhla 7. listopadu 2024 v přednáškovém sále zastupitelstva města Olomouce. Inspirativní prostor ke sdílení zkušeností, myšlenek a konkrétních námětů k řešení využili nejen zaměstnanci Charity, ale i odborníci ze sociální sféry, lidé z úřadů, neziskových organizací a dalších pomáhajících profesí.

Konference pořádaná Charitou Olomouc se uskutečnila pod záštitou olomouckého arcibiskupa Mons. Josefa Nuzíka, náměstkyně primátora statutárního města Olomouce pro sociální věci Bc. Kateřiny Dobrozemské a bývalého 1. náměstka hejtmána Olomouckého kraje Mgr. Iva Slavotínka, který využil účasti k poděkování za vynikající spolupráci během svého funkčního období a popřál všem zdraví a sílu do další činnosti. Akci slovem provázel Alexandr Dvořák, vedoucí Střediska Samaritán, který účastníky vybízel, aby čas vyhrazený pro záměrně velkorysé přestávky využili nejen k občerstvení či prohlédnutí výstavy fotografií Přemka Horáka, ale zejména k navázání nových kontaktů a utužení pospolitosti – což se podle ohlasů dařilo vrchovatě.

S prvním příspěvkem „Hanba versus vina v kontextu poruch citové vazby“ vystoupila Lucie Doležalová, která působí jako sociální pracovnice ve službě SAS na Středisku pro rodiny s dětmi a krizovou pomoc při Charitě Olomouc. Attachment neboli schopnost tvořit citovou vazbu je základní biologický instinkt novorozence. Nedojde-li k jeho upevnění, k naplnění potřeb lásky a pocitu bezpečí, citová vazba se naruší a dítě nezíská důvěru v sebe ani v okolní svět. Kvalita raných citových vazeb pak přímo ovlivňuje schopnost navazovat zdravé vztahy v dospělosti.

Doležalová vysvětlila rozdíl mezi hanbou (stydlím se za to, co jsem) a vinou (stydlím se za to, co jsem udělal), popsala etapy utváření empatie a definovala čtyři typy attachmentu. Podle výzkumu mají lidé bez domova v 85 % dezorganizovaný typ citové vazby. Znamená to, že v dětství byli vystaveni rizikovému chování ze strany nejbližší osoby, dokonce s ohrožením na životě, nevytvořila se u nich empatie, okolní svět vnímají jako nebezpečný a nedůvěryhodný. Tito lidé pak často bojují s pocity nedůvěry a osamělosti, které je dále izolují od společnosti.

Díky terapii to naštěstí jde opravit, jak ujistila Doležalová, která v závěru parafrázovala slova nejmenovaného psychologa: „Každý by měl mít možnost vykoupit se ve vaně lásky. A tak říkám, komu nebylo dáno, tomu dopřejme alespoň sprchu laskavosti.“

Rozumět, porozumět, přijmout...

Janette Motlová svou energií a entuziasmem strhla celý přednáškový sál. Expertka na inkluzivní vzdělávání, lektorka a donedávna ředitelka Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislavě se ve svém interaktivním příspěvku podělila o své zkušenosti a nechala účastníky konference okusit metodu storytellingu, kterou úspěšně aplikuje nejen v práci s lidmi bez domova.

Hovořila také o významu správné motivace pro zájemce o pomáhající profesí. Uchazečům vždy klade otázku, kdy ve svém profesním životě tzv. „úspěšně selhali“. Uvědomění si vlastního selhání totiž umožňuje člověku pracovat s chybou. Takový uchazeč obstojí nejen v pomáhající profesi, protože chápe klienta, který nyní žádá o pomoc, ale je i dobrým kolegou – sebekritickým a zodpovědným.

Motlová zdůrazňuje důležitost pravidelného doplňování energie, což je klíčová mantra všech pomáhajících profesí: „Keď pomáhám a dávam, potrebujem aj

Hosté konference. Foto Liubov Solomina.

prijímat, či už vo forme pochvaly alebo pozitívnej spätnej väzby.“ Při řešení složitých rodinných situací pak radí vyhnout se zjednodušeným závěrům. Důležité je postupně získat klientovu důvěru, nahlédnout do „balíčku“ zkušeností, který si klient nese na bedrech, a pochopit jeho příběh do hloubky a z více perspektiv. Ve své metodě se Motlová snaží skrze příběhy vyvolat emoce, motivovat a s vybuzenou energií zlepšovat kvalitu života – nikoli měnit samotný život, ale jeho kvalitu. Několik příběhů lidí z ulice zahrnula do knihy *Ako chutí život bez domova*, která je dostupná jako e-book na webu neziskové organizace EDUMA, jejíž založení iniciovala. Web nabízí také webináře a pracovní karty ke stažení.

Prevence jako klíč k řešení

Dalibor Křepský, někdejší ředitel Dětského domova Šance Olomouc, byl během své 34leté praxe svědkem zásadních změn, kterými ústavní výchova prošla po roce 1989. Připomněl, že není neobvyklé, když o umístění do dětského domova žádají samy děti: „Většinou jde o bezproblémové mladistvé s výborným školním prospěchem, kteří jsou dlouhodobě psychicky, fyzicky či ekonomicky týraní. Často jsme s kolegy nevěřícně kroutili hlavou, co všechno je v 21. století možné páchat na dětech,“ podotkl Křepský a zdůraznil, že kvalitní prevence je klíčovým východiskem.

Varoval také před riziky bezdomovectví, které děti z dětských domovů ohrožují ještě před dosažením zletilosti. Například se mohou stát obětí vypočítavého zaměstnavatele nebo se ve snaze zachránit své rodiče dostávají do situací, které se pro ně samotné stávají sebedestruktivními. Povinnosti vychovatelů je podle něj dítě citlivě vést vlastní cestou, aniž by přitom hanili rodiče.

Křepský se dále zamyslel nad uměleckým ztvárněním prostředí dětských domovů ve filmech a seriálech, které bývá často zkreslené (např. v seriálu *Pustina* či filmu *Amerikánka*). Zmínil pocit hořkosti, který v něm zanechávají výroky některých politiků na adresu ústavní péče či kampaně ovlivňující veřejné mínění: „Nedopusťme, aby kdokoli špinil naši práci, kterou za nás nikdo jiný neudělá. Tím méně samotní kritici,“ apeloval Křepský.

Uzdravující síla odpuštění

„Vy jste moje druhá rodina,“ slýchává Roman Kuruc, pracovník Domova sv. Anežky na Svatém Kopečku, často od klientů. Mnozí z nich rodinu sice mají, ale ta se k nim hlásí pouze zjiště, například během výplat důchodu. Někteří klienti se své rodiny vzdali už v mládí, zatímco jiní už nikoho nemají. A někteří by na sklonku života rádi vztahy s rodinou obnovili.

Jednou z takových kazuistik se šťastným koncem je příběh, který Kuruc na konferenci představil. Na přání klienta se podařilo vypátrat jeho dceru, kterou

naposledy viděl před 40 lety, když byla malou pětiletou holčičkou. Dcera souhlasila se schůzkou, a později začala svého otce v zařízení pravidelně navštěvovat. Díky vstřícnosti na obou stranách měli ještě šest měsíců na to, aby mohli vztah napravit a usmířit se – než otec zemřel. A snad i odpustit.

O síle odpuštění hovořila také Helena Paňková z Řeckokatolické charity Prešov. Ve Svidníku vede Dom Svätej Faustíny, kde pracuje s ženami bojujícími se závislostmi a s oběťmi obchodování s lidmi. Zlomeným klientkám, které k nim přicházejí, pomáhá zejména víra, odpuštění a postupné znovunabytí sebevědomí. Je to ale pomalý, dlouhodobý proces.

Do zařízení nastoupila v roce 2009 jako specializovaný sociální poradce. Tehdy se zaměřovali především na lidi bez domova, závislé jedince a sociálně vyloučené. „Pre mňa sú bezdomovci učiteľia teológie a lásky. Naučili ma pochopiť, čo je to komunita, čo je to láska.“ Od roku 2011 zařízení, které nabízí také duchovní a pastorační službu, funguje jako dům na půl cesty pro ženy nad 18 let. Přicházejí z dětských domovů, propuštěné z výkonu trestu, z ulice. V roce 2013 byla Paňková poprvé kontaktována policií, zda by mohli nabídnout místo pro nezletilou dívku, která byla v Anglii nucena k prostituci. Brzy se začaly objevovat i další dívky s podobným příběhem, až jich v zařízení bylo šestnáct. Paňková se postupně stala odbornicí na problematiku obchodování s lidmi.

Důraz klade zejména na význam odpuštění. „Až keď klientka odpustí – na príklad matke, ktorá ju dala do detského domova, pasákovi, ktorý ju využíval na prostitúciu – môže začať nový život. Odpustiť znamená oslobodiť sa,“ vysvetľuje. Jedním z příkladů je příběh klientky, která byla dlouho agresivní a problémová, dokud se nevyrovnala se svou minulostí a neodpustila svému otci, který ji v dětství zneužíval. Paňková rovněž založila v domově pěvecký sbor Faustinky, kde dívky mohly rozvíjet své talenty a zlepšit tak své sebevědomí. Tento projekt měly možnost prezentovat na festivalech, v televizi a dokonce natočily CD s rusínskými písněmi. „Nám nie ide o spev, aby sme boli perfektné, nám ide o veľa viac. Tam spievali dievčatá, s ktorými bolo obchodované, ktoré boli úplne na samom dne, pošliapané, zničené... A tie dievčatá teraz majú pamiatku takého charakteru. Som na to veľmi pyšná,“ uzavřela Paňková své silné a inspirativní vyprávění.

Konference ukázala, že prevence, empatie a odpuštění jsou klíčovými nástroji v boji proti bezdomovectví. Setkání odborníků a sdílení jejich pohledů je důležitým krokem ke zlepšení pomoci lidem na okraji společnosti. Naděje na lepší zítřky tak zůstává živá pro všechny, kdo se snaží najít cestu zpět.

Mgr. Martina Foretová Pavlunová

VAZBY BEZDOMOVECTVÍ A ÚSTAVNÍ VÝCHOVY

Mgr. Dalibor Křepský,

bývalý ředitel Dětského domova Šance, Olomouc

Jsem bývalým ředitelem Dětského domova Šance v Olomouci. Byl jsem jím téměř 34 let. V důchodu jsem od léta letošního roku. Byl jsem po celou dobu svědkem i účastníkem všech velkých změn. Vždyť jsem se stal ředitelem v srpnu 1990. Neskromně si troufám tvrdit, že olomoucký Dětský domov Šance byl mnohdy v čele procesů všech změn v ústavní výchově, tedy iniciátorem a průkopníkem. Jen namátkou to bylo: chráněné startovací bydlení, samostatné bydlení ve třech stupních samostatnosti vč. bydlení klientů mimo dětský domov, hostitelská péče nebo supervize, adaptační programy pro děti přicházející k nám z kojeneckých ústavů či dětských domovů pro děti od 3 do 6 let, dětských center apod. (to v závislosti na době). Jako první dětský domov v ČR jsme zaměstnávali psycholožku na plný úvazek. Bylo to v době, kdy to byly pro mnohé lidi pojmy neznámé či abstraktní. Proto si myslím, že mám ke zvolenému tématu co říci.

Troufám si tvrdit, že vztah mezi bezdomovectvím a ústavní výchovou nepodléhal nikdy nějakému výraznému vývoji v čase. Každopádně by bylo ideální, kdyby vazby mezi bezdomovectvím a ústavní výchovou nařízenou u dětí a mládeže byly nulové. Ve svém příspěvku uvedu několik příkladů z mé praxe, aby mi nemohl nikdo říci spolu s doktorem Štrosmajerem z Nemocnice na kraji města – cituji: „Cvachu, strčte si ty své vyčteninky někam,“ konec citace. Logicky tak bude příspěvek o bezdomovectví ve vztahu k dítěti jako klientovi dětského domova. Mé vystoupení bude místy provokativní, abyste po obědě neusnuli. Objeví se jistě témata k diskuzi, které se nebráním. V neposlední řadě chci vyvolat v kompetentních lidech iniciativu k činům.

Literatura uvádí jednu z cest k bezdomovectví i k ústavní výchově jako tzv. dlouhou či předurčenou. Rodiče dítěte se pohybují na hraně či za hranou zákona, neuznávají vzdělání, nepodporují dítě prakticky v ničem, nemají zájem, chuť a někdy kompetence řešit radosti i strasti svých ratolestí, mohou být závislí na alkoholu, omamných látkách nebo čemkoliv jiném. Zkrátka rodiče řeší především svou existenci a své závislosti. Na děti přestávají mít kapacitu. Dítě tak již na startu vstupuje do svého života s nulovým či záporným sociálním a kulturním kapitálem. Život, který vedou, se mění v přežívání.

Připomenu důležité členění rodičů dětí v ústavní výchově, které známe již od 2. pol. minulého století, tedy na ty, kteří nechtějí, nemohou nebo se neumějí postarat o své dítě, v častých případech ani o sebe samotné. Nejtěžší práce je

pochopitelně s těmi, co nechtějí. Hranice mezi „neumí“ a „nechtějí“ nebývá vždy úplně jasná. Někdy je to průnik těchto postojů. Pokud někdo neumí, je otázkou, zdali je schopen se to naučit. Ten si asi zaslouží naši pomoc. Podobně je tomu u třetí skupiny, která se starat nemůže, většinou z důvodu nemoci či postižení. Platí obecně: Nemůžeš-li, pomůžeme ti. Neumíš-li to, naučíme tě to. Nechceš-li, nebudeme s tebou ztrácet čas. Toto ale v našem případě neplatí, protože by to znamenalo jen alibismus či předávání černého Petra z ruky do ruky.

Rozhodně nemám ambici někomu radit, jak vyřešit problém bezdomovectví. To nevím, neumím to, ale vzhledem k mému sociálnímu citění mě to trápí.

Příklad 1: Chlapec, který má matku s vážnou psychiatrickou diagnózou a otce zbaveného svéprávnosti, který žije v ÚSP, k nám přišel v 10 letech. Vystudoval SŠ s maturitou. Zatím je úspěšný a samostatný. Případnou genetickou zátěž, kterou si nese do budoucna, nechám k diskuzi povolanějším.

Příklad 2: Chlapec k nám přišel v 10 letech. Otec žije dlouhodobě v zahraničí, má tam novou rodinu, o syna nejeví žádný zájem. Matka však byla obětí autonehody, kdy ji srazilo auto. Následkem úrazu je tělesně postižená a omezená je i ve způsobilosti k právním úkonům. Chlapec nakonec skončil u babičky a studuje maturitní obor na SŠ.

Pokud jsem zmiňoval tzv. dlouhou cestu, zde máte příklad toho, že existuje i tzv. krátká cesta k ústavní výchově a případnému bezdomovectví. Ta může potkat prakticky kohokoliv. Kromě zdravotních potíží to mohou být ztráta zaměstnání, zadlužení, kdy jedinci neodhadnou reálně rozpor mezi požadavky na obvyklý standard života s možnostmi členů rodiny. Sem bych zařadil i gambling, alkoholismus či návykové látky. Nejedná se tedy o „věčné nezaměstnané“, jako tomu bývá u tzv. dlouhé cesty.

Dalibor Křepský. Foto: Liubov Solomina.

Úkolem dětského domova je tedy často přerušit řetězec dědění postavení jedince na okraji společnosti. Vypustit ze své péče klienta samostatného a nezávislého na komkoliv a čemkoliv, tedy jinými slovy s nějakým ukončeným vzděláním, pracovními kompetencemi, ekonomicky soběstačného. A to mi věřte, že to není vůbec úkol jednoduchý. Později zmíním několik momentů, které našim klientům tuto cestu znesnadňují, neřkuli znemožňují.

Příklad 3: Chlapec k nám přišel ve 14 letech. Matka inženýrka, ekonomka. Otec dlouhodobě nejevil o chlapce zájem. Matka žila s přítelem. Daňové úniky a finanční machinace ji dostaly do výkonu trestu odnětí svobody. Po návratu z výkonu trestu si chlapce opět vzala k sobě. Chlapec byl reprezentantem ČR ve sportu. Ze zpráv víme, že je snad vše v pořádku.

V domovech se snažíme, aby dítě zažilo úspěch v čemkoliv, pocit jistoty, strukturu dne, dodržování pravidel apod. To je základem spolu s nějakou kvalifikací. Proto jsme kdysi náš domov pojmenovali Šance. Chtěli jsme, aby byl domov pro děti:

- Šanci prožít klidné dětství bez hladu, špíny, bídy, sociální izolace a týrání.
- Šanci získat maximální možné vzdělání, ať už jde o řemesla, střední školy, VOŠ či školy vysoké. Vždy podle svého zaměření, studijních či pracovních předpokladů.
- Šanci na podporu studia, stipendia apod.
- Šanci rozkrýt osobní potenciál ve sportu, umění, studiu, řemeslech apod.
- Šanci získat zdravé sebevědomí.
- Šanci nebýt na okraji společnosti.
- Šanci získat pracovní návyky ve formě brigád či jiných nepravidelných pracovních zkušeností.
- Šanci vyzkoušet si samostatnost „nanečisto“ v samostatném či startovacím bydlení.
- Šanci věnovat se koníčkům.
- Šanci pozitivně se prezentovat na veřejnosti.
- Šanci vidět patologie „svých“ rodin v realistických barvách. Přerušit dědičnou patologickou stopu v rodině.
- Šanci získat základní vybavení domácnosti.

Tento soubor šancí je jediným možným receptem pro přerušení dědičné linie.

Příklad 4: Sourozenci 16 a 17 let. Matka s novým partnerem, otec dlouhodobě bez zájmu o děti. Matka alkoholička, partner také, navíc agresor. Hrozba

vystěhování. Otčím s matkou nehodlali děti podporovat ve studiu. Děti samy požádaly o umístění v domově. Oba sourozenci vystudovali VŠ. Matka skončila jako degradovaná osobnost a bezdomovkyně.

Tady je potřeba zmínit, že rozhodnutí samotných dětí o umístění v dětském domově není rozhodně ojedinělé. Při mém odchodu do důchodu bylo v DD dalších 5 takových dětí. V drtivé většině šlo o děti bezproblémové, s výborným či dobrým prospěchem. Určitě to nebyly děti, které si zvolily dětský domov, protože je rodiče nepustili na diskotéku. Byly to děti týrané psychicky, fyzicky nebo ekonomicky. Někdy jsem si říkal, zdali je to ve 21. století ještě možné. Nemohu být konkrétní. Podrobnostmi bych mohl odkrýt identitu jednotlivých klientů.

Dalším poměrně častým jevem u našich dětí je, že se do určitého věku snaží „zachraňovat“ své rodiče. Někdy to končí sebedestrukci. Naštěstí jsou častější případy, kdy dítě časem pochopí, že nemá šanci rodiče zachránit proti jeho vůli. Na vychovatelích je nelehký úkol – citlivě vést dítě svou cestou, a přitom neodsuzovat rodiče.

Příklad 5: Dívka k nám přišla v 9 letech. Průměrně se učila, ale byla talentovaná snad na vše. V 15 letech se rozhodla „zachránit“ matku, která se bídne živila prostitucí, byla bezdomovkyně. Dívka utíkala z domova vždy za matkou, nikoliv za svobodou, ale ochraňovat matku. Šlapala s ní. Jednoho dne však dospěla k rozhodnutí, že ke smrti už je jen krůček. Poměrně rychle se odpoutala od matky, naštěstí našla partnera, který ji postavil na nohy. Dnes má živnost a vrátila se do Olomouce.

Příklad 6: Dívka k nám přišla ve 12 letech. Otec s matkou přišli postupně o dvě bydlení, až skončili na ulici. Dívka nedala dopustit na rodiče. Rodiče se pohybovali kolem Olomouce. Matku jednoho dne našli mrtvou u Moravy, byla těžká alkoholička. Dívka se snažila zachraňovat otce. Hájila ho, kde se dalo. Z kapesného a později z brigád mu kupovala potraviny. Zhruba v 17 letech mu oznámila, že už toho má dost. Pokud se nezmění, už ho nechce vidět. Asi na 3 roky se rozešli. Pak se začali opět stýkat, ale bez „zachránářských prací“. Až dívka vystudovala VŠ, vdala se a měla prvního syna, otec omezil alkohol, začal alespoň brigádně pracovat a dnes už oba synové mají jakž takž fungujícího dědečka.

Vím, že poslední příběh je jak z červené knihovny. Předposlední připomíná Pretty Woman. Poslední příběh dopadl zatím dobře i díky fungujícímu sociálnímu systému. Otec bydlel opakovaně v chráněném bydlení a v azylových domech. Statistiky uvádějí, že max. 10 % dětí se vrací zpět do vlastní rodiny před dovršením plnoletosti. Dlouholeté zkušenosti mi toto číslo potvrzují. Snažil jsem

se zpracovávat statistiku odcházejících klientů z DD s ambicí sledovat, kdo se v životě „chytil“ a kdo ne. Bohužel jsem skončil jen na čísle 354 dětí, které prošly dětským domovem za mého působení. Jakákoliv jiná statistika nebyla možná z těchto důvodů:

1. Ne každý klient zůstává ve spojení s DD po jeho opuštění, a to z nejrůznějších příčin.
2. Nedokázal jsem definovat stav „chytil(a) se“. Pro každého klienta je úspěchem něco jiného, pro dalšího může být stejný stav neúspěchem.
3. Celá řada klientů po odchodu z DD padla na dno, ale dokázala se zvednout a dá se říct, že dnes jsou platnými členy většinové společnosti. Těchto klientů si velmi vážím, přičemž nechci říci, že si méně vážím těch bezproblémových a úspěšných bez životních zakolísání.

Na tomto místě bych rád varoval veřejnost před „zasvěcenými“ soudy a prezentacemi nejrůznějších výzkumů politiky různých stran a některých organizací neziskového sektoru. Dokud jsem byl ve funkci, veřejná kritika těchto tendencí by mohla ohrozit postavení našeho dětského domova. A co si budeme nalhávat, i mé osoby. Rozhodně se nechci pouštět do politických témat. Je mi jedno, ze které politické strany kdo byl nebo je.

V době, kdy byl ministrem vnitra, prezentoval Ivan Langer průzkum, z něhož mělo být patrné, jak vysoké procento bývalých klientů dětských domovů má do 3 let od opuštění DD záznam v rejstříku trestů. Tehdy uváděl 41 %. Bylo to číslo velmi nekorektní, protože do průzkumů byli započítáni i klienti výchovných ústavů. Řada klientů měla záznam v rejstříku trestů již před nařízením ústavní či ochranné výchovy. Chyběl rovněž rozbor závažnosti trestných činů. Tehdy začal „hon“ na dětské domovy. Dokonce se říkalo, že se všechny zruší. Tato vyjádření znamenala v mnoha krajích zmrazení investic do dětských domovů na několik let. Zrušit dětské domovy, protože jejich klienti mají záznamy v rejstříku trestů, je stejně smysluplné, jako rušit v nemocnicích onkologie, protože mezi jejími pacienty je velká úmrtnost.

Před lety prohlásil poslanec Marek Benda v živém vystoupení v ČT, že klienti dětských domovů jsou nepoužitelní. Jakkoliv se snažil později svá vyjádření „diplomatsky ředit“, v zaměstnancích dětských domovů zůstala velká hořkost.

Poslední, která se „zasvěceně“ vyjadřovala k dětem z ústavní výchovy, byla poslankyně Olga Richterová. Ta prohlásila, že klienti dětských domovů jsou k ničemu. I ona se později snažila všemožně korigovat a vysvětlovat, co tím mínila.

Z výše uvedeného je patrné, že často bojujeme s veřejným míněním, které notně stimulují politici či jiné vlivné osoby. Asi nemusím připomínat, jak taková vyjádření mohou ovlivnit mimorozpočtové příjmy, tedy dary sponzorů, na kterých jsme značně závislí. Nemístné poznámky ve veřejném prostoru dokážou

odsoudit dítě, které je obětí svých rodičů a rozhodně si svůj stav nevybralo samo a dobrovolně. Tady vidím paralelu mezi dětskými domovy a např. azylovými domy, Obě instituce jsou v řetězci záchytných sociálních institucí těmi posledními. V azylových domech nemůžete rovněž říci, že už dál nebudete pomáhat. Znamenalo by to jen vyhnání bezdomovců do ulic. Nejsmutnější je, že kritici často neznají řešení. Je to stejné jako kdyby automechanik konstatoval nad nefungujícím autem, že je rozbité.

K široké diskuzi může být i výše a míra pomoci a podpory státu u lidí, kteří nechtějí měnit způsob života.

Příklad 7: Matka tří dětí, které jsou všechny v DD mnoho let. Na příspěvku na úhradu péče nezaplatila domovu celý život ani korunu. Na případové konferenci jsem se jí ptal, proč nepracuje. Byla na brigádě v jedné velké restauraci. Odpověď mi bylo, že tam bylo velké horko. Když byla na nádraží a uklízela vagóny, vydržela tam asi tři dny. Důvod? Byla tam zima. Nyní bydlí v malém pronajatém bytě. Stát jí ale posílá na příspěvku na bydlení 12 500 Kč. Případá jí to normální a správné. Mně ne!

Podobných příkladů bych mohl pochopitelně uvést více. Řečnická otázka tedy zní: Jak dlouho? Jak moc má stát takto pomáhat? Je to zdravé? Má taková pomoc někdy končit?

Příklad 8: Matka dítěte je bývalá klientka kojeneckého ústavu, odkud byla adoptována. Nyní má v DD dceru. Chodí za ní velmi často, ale stěžuje si každou chvíli na nejrůznější věci – že dítě nejedlo večeři, že má dítě špatnou zimní bundu, že některé další dítě ubližuje její dceři atd. Nepracuje. Důvod – bolí ji nohy. Pro dceru přijede občas taxíkem. Pochopitelně je příjemkyní dávek.

V přímém protikladu jsou případy, kdy se klienti naopak snaží a dělají vše pro začlenění do společnosti, ale ta jim hází klacky pod nohy. Ve dvou příkladech uvedu zkušenosti dvou klientů našeho DD, abyste si udělali obrázek.

Příklad 9: Tělesně postižený chlapec v DD se vždy uměl postarat o brigády již během studia. Když opustil domov, opakovaně si posteskl, že je život nespravedlivý. Dokázal shánět práci často dotovanou Úřadem práce nebo neziskovým sektorem. Jaké bylo překvapení, když ve více případech mu zaměstnavatel oznámil, že pobírá na jeho místo 18 000 Kč. Jeho mzda bude ale 15 000, protože bude 3 000 Kč odevzdávat zaměstnavateli jako „režii za práci se zaměstnáváním tělesně postižených“. Pochopitelně ujednáno ústně a o samotě, bez důkazů a svědků. Pokud se mu to nelíbí, přijmou někoho jiného. Překvapení pokračovalo. Naivně si myslel, že to jinde bude lepší. Práci odmítl a ucházel se o práci jinou. Výsledek? Obdobný.

Konzultoval prípad s ďalšími postihenými a zjištěním bylo, že situace je téměř standardem.

Příklad 10: Dívka z DD. Ukončila SOU jako kuchařka-číšnice. S radostí nastoupila do svého prvního zaměstnání. Majitel jí řekl, že si ji zaučí a smlouvu udělají na konci měsíce. Na konci měsíce jí oznámil, že se moc nedařilo, dal jí 5 000 Kč. Bez smlouvy, bez pojištění. Takže hned první měsíc se dostala do dluhu ve zdravotní pojišťovně a na OSSZ. Nehledě k tomu, že z 5 000 Kč asi nevyžila.

Podobných případů jsme zaznamenali více. Asi to není novinkou ani pro vás, kteří sedíte v posluchárně. Všem je jasné, jak klient situaci vyřeší. Půjčkou. A v nebankovním sektoru. A je zaděláno na pořádný malér, který může znamenat pro mladého dospělého začátek konce.

Přeji všem kolegům, kteří se starají jakýmkoliv způsobem o lidi na okraji společnosti, aby měli ze své práce dobrý pocit a nenechali si ho kazit názory těch, kteří do toho mluví, aniž by problematice rozuměli, práci si zkusili nebo znali řešení problémů, které dnes a denně řešíte.

KREHKOSŤ ŽIEN A ICH PODPORA V RÁMCI KREŠŤANSKEJ KOMUNITY

**PhDr. Helena Paňková,
vedoucí Domu sv. Faustíny, Gréckokatolícka charita Prešov**

RESUMÉ: Poskytovanie sociálnych služieb predstavuje jednu z možných foriem sociálnej pomoci pre prijímateľov domova na polceste, ktorí sa ocitli v nepriaznivej životnej situácii, niekedy aj bez vlastného zapríčinenia. Zákomom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách sa zvyšnamňuje koncept sociálneho začleňovania prijímateľov. Cieľom zákona o sociálnych službách je uspokojovanie potrieb prijímateľov, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii bez toho, aby sa skúmalo, či u prijímateľa ide o vlastné alebo cudzie zapríčinenie tohto nepriaznivého sociálneho javu. V súčasnosti možno pozorovať pribúdanie rodín v kríze s prvkami patologického správania, v dôsledku ktorého dochádza k vyňatiu detí z rodín a následnému umiestneniu v zariadeniach ústavnej starostlivosti. Práve odtiaľ prichádzala do domova na polceste najväčšia časť prijímateľov – mladých dospelých po ukončení ústavnej starostlivosti. V Dome sv. Faustíny, kde bola poskytovaná sociálna služba krízovej intervencie, sme

stretli rôzne typy prijímateľiek. Novodobým fenoménom sú obeť násilia, ktoré sa stretávajú so sociálnym vylúčením, či odsúdením majoritnou spoločnosťou. Úlohou sociálneho pracovníka po príchode prijímateľov do zariadenia je postupné a citlivé vytváranie vzťahu a budovanie dôvery. K formácii osobnosti patrí aj duchovná služba, ktorá má byť poskytnutá v rámci individuálneho rozvojového plánu, ale aj v rámci voľnočasových aktivít. Sociálny pracovník na riešenie sociálneho problému prijímateľa využíva metódy a formy sociálnej práce. Prostredníctvom rozvoja pracovných zručností prijímateľa nadobúdajú pracovné návyky a zručnosti, rozvíjajú fyzické, mentálne a pracovné schopnosti za účelom postupného začlenenia do spoločnosti.

Kľúčové slová: STAROSTLIVOSŤ. SLUŽBA. KLIENT. DOMOV NA POLCESTE. CENTRUM PRE DETI A RODINY.

DOMOV NA POLCESTE VO SVIDNÍKU

Domov na polceste vo Svidníku je súčasťou Gréckokatolíckej charity v Prešove (ďalej len GKCH). GKCH v Prešove je právnickou osobou v zmysle zákona č. 308/1991 zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkvi a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov. Je evidovaná ako účelové zariadenie cirkvi na Ministerstve kultúry Slovenskej republiky. V Registri poskytovateľov sociálnych služieb Prešovského samosprávneho kraja je zapísaná od 1. 7. 1999. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky udelilo akreditáciu cirkevnej organizácii GKCH na odbornú činnosť – špecializované sociálne poradenstvo. Špecializované sociálne poradenstvo sa od roku 2009 poskytuje

Helena Paňková z Gréckokatolíckej charity Prešov. Foto: Liubov Solomina.

osobám závislým od alkoholu, cigariet, drog, nelátkových závislostí ako napr. patologické hráčstvo, osobám po výkone trestu odňatia slobody a osobám bez domova. V DsF sa ambulantne vykonávalo špecializované sociálne poradenstvo, ktoré využívali aj klientky domova na polceste, či už individuálnou alebo skupinovou formou od roku 2011.

Druhy sociálneho poradenstva vykonávané v sociálnom centre:

- rodinné – pri riešení vzťahových a iných problémov,
- pracovné – spočíva v pomoci pri hľadaní zamestnania,
- sprevádzanie pri vybavovaní úradných záležitostí,
- administratívna pomoc – poradenstvo pri zostavovaní životopisu, žiadosti o prijatie do zamestnania a inej úradnej korešpondencie,
- sprostredkovanie právnych rád prostredníctvom Centra právnej pomoci,
- morálne a duchovné povzbudenie v krízových životných situáciách.

Špecializované sociálne poradenstvo sa poskytuje neustále, len je v iných priestoroch, na autobusovej stanici v meste Svidník. Pri kancelárii je k dispozícii aj šatník pre ľudí v hmotnej a materiálnej núdzi.

Domov na polceste v Dome sv. Faustíny (ďalej len DsF), od roku 2011 do roku 2022 podľa § 27 zákona o sociálnych službách v platnom znení na základe akreditácie poskytoval sociálne služby s celodennou prevádzkou, pobytovou formou. Pôsobnosť tohto domu bolo pre celé územie Prešovského samosprávneho kraja.

Sociálne služby v tomto zariadení sa poskytovali ženám, odchovankyniam z centier pre deti a rodiny /detských domovov/, ktoré nevyrastali v prirodzenom rodinnom prostredí, po dovŕšení 18. veku života, často nie sú psychicky a sociálne schopné viesť bežný a plnohodnotný život. Sociálne služby v domove na polceste mohli využiť aj ženy po resocializácii, bez domova, ktoré využívali iný typ sociálnej služby, po výkone trestu odňatia slobody. Podmienkou bolo, že klientka prichádzala zo zariadenia, nemala zabezpečené ubytovanie po skončení poskytovania sociálnej služby v inom zariadení.

Objekt budovy, v ktorej DsF prevádzkuje svoju činnosť, je rodinný dom, situovaný v centre mesta, ktorý je dvojpodlažný. Okolie pozostáva z dvora a záhrady, ktorá je využívaná na pracovnú terapiu klientov. Celková kapacita ubytovacieho zariadenia je 18 lôžok. Do tohto zariadenia mohli byť prijaté ženy a mladistvé dievčatá od ukončeného 18. roku života. Dôležité bolo pred príchodom do zariadenia podanie písomnej žiadosti o prijatie do zariadenia, ktorého súčasťou bolo čestné vyhlásenie o tom, že klientka nie je momentálne trestne stíhaná a nemá dlžoby. Po prijatí do zariadenia klientka absolvovala vstupný pohovor a doložila: potvrdenie z predchádzajúceho sociálneho zariadenia odkiaľ klientka prichádza, rozhodnutie o poberaní sociálnych dávok alebo potvrdenie o príjme, občiansky preukaz, preukaz poistenca.

Hlavným poslaním DsF bolo poskytovanie ubytovania a sociálnych služieb klientkam z ohrozených sociálnych skupín. Okrem prístrešia v DsF sa formou sociálnej práce sociálni pracovníci usilovali budovať hodnotový systém klientok, rozvíjať ich schopnosti a zručnosti, a tak vytvárať predpoklady pre efektívne začlenenie do spoločnosti. Klientkam DsF sa venovala pozornosť cez rôzne záujmové činnosti.

Medzi poskytované služby pre klientky patrilo: sociálne poradenstvo, individuálna a skupinová terapia, duchovná terapia, pracovná terapia a činnostná terapia.

Individuálne rozhovory – prístup v práci s klientkou bol na atmosfére prijatia, akceptovania ich osobnosti, motivácii k ich rozvoju s konečným cieľom integrácie do spoločnosti. Individuálnu terapiu sme realizovali cez:

- rozhovor s klientkou, motiváciu a stimuláciu k zodpovednému prístupu k životu,
- vypracovanie jej anamnézy,
- určenie sociálnej diagnózy,
- stanovenie plánu sociálnej intervencie ako aj individuálneho plánu rozvoja osobnosti.

SKUPINOVÁ STRETNUTIA – klientky sa denne zúčastňovali pracovnej zručnosti a v určených dňoch stretnutia s kňazom, psychologičkou. Medzi ďalšie činnosti, na ktorých sa zúčastňovali klientky, patrili: arteterapia, socioterapia, biblioterapia, videoterapia, muzikoterapia, arteterapia a iné. Klientky v domove na polceste v DsF sa riadili podľa domáceho poriadku. Rozdeleniu práce a povinností predchádzala modlitba a ranné zamyslenie sa nad zmyslom života. Zamestnanci s klientkami sa denne stretávali na krátkych komunitných stretnutiach, kde riešili interpersonálne a iné problémy v zariadení a klientky sa majú možnosť vyjadrovať k chodu zariadenia. Raz týždenne sa všetky klientky zúčastňovali hodnotenia, na ktorom bol prítomný zamestnanec. Prostredníctvom týchto stretnutí klientky lepšie spoznávali seba, mali možnosť zamyslieť sa nad svojimi hodnotami, záľubami a vyjadriť svoj názor. S každou klientkou sme viedli individuálny rozhovor minimálne jedenkrát do týždňa.

Popri každodenných zážitkoch sme sa zameriavali predovšetkým na:

- » subjektívne vnímanie ich objektívnej situácie v rôznych oblastiach ich života (pracovnej, vzťahovej, zdravotnej, ekonomickej a pod.). Týmto sme predchádzali možným negatívnym javom, ako je nahromadenie vnútorného napätia, ktoré môže súvisieť s pocitom nedocenenia, s nespokojnosťou na celý svet a tým sa môže spustiť u nich nežiaduce správanie,
- » rozhovorom sa otvárajú aj záujmové oblasti, ktorými sa spoločne chceme zaoberať, pretože chceme klientkam zabezpečiť nami dostupné prostriedky potrebné na naplnenie ich potrieb.

V domove na polceste sme sa od roku 2013 venovali dievčatám, ktoré sa stali obeťami obchodovania s ľuďmi. Klientky, ktoré prišli do domova na polceste, boli sexuálne vykorisťované a niektoré museli postúpiť nútený sobáš. Do zariadenia prichádzali nádherné mladé dievčatá, ktoré prežili strašné muky, poníženie a zažili pošliapanie ľudskej dôstojnosti.

Obchodovanie s ľuďmi predstavuje závažný fenomén, ktorý zasahuje krajiny po celom svete. Boj proti tomuto fenoménu je neľahký aj vzhľadom na to, že sa neustále objavujú nové spôsoby jeho páchania. Podobne ako mnohé iné nelegálne činnosti, aj obchodovanie s ľuďmi organizujú najmä rozsiahle, hierarchicky štruktúrované zločinecké skupiny.

Obeťou novodobého otroctva sa dnes môže stať prakticky každý. Najviac zraniteľnou skupinou sú však ľudia zo sociálne – ekonomicky znevýhodneného prostredia, a to na Slovensku najmä z oblastí s vysokou nezamestnanosťou. Nadmerne zraniteľné sú najohrozenejšie skupiny obyvateľstva, predovšetkým osoby pochádzajúce zo sociálne vylúčeného prostredia poznačené dlhodobou nezamestnanosťou, ktoré sa stávajú obeťami aj obchodníkov pochádzajúcich z ich vlastnej komunity na základe rodinných či susedských vzťahov. Obeťami sa stávajú osoby žijúce pod hranicou chudoby, zadlžené či zdravotne postihnuté osoby, ale aj mladí ľudia, ktorí opustili zariadenia ústavnej starostlivosti a nemajú prácu (MV SR, 2016).

Kubovičová (2010) uvádza, že sexuálne vykorisťovanie zahŕňa prostitúciu – poskytovanie sexuálnych služieb na úplatu a iné formy sexuálneho vykorisťovania, medzi ktoré patrí výroba pornografie, obchod s nevestami a sexuálna turistika. Obchodovanie s ľuďmi na účel sexuálneho vykorisťovania je jedna z najznámejších, najrozšírenejších a najľahšie viditeľných foriem vykorisťovania. Obchodníci s ľuďmi majú z toho druhu zneužívania najväčší profit a obeť obchodovania sú v týchto prípadoch najviac poznačené ťažkými psychickými traumami v dôsledku každodenného fyzického, sexuálneho a psychického týrania. Jednou z najhorších foriem zneužívania je psychické týranie. Aby sa obetiam obchodovania s ľuďmi mohla poskytnúť adekvátna pomoc, je nevyhnutné zistiť, akú ujmu im trestný čin mohol spôsobiť.

Diagnostické kritériá posttraumatickej stresovej poruchy sa prejavujú najmä týmito druhmi symptómov:

- » rušivé spomienky na udalosť: predstavy, nočné mory,
- » vyhýbanie sa/otupenie: obeť sa vyhýba podnetom pripomínajúcim prežitú traumu, časté je obmedzenie niektorých foriem sociálnych kontaktov,
- » symptómy rozrušenia: podobné prejavom paniky a iných úzkostných porúch(strach, hnev, zúrivosť, nespavosť).

Medzi ďalšie psychické problémy, ktoré môžu klienti, ktorí sa stali obeťou násilia prežívať ako dôsledok traumy:

- » Syndróm akútneho stresu – ktorá sa prejavuje hneď po prežitej traume, vytráca sa za niekoľko hodín alebo dní. Medzi symptómy patrí hysterické správanie, rozrušenie, krik. Liečba sa zameriava na zvládnutie techník efektívneho manažmentu stresu prostredníctvom zdravého životného štýlu, určenia prioritných cieľov a zadelenia času.
- » Depresia – ktorej symptómy sú zlá nálada, strata záujmu o bežné aktivity, nechutenstvo, spánok a pod. depresia sa lieči podávaním antidepresív a psychoterapiou.
- » Traumatický syndróm znásilnenia – je posttraumatická porucha, ktorá sa objavuje u obetí sexuálneho zneužívania. Znásilnenie a sexuálne zneužívanie má za následok narušenie jadra osobnosti, osobnostné a emočné zmeny, poruchy správania. Terapia by mala byť založená na vytvorení vzťahu dôvery, lebo obeť má často pocit strachu a viny.
- » Samovražedné sklony – ktoré spôsobuje fakt, že obeť boli vystavené ponížovaniu, hanby, nedostatku sebaúcty a strate kontroly nad životom. Myšlienka, že ich spoločnosť a rodina nebude akceptovať, zohráva veľmi dôležitú úlohu. Terapia by mala obsahovať prežitie pocitu katarzie, poskytovanie dostatočnej citovej podpory a pozitívnych podnetov a zníženie psychickej bolesti (Kubovičová, 2010).

Starostlivosť o obeť násilia by mala smerovať k zmene nazerania na traumatický zážitok. Od pôvodnej pozície obeť, ktorá sa vyznačuje slabosťou, pasivitou je nutné prejsť do pozície osoby, ktorej sa podarilo prežiť, vyznačujúcej sa schopnosťou zvládnuť krízu, obstať v skúške. Práve zmena postoja obeť je dôležitým krokom k jej návratu do plnohodnotného života. Široké spektrum možností poskytuje psychoterapia, liečba psychologickými prostriedkami. V súčasnosti máme k dispozícii rôzne formy psychoterapie, od krízovej intervencie, cez psychoterapiu skupinovú, komunitnú, kognitívno – behaviorálnu, rodinnú terapiu, autogénny tréning až po tréning asertivity, ktorých sa obeť násilia aktívne zúčastňujú (Roháč, Rudačková, 2006).

Ján Pavol II. v encyklike *Evangelium vitae* hovorí o najčastejších ohrozeniach ľudského života a pritom cituje II. vatikánsky koncil, konkrétne pastorálnu konštitúciu o Cirkvi v súčasnom svete: „Všetko čo je proti samému životu, ako vražda každého druhu, genocída, potrat, eutanázia ako aj samovražda, všetko čo porušuje celistvosť ľudskej osoby, ako okypťovanie, fyzické a duševné trýznenie, snaha znásilniť človeka v jeho vnútri, všetko čo uráža ľudskú dôstojnosť, ako sú neľudské životné podmienky, svojvoľné väzenia, deportácie, otroctvo, prostitúcia,

obchod so ženami a mladistvými a tiež potupné pracovné podmienky, v ktorých sa s pracujúcimi zaobchádza ako s obyčajnými nástrojmi zisku, a nie ako so slobodnými a zodpovednými osobami, všetky tieto a im podobné veci sú naozaj hanebné, ničia civilizáciu, pričom viac poškvrňujú tých, ktorí ich páchajú, ako tých, ktorí týmto bezprávím trpia a ťažko urážajú Stvoriteľa“ (In. Vansáč, 2011, s. 91).

Aj Katechizmus katolíckej cirkvi na tému úcty k životu sa vyjadruje takto: „Ludský život je posvätný, pretože už od svojho začiatku vyžaduje stvoriteľské pôsobenie Boha a navždy zostáva v osobitnom vzťahu k Stvoriteľovi, svojmu jedinému cieľu“ (Vansáč, 2011 s. 90).

Stotožňujeme sa s Loszí a kol., (2013), ktorá tvrdí, že prvou úlohou sociálneho pracovníka po príchode klientov do zariadenia je predovšetkým postupné a citlivé vytváranie vzťahu a budovanie dôvery. Sociálny pracovník svojím fungovaním nehodnotí ich život, nekáže im, ako sa má žiť, neľutuje ich ani neurčuje, čo je pre nich dobré, nie je v pozícii morálneho sudcu. Sociálny pracovník sa v prvom rade snaží porozumieť tomu, čo je za klientovou voľbou – aká životná situácia, aké životné presvedčenia a očakávania.

Klientky – obeť násilia sa stretávajú so sociálnym vylúčením, s opovrhovaním či odsúdením majoritnou spoločnosťou. Často sa im pripisuje neschopnosť pracovať iným spôsobom, zodpovednosť za prenos pohlavných chorôb, sú označovaní za rozvracačov rodín. Kvôli týmto postojom sú voči iným ľuďom nedôverčiví a chránia si svoje súkromie.

Medzi klientky domova na polceste patrili aj ženy závislé od alkoholu a iných psychoaktívnych látok po liečbe, ktoré často zrecidivovali. Dôvodom bol voľnejší režim v zariadení, preto sme sa rozhodli, keďže žien so závislosťami pribúdalo, túto službu zmeniť a venovať sa len tejto klientele.

Od roku 2022 v zmysle § 2 Vyhlášky č. 103/2018 Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky z 20. marca 2018, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v platnom znení sme začali vykonávať opatrenia v Resocializačnom zariadení len pre ženy so závislosťami od alkoholu, drog a gamblingu. Sme jediným resocializačným zariadením len pre ženy na Slovensku a v Čechách, ostatné zariadenia sú buď pre mužov alebo zmiešané, pre mužov a ženy.

Nešpor (2010) uvádza 10 základných typov drogových závislostí podľa typu psychoaktívnej látky:

- závislosť od alkoholu,
- závislosť od opioidov (heroín),
- závislosť od kanabinoidov,
- závislosť od sedatív a hypnotík (barbiturátov),

- závislosť od kokaínu,
- závislosť od iných psychostimulancií (kofeín, pervitín),
- závislosť od halucigénov,
- závislosť od nikotínu,
- závislosť od prchavých látok(organických rozpúšťadiel),
- závislosť od niekoľkých látok súčasne, alebo od iných psychoaktívnych látok.

Alkohol patrí medzi najčastejšie užívané psychoaktívne látky a väčšina klientov tvorí najpočetnejšiu skupinu, s ktorými sa stretáva sociálny pracovník v praxi. Nadmerné pitie alkoholu podporuje niekoľko faktorov: charakteristické rysy osobnosti jedinca, psychoaktívne vlastnosti alkoholického nápoja a prostredie, kde ku konzumácii dochádza. Každý človek má nejakú anamnézu, ktorá ho môže v živote nejakým spôsobom oslabovať. Môžu to byť tragické udalosti, strata niekoho blízkeho, ale aj duševné poruchy. Existuje aj predpoklad dedičnej predispozície závislosti. Ku vzniku alkoholizmu môžu prispieť tiež vnútorné faktory, akými sú výchova, narušená atmosféra v rodine alebo spoločenské a pracovné prostredie (Uhlinger, Tschui, 2009).

Podľa Turčeka (2007, s. 86) v resocializácii ide „o systém terapeutických aktivít, ktoré sú súčasťou rehabilitácie pacienta. Ide o snahu obnoviť sociálne vzťahy klienta voči jeho okoliu, navrátiť ho do aktívneho života v plnom slova zmysle, teda vrátane rekonštrukcie jeho vzťahu k práci a ostatným povinnostiam a záväzkom. Cieľom je dosiahnuť znútorňovanie spoločensky akceptovaných a ponúkaných noriem, hodnôt, postojov, foriem správania sa a kultúry.“

K resocializačným metódam patrí aj režimová terapia, ktorá je uskutočňovaná v domovoch na polceste. Resocializácia je teda návratom k socializácii človeka a umožňuje návrat späť do pôvodných sociálnych štruktúr a funkcií. Predstavuje istý tlak na abstinujúceho a má prevýchovný charakter. Inak povedané – ide o obnovenie socializácie po jej strate, spôsobenej dlhším odlúčením od spoločnosti alebo nedostatočnou socializáciou, vplyvom asociálneho prostredia alebo vrozenými dispozíciami (Turček, 2007).

Je potrebné neustále rozprávať o závislosti v tom smere, že je lepšie nezačať vôbec, ako prejsť celou liečbou a rehabilitáciou, keď sa už závislosť prejaví. Ak klient aj napriek snahám sociálnych pracovníkov zlyhá, neukazovať jemu i ostatným okolo seba len čiernu perspektívu. Nezvládnutie zložitých životných situácií riešia klienti často konzumáciou alkoholu a drog bez toho, aby si uvedomovali, že takto problémom neuniknú. Najviac ohrození sú mladí dospelí, ktorí majú problém zorientovať sa v živote pri strate sociálnych istôt, akým pre nich bol pobyt v centre pre deti a rodiny /detským domove/ do dovŕšenia dospelosti.

K formácii osobnosti patrí aj duchovná služba, ktorá má byť klientovi poskytnutá v rámci individuálneho rozvojového plánu, ale aj v rámci voľnočasových aktivít. Sociálni pracovníci majú rozpoznať a rešpektovať etnickú a kultúrnu rôznorodosť berúc pritom do úvahy individuálne, skupinové a komunitné odlišnosti. Veľmi dôležitou požiadavkou v tejto oblasti je holistický prístup, čiže jednať s každým človekom ako s celostnou bytosťou s jeho bio-psycho-spirituálno-sociálnymi zložkami (Schavell et al., 2010).

Svätý Otec Ján Pavol II v súvislosti s duchovným životom jednotlivca povedal, že, každý človek svoj vnútorný život môže prehĺbovať cez stále bližší vzťah s Bohom hlavne prostredníctvom katechézy, osobnej modlitby, duchovného vedenia, ktoré pomáha získavať morálny a duchovný úsudok, pochopiť eucharistickú liturgiu, sviatosť zmierenia, sviatosť krstu a myropomazania ako aj sviatosť manželstva. Len vo chvíli, keď človek začína formovať svoj vnútorný život, môže lepšie získať kontrolu nad sebou, naučiť sa rozvíjať svoj vnútorný život a s oddanosťou žiť svoje povolanie“ (Pastoračná príručka, 2004, s. 129).

Aj v domovoch na polceste a iných zariadeniach, ktoré poskytujú sociálne služby, sú vo veci katechetickej činnosti pracovníci vyzývaní, aby prízvukovali výchovu k vnútornému životu a k utváraniu osobnosti človeka.

Duchovné vedenie sa osvedčilo ako účinný nástroj pozitívnych zmien v osobnom živote, v hodnotovom systéme, v postojoch k sebe a iným, preto ho považujeme za dôležitú zložku DsF – domova na polceste. V domove na polceste sa na základe dobrovoľnosti v spolupráci s kňazom pokrstilo 9 dievčat, ktoré následne sa rozhodli viac hľadať Boha v svojom živote a žiť sviatostným životom. V Dome sv. Faustíny sme založili spevácky zbor Faustínky a veľmi precízne sme prezentovali zariadenie i celú Gréckokatolícku charitu na rôznych podujatiach, festivaloch aj v miestnom Chráme Božej Múdrosti vo Svidníku, kde sme spievali pred sv. liturgiou. Naším cieľom paradoxne nebol odvedený výkon a bezchybný spev, ale viac sme sa sústredili na prežívanie klientok – obetí obchodovania s ľuďmi, ktorým sa prostredníctvom vystúpení zvyšovala sebahodnota a sebaúcta. Medzi najväčšie aktivity za obdobie od roku 2011 patrili karneval pre klientky a pracovníčky zariadenia. Zapájame sa aj do aktivít farnosti Svidník – mesto, kde sme sa spoločne pracovníčky a klientky zúčastňovali na plesoch. V Chráme Božej Múdrosti v období pôstu sme viedli spoločne krížovú cestu. Za najväčšiu akciu považujeme deň otvorených dverí v DsF domove na polceste, kde sme prezentovali svoju prácu, ponúkali na predaj výrobky, ktoré boli vyrobené v rámci rozvoja pracovných zručností. Spoločne s klientkami sme pripravovali kultúrny program pre hostí, ktorých sme si pri tejto príležitosti pozývali. Taktiež k nám v tento deň prichádzal primátor mesta a spolu s distributérkami časopisu Cesta sme ponúkali

tento pouličný časopis o kvalite života. Získané finančné prostriedky sme použili pre klientky, ktoré sa každý rok zúčastňujú púte do Sanktuária Božieho milosrdenstva v Krakowe. Taktiež spoločne sme sa zúčastňovali púte do Ľutiny spolu s veriacimi farnosti. V roku 2013 sa v DsF mali udalosť – svadbu klientky, ktorá sa už osamostatnila. V tomto zariadení sme privítali zástupcov médií z Rozhlasu a televízie Slovenska a televízie Markízy. Boli sme súčasťou relácie Orientácie a v hlavných správach televízie Markíza. Taktiež sme boli pozvaní na festival Lumen, ktorý sa konal v Trnave, a tam sme prezentovali prácu v domove na polceste a predstavili sme aj výrobky z pracovnej terapie. Slovenskou katolíckou charitou sme boli pozvaní na Medzinárodný filmový festival Stop obchodovaniu s ľuďmi, kde ako jediný subjekt, sme sa prezentovali výrobkami z pracovnej terapie, na ktorej sa zúčastňovali aj obeť násillia, ktoré si v tomto zariadení riešia svoju sociálnu situáciu. Vianočné sviatky začínajú tak, ako v každej rodine pri štedrovečernom stole spolu s kňazom, pracovníčkami a klientkami.

Sociálna práca sa realizuje v sociálnych službách na základe zákona o sociálnych službách. Orientuje sa na zachovanie ľudskej dôstojnosti, na aktivizáciu klienta, podporu sociálneho začlenenia ako aj na zvýšenie kvality života a optimálneho sociálneho fungovania.

Na základe práce s klientkami sme zistili, že rodinné prostredie je veľmi dôležité pri formovaní osobnosti, keďže mnohé klientky pochádzajú z rodín a nebola im poskytovaná ústavná starostlivosť. U klientok, ktoré žili v rodinách a zažili autoritatívny prístup jedného z rodičov, sa tento fakt odrazil na ich osobnostiach. Rodina by mala každému z jej členov poskytnúť vyrovnané citové zázemie, nasýtiť potrebu citovej odozvy, s porozumením chápať jeho prejavy, postoje, názory. U väčšiny klientov domova na polceste v správe z psychologického vyšetrenia sa uvádza, že klient je emočne nestabilnou osobnosťou a klienti zvyknú mať aj rôzne poruchy osobnosti.

Deti, ktoré majú nariadenú ústavnú výchovu a žijú dlhodobo v sieti sociálneho a školského rezortu, podľa skúsenosti z praxe v dospelosti si nesú isté následky inštitucionalizovaného života, ktorý sa viacerými parametrami významne líši od života v rodinnom spoločenstve. Mladí dospelí nemajú fixný vzor správania sa, lebo aj keď transformáciou starostlivosti na CDR rodinného typu vyrastajú síce v menších skupinách, no nevedia si predstaviť, ako sa žije v úplnej rodine, kde určitú rolu zohráva otec a inú zas matka. Vychovávateelia im môžu dať lásku, no nahradiť rodinné prostredie nedokážu. Väčšinu klientov domova na polceste tvoria práve mladí dospelí po ukončení poskytovania ústavnej starostlivosti. Po adaptačnom procese zaradiť týchto mladých dospelých do pracovného procesu je vzhľadom na súčasnú situáciu v štáte veľmi zložitá. Tento druh klientely

domova na polceste má väčšinou ukončenú základnú špeciálnu školu a potom odborné učilište internátne. Mnohí klienti využívajú možnosť vzdelávať sa po ukončení jedného odboru v inom, kde sa im zvyšujú šance na schopnosť zamestnať sa a tým začať proces osamostatňovania sa.

Štúdiom dostupnej literatúry sme zistili dôvody, pre ktoré ženy, klientky domova na polceste, sa stavajú závislými od alkoholu a psychoaktívnych látok. Alkoholizmus u žien je považovaný za spoločensky neželanejší ako mužský alkoholizmus. V rodine, kde je alkoholičkou matka, sú najviac postihnuté deti, ktoré často putujú do niektorých foriem náhradnej starostlivosti.

Novodobým fenoménom je obchodovanie s ľuďmi a aj takáto klientela prichádza do domova na polceste a tu si rieši svoju sociálnu situáciu. Práca s touto klientelou je veľmi náročná, keďže je nutné spolupracovať s políciou, vyšetrovateľmi, súdnymi znalcami, právnikmi, odborníkmi z oblasti medicíny a inštitúciami, ktoré sa zaoberajú klientmi a podporujú ich aj finančne. Veľký dôraz je kladený na potrebu dostatočných vedomostí, zručností, profesionálnych a osobných daností sociálneho pracovníka, ktorý neraz odhalí tento trestný čin pri využívaní metód sociálnej práce.

V závere môžeme skonštatovať, že napriek rôznym problémom, ktoré postihnú klientov domova na polceste, s pomocou rôznych odborníkov a sociálnych pracovníkov v zariadení, mnohí klienti majú predpoklad prostredníctvom účasti na rozvoji pracovných zručností a získavaní pracovných návykov, individuálnej práce s klientom, správnom motivovaní klientov, získať zamestnanie, ubytovanie a tak sa plnohodnotne integrovať do spoločnosti. Taktiež za veľmi významné pre klientov považujeme možnosť spoznávať a postupne rozvíjať duchovný rozmer, z ktorého budú mať úžitok samotní klienti, ale aj celé spoločstvo. Netvrdíme však, že všetkým klientom domova na polceste sa podarí úspešne integrovať do spoločnosti, mnohí budú dlhodobo odkázaní na sociálnu pomoc, a to aj napriek veľkej snahe sociálnych pracovníkov. Nie sú pripravení na bezproblémovú integráciu do spoločnosti. Aj tým klientom, ktorým sa to podarilo dosiahnuť, je potrebné dať možnosť riešiť ich sociálne problémy, ktoré nastanú, v rámci špecializovaného sociálneho poradenstva.

Stretnutie sa s touto problematikou, umožnila nám nielen do hĺbky poznať problémy klientov domova na polceste a centier pre deti a rodinu, ale aj byť súčasťou ich premeny a pokusu k osamostatneniu. Je nutné si uvedomiť, aká dôležitá v práci s touto klientelou je ľudskosť. Ak klient pocíti prijatie, postupne začne dôverovať zamestnancovi a až potom prijme a začne aplikovať do svojho života cenné odborné rady od zamestnanca. Zároveň sme sa môžeme zamyslieť aj nad prioritou hodnôt v našom živote.

Zoznam použitej literatúry

KUBOVIČOVÁ, K. 2010. Základné informácie o problematike obchodovania s ľuďmi. 2 vydanie. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2010. 101 s. ISBN 978-80-89506-06-4.

LÓZSI, L. et al. 2013. Socioterapia. 1. vydanie. Bratislava: Asociácia socioterapie a psychoterapie. 192 s. ISBN 978-80-971386-0-8.

MV SR. Obchodovanie s ľuďmi. [citované 2016-01-12]. Dostupné na: <http://www.minv.sk/?obchodovanie-sludmi>.

PÁPEŽSKÁ RADA PRE PASTORÁCIU ZDRAVOTNÍCKYCH PRACOVNÍKOV: Cirkev, drogy a toxikománia. Pastoračná príručka. Trnava: Dobrá kniha, 2004. 205 s. ISBN 80-7141-454-9.

ROHÁČ, J. - RUDAČKOVÁ, J. 2006. Základy trestného práva pre sociálnych pracovníkov. Extrakt otázok a odpovedí v konaní a odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi. 1. vydanie. Prešov: PU v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2006. 159 s. ISBN- 80- 8068- 497- 9.

SCHAVEL M. et al.: Sociálna prevencia. 3 vydanie. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2010. 267 s. ISBN 978-80-89271-22-1.

TURČEK, K. 2007. Diagnostika a terapia závislostí. 1. vydanie. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2007. 107 s. ISBN 978-80-8083-512-5.

UHLINGER, C.- TSCHUI, M. 2009. Keď niekto blízky pije: rady pre rodiny osôb závislých od alkoholu. 1 vydanie. Praha: Portál. 2009. 144 s. ISBN- 978- 80-7367-610-0.

VANSÁČ, P.: Vybrané kapitoly z etiky. 1 vydanie. Prešov: Ústav sociálnych vied a zdravotníctva bl. P.P. Gojdiča v Prešove, 2011. 128 s. ISBN- 978-80-8132-030-9.

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991.

HANBA VS. VINA

Bc. Lucie Doležalová

Proč je hanba vs. vina v kontextu poruch citové vazby zásadním tématem nejen v sociální práci

Představte si, že byste rozuměli svému chování i emocím druhých tak jasně, že by Vás už žádné konflikty či nedorozumění moc nepřekvapily. Tak se s lehkou nadsázkou můžete cítit, když se ponoříte do tématu Hanby a viny v kontextu poruch citové vazby.

Díky pochopení rozdílu mezi hanbou a vinou – a jejich vlivu na citové vazby – se můžete stát nejen vnímavějším člověkem, ale i nepostradatelným partnerem, rodičem či odborníkem.

Tento koncept nabízí hlubší pohled na lidské vztahy. Uvědomění si, že hanba nás paralyzuje, zatímco vina nás motivuje k nápravě, je dle mých zkušeností klíčem k transformaci.

Poruchy citové vazby zásadně ovlivňují naše vztahy, chování a schopnost zvládat výzvy. Téma hanby a viny v tomto kontextu nabývá zásadního významu, neboť odhaluje nejen emocionální dynamiku jednotlivce, ale také možnosti terapeutického přístupu založeného na pochopení a respektu k minulým zkušenostem klienta.

Citová vazba: Čtyři typy klientů (osob)

Na základě schopnosti tvořit citovou vazbu lze rozlišit čtyři základní typy osobností:

- **Bezpečný typ:** Vidí sebe i svět pozitivně, disponuje stabilními vztahy. Pečující osoba v dětství byla důsledná, reagovala citlivě a přiměřeně.
- **Úzkostně ambivalentní typ:** Závislý na potvrzení lásky, vztahy jsou zdrojem stresu. Pečující osoba v dětství nebyla důsledná, nezvládala vlastní pocity a hněvy.
- **Odtažený typ:** Vyhýbá se emocím i intimitě, zaměřuje se na nezávislost. Pečující osoba v dětství byla zaměřená na sebe, snažila se minimalizovat emoce a pocity druhých i své.
- **Dezorganizovaný typ:** Bojuje s pocitem nedůvěry a zmatku, vztahy často selhávají. Pečující osoba v dětství byla nekonzistentní, nespolehlivá a dítě poškozovala.

Hanba a vina: Klíčové rozdíly

1. Hanba, jakožto pocit vlastní nedostatečnosti, blokuje osobní rozvoj a posun vpřed.
2. Vina představuje konstruktivní emoci vedoucí k nápravě chování a k vytvoření empatie.

Ve zdravém vývoji se přirozený pocit hanby transformuje ve vinu prostřednictvím podpůrné péče. Absence této transformace však vede k toxické hanbě, která přetrvává a dysreguluje emocionální rovnováhu.

Práce s hanbou v terapeutickém kontextu

Efektivní terapeutický přístup vyžaduje rozpoznání obranných mechanismů klienta, jako jsou lež, svalování viny či vztek. Klíčem je nevytvářet negativní spirálu (osoba se chová nevhodně – zlobí se, útočí apod. – nepoučený pečující reaguje vysvětlováním, tresty či vyhrožováním, což osobu zahanbuje a posiluje její obrany. Chování se zhoršuje, což vede k eskalaci na obou stranách).

Místo toho:

1. Nastavit jasné hranice.
2. Zprostředkovat pocit bezpečí a bezpodmínečné přijetí.
3. Poskytovat podporu přiměřenou vývojovému stupni klienta.

Situace: Klient stojí před službou, křičí, že potřebuje dokument vytisknout hned teď, jinak bude mít problém.

Vaše reakce:

1. Nastavení jasných hranic: „Chápu, že je to pro vás teď naléhavé. Musím ale odejít na schůzku a tisknout teď nemohu.“
2. Zprostředkování pocitu bezpečí a přijetí: „Věřím vám, že je to důležité, a chci, abyste věděl, že vás neodmítám. Společně to vyřešíme.“ „Vidím, že Vám záleží, abyste to měl v pořádku“.
3. Podpora přiměřená vývojovému stupni: „Domluvíme se, kdy přesně to vyřídíme. Pokud máte obavu, že na to zapomenete, přijdu si pro vás zítra v 10:00 na azylový dům a společně to vytiskneme. Souhlasíte?“

Výsledek: Klient vidí, že jeho potřeba je vnímána, ale zároveň jasně rozumí hranicím a způsobu, jakým mu bude pomoheno. Tím se minimalizuje konflikt a posiluje důvěra.

Chování, které nám na první pohled připadá problematické, je ve skutečnosti odrazem minulých zkušeností, nikoliv znakem charakterové vady. Porozuměním výše uvedeným principům a zachováním lidskosti v našem přístupu můžeme klientům pomoci překonat bloky minulosti a podpořit jejich cestu k rozvoji.

SÍLA RODINY NA CESTĚ Z ULICE

Roman Kuruc, DiS., Domov sv. Anežky, Charita Olomouc

Bezdomovectví, závislosti, prostituce, týrání, pobyt ve výkonu trestu. To a mnohem víc si naši klienti nesou na svých zádech, když k nám do služeb přicházejí. Jejich minulost bývá těžká – prožili věci, které si většina z nás neumí ani představit. Ale právě tady, v Domově sv. Anežky, věříme, že každý člověk má právo na důstojnost. A každý má právo na nový začátek.

U nás se setkávají s bezpodmínečným přijetím. S respektem. S nehodnocením, s neodsuzováním. S přístupem „já a ty, tady a teď.“ Protože právě tady a teď se může začít rodit změna.

Rodina. Pro jednoho bolestné ticho, pro druhého zřídlo naděje. Pro naše klienty není rodina samozřejmostí. Z 30 ubytovaných má pravidelný kontakt jen 9 z nich. Přesto i jediné setkání – třeba jednou měsíčně, byť jen v den důchodu – má pro ně cenu zlata.

Rodina může být vzdálená stovky kilometrů... nebo roky mlčení. A přesto se v odpovědích klientů znovu a znovu vynořuje – jako přání, jako sen, jako dávný kořen, který stále drží. I když už dávno nevědí, kde je jí konec.

**Co se Vám vybaví, když si řeknete „moje rodina“?
[odpovídají klienti Domova sv. Anežky]**

„Kamaráde, kde je jí konec...“

„Mě je to u prdele, já jsem samostatná jednotka...“

„Brácha za mnou jezdí ze Zlína, máma letos slaví 73, tu jsem neviděl už 20 let.

Roman Kuruc. Foto: Luibov Solomina.

Chtěla, abych byl právník, od 15 jsem se pitval v mrtvolách, šel jsem proto na medicínu. Asi proto se mnou nemluví...“

„Já mám rodinu tady, vy jste moje druhá rodina...“

„Žádnou rodinu nemám...“

„Moje děti, dneska se mi o nich zdálo. Rodiče už nežijí. Ženská, co mi měla dělat matku nestála za to, abych na ni vůbec vzpomínala. Někteří lidi by neměli být rodiče. Neměla ráda nikoho kromě sebe. Táta, ten byl nejlepší a hned za ním můj manžel. Se synem se stýkám pravidelně, teď v úterý za mnou zase přijede...“

„Jako první mě napadne můj manžel a děti. Děti jsem neviděla několik let, setkání s nimi je teď pro mě tabu...potřebuji čas, aby to dozrálo. Moji rodiče byli hodní, maminka byla velmi hodná, to jsem určitě zdědila po ní. Táta byl trochu prudší, ale i tak jsem byla jeho mazel. Mám sestru, jsme dvojčata, ale tu jsem neviděla asi 15 let.“

„Ty máš pravdu, já mám klid.“

Josef, 49 let

„Mám staršího bráchu, ale nestýkáme se. Vždy, když něco provedl, odsral jsem to já. Táta byl zmrld, dost mě mlátil, nejčastěji mě třískal hadicí od pračky. Mamka dělala, že to neví. Mohl jsem jí to naznačit nebo říkat pořád dokola, nevěřila mi. Nakonec táta mlátil i mámu. Když jsem byl starší, byl jsem jediný, kdo se mu postavil. Z domu jsem nakonec odešel, když mi bylo 17.“

„Nevím, jestli ještě rodiče žijí, je mi to vlastně asi jedno, nezajímá mě to. Brácha mi kdysi psal na Messenger, pokaždé však chtěl peníze, nic víc. Nikdy se mě nezeptal, jak se mám.“

„Odešel jsem z domu rovnou na ulici, neměl jsem kam jít. V 17 letech žít na ulici v Praze nebyla žádná sranda. Začal jsem fetovat. Asi tři měsíce jsem si střílel perník, potom jsem přešel na heroin. Ten jsem bral až do svých 24 let.“

„Jednoho dne jsem si řekl, že už to nezvládám, nastoupil jsem do léčby. Byl jsem asi čtyři měsíce u pana doktora Nešpora v Praze. Chtěl jsem rodině a sám sobě dokázat, že nejsem ta černá ovce. Po léčbě jsem šel zpět na ulici, snažil jsem se nebrat, dodnes nechápu, jak je možné, že jsem to zvládl. No...možná tomu pomohl chlast.“

„Po léčbě jsem jel do Brna, kde jsem prodával Nový Prostor, tehdy se to ještě jmenovalo Patron. Šetřil jsem si peníze, které mi však vybral někdo jiný a podepsal se za mě. To mě hodně naštvalo, a tak jsem to tam všechno roztřískal. Vyhodili mě a já odjel do Olomouce.“

„V Olomouci jsem opět začal prodávat Nový Prostor, můj rajon byla Zikova ulice. Byl jsem tam dlouho, bavilo mě to, lidé mě už znali.“

„V roce 1997 jsem se vyboural v autě. Narazil jsem do stromu, probral jsem se až v nemocnici. Došlo k poškození míchy, od té doby táhnu nohy za sebou a musím

mít berle. Z nemocnice mě odvezli do rehabilitačního centra do Kladruhu. Tam jsem byla asi rok. Hrozil mi vozík, jsem rád, že můžu chodit alespoň o berlích.“

„Po ukončení hospitalizace jsem se chtěl vrátit k prodeji Nového Prostoru. Vzhledem k zdravotnímu stavu mi to nebylo umožněno. Zkoušel jsem to, ale když jsem dostal epileptický záchvat, časopisy byly všude kolem a peníze mi někdo vzal. To mě štve, měl jsem tu práci rád.“

„Po nějaké době jsem potkal holku a zamiloval se. Žili jsme spolu v bytě, který pronajímala Charita, bylo nám hezky. Nakonec jsme se spolu vzali a měli dvě holčičky. Jedna zemřela ještě jako miminko, to mě dostalo na kolena, o tom mluvit nechci. Začal jsem víc pít, žena mě podvedla, odešel jsem z domu.“

„Ocitnul jsem se opět na ulici, nakonec jsem po opakovaných krádežích skončil ve vězení.“

„Po propuštění jsem byl opět na ulici. Začal jsem docházet na noclehárnu a denní centrum na Charitě. S pomocí pracovníků jsem si podal žádost do Domova sv. Anežky. Od listopadu 2022 jsem tady. Mám svůj pokoj, svoji postel, pravidelné jídlo. Vyřídil jsem si spoustu věcí, jednou za 14 dní za mnou dochází terapeut, své pití jsem omezil na 4 piva za den (redukované pití). Podařilo se mi si i našetřit a koupil jsem si na pokoj televizi.“

„Snažím se už nebyť takový rapl. Když je teplo, uklidňuje mě práce v záhonu, když se můžu rýpat v hlíně. Když mě někdo naštvě, snažím se zastavit se a říct si: ‚Ty máš pravdu, já mám klid.‘ Někdy se mi to podaří, někdy ne, zkouším to.“

„Uzdravení“

Karel, 69 let

Pan Karel je rodák z Olomouce, strávil zde prakticky celý život. Se svou bývalou manželkou má tři děti, dříve se občas setkávali. Po smrti manželky však veškerý kontakt s dětmi přerušil.

Po rozvodu se přestěhoval na 10 let do Prahy, kde pracoval na dráze. Práce ho bavila, stýskalo se mu však po rodné Olomouci, a tak se vrátil.

Bydlel po různých ubytovnách a u kamarádů. Nikde však dlouho nevydržel, měl rád volnost a pocit svobody. Po nějaké době začal využívat služeb Charity Olomouc. Občas docházel na denní centrum, několikrát přespál přes zimu na nočním centru.

V říjnu roku 2023 klient nastoupil do Domova sv. Anežky, trpěl artrózou a postupně se mu díky lékařským vyšetřením přišlo na skutečnost, že se jeho tělo potýká s rakovinou. Pan Karel však léčbu odmítl.

V tomto pro něj nelehkém období si vzpomněl na svou dceru. Neviděl ji 40 let, naposled jako pětileté dítě. Ptal se pracovnice Domova sv. Anežky, zda by nějak nešlo dceru vypátrat. Po několika rozhovorech a pátrání na sociálních sítích

se dceru podařilo najít. Proběhl telefonický kontakt: „Pečuji o vašeho tatínka, pokud nechcete v rozhovoru pokračovat, nemusíme, klidně můžete zavěsit.“

Odezva byla plná emocí a nadšení, že tatínek nezemřel. Proběhlo setkání pana Karla a jeho dcery po 40 letech. Pravidelně za ním do Domova sv. Anežky dojížděla a znovu budovali svůj vztah po malých krůčcích. Pan Karel měl velkou radost, že se mohl s dcerou potkat a vše si říct.

V den jeho svátku za ním dcera přijela naposled, den poté pan Karel zemřel. Po 40 letech měli možnost se 6 měsíců potkávat a trávit spolu čas jako otec s dcerou, díky Bohu za to.

V bazilice na Sv. Kopečku proběhlo poslední rozloučení s panem Karlem. Na toto rozloučení přišla i dcera společně se svým synem, vnukem pana Karla.

Troufám si říct, že došlo u pana Karla a jeho dcery alespoň k částečnému uzdravení, možná i odpuštění. I přes smutný konec.

„Nikdy nebudu sama“

Marie, 58 let

Paní Marie přišla do Domova sv. Anežky (DSA) v březnu roku 2023. Asi rok byla hospitalizovaná v Psychiatrické léčebně Šternberk. Paní Marii byla diagnostikována Huntingtonova nemoc. Genetické onemocnění, které se projevuje např. samovolnými pohyby – záškuby nohou a emoční a behaviorální poruchou. U paní Marie lze převážně pozorovat postup demence a velké emoční výkyvy.

Klientka si prošla velmi těžkými zkušenostmi. Od bezdomovectví a týrání ze strany svého manžela, až po vydělávání si prostitucí. Byla nalezena v jednom olomouckém parku, kde přespávala ve svém promrzlém spacáku. Následně se dostala do PL Šternberk a poté k nám, do DSA.

Paní Marie má dva syny, na které je velmi hrdá, moc ráda o nich mluví, synové ji pravidelně v DSA navštěvují. I přes všechno, čím si prošla, je pro ni rodina velmi důležitá. Paní Marie má přiznaný invalidní důchod, chyběly jí ovšem doby pojištění, které bylo možné doplatit, aby jí důchod mohl být vyplácen. I do toho se aktivně zapojili synové a chybějící roky paní Marii doplatili. Díky tomu je paní Marie finančně zabezpečena.

Z psychiatrické léčebny přišel na soud podnět k omezení svéprávnosti některých úkonů u paní Marie. Oslovili jsme proto její rodinu – synové neváhali ani chvíli a na roli opatrovníka kývli. Aktivně s námi spolupracují na dalším posunu paní Marie do vhodnějšího zařízení.

Rodina formuje. Zraňuje. Ale může i uzdravit. A my ve službách Charity Olomouc děláme vše pro to, aby naši klienti mohli znovu najít svoje místo – v životě, ve vztazích, v sobě samých.

VZDĚLÁVÁME SE

VEDENÍ LIDÍ K ODPOVĚDNOSTI V SOULADU S POZNATKY O FUNGOVÁNÍ MOZKU

Mgr. Michal Dubec, Ph.D.

Výcvikem zaměřeným na níže popsané principy prošlo v letech mnoho pracovníků Charity Olomouc. Během jednotlivých setkání jsme si uplatňování těchto principů aktivně zkoušeli v situacích z praxe. Každý si vybíral omezený počet dovedností, na které vědomě zaměřoval pozornost v mezidobích mezi jednotlivými setkáními. Práce tedy nekončila absolvováním daného modulu, ale až použitím vybrané dovednosti v praxi a sdílením zkušeností při následujícím setkání. Cílem je, aby se každý mohl dostat až na úroveň vědomé kompetence, tedy používání dané dovednosti v konkrétních situacích, v podobě podstatné, nikoli pouze jevové¹. Smyslem výcviku je mj. pomoci kultuře učící se organizace (kontinuálně se rozvíjejících lidí, kteří si osvojují malý počet konkrétních dovedností až do roviny jejich reflektovaného a smysluplného používání). Lidí, kteří mají mj. společný jazyk použitelný pro pojmenovávání věcí, které se mezi nimi a jejich klienty při jejich práci dějí a mají dopad na vzájemné vztahy a spolupráci.

Abstrakt

Tento článek se zabývá vedením lidí k odpovědnosti za vlastní chování a jeho důsledky prostřednictvím komunikace. Vymezuje nejběžnější typy vztahové rizikových výroků, kterými jsou: hodnocení, mentorování, interpretace. Dále představuje koncept fungování mozku, na jehož základě jsou vyvozeny principy pro vedení lidí k odpovědnosti.

Chování lidí, při kterém porušují dohodnutá pravidla, dělají věci, které jsou nám nepříjemné, nebo jinak nenaplňují naše očekávání, je v některých anglicky psaných literaturách označováno jako *Challenging Behaviour*², volně přeloženo výzvové chování. Staví před nás výzvu, která spočívá v tom, jakým způsobem zareagujeme.

V tom, jak s druhými lidmi komunikujeme (v našem případě v situacích výzvového chování), hraje důležitou roli vztahová rovina našich reakcí. Z našich vztahových signálů si druhí tvoří představu o tom, jak je vnímáme (zda s nimi jednáme jako s partnery, nebo je pokořujeme). Důležité přitom je, že vztahové signály vypouštíme, aniž bychom si to plně uvědomovali. Druzí primárně reagují na vztahovou, nikoli na obsahovou část toho, co jim říkáme. Nedorozumění potom opakovaně vznikají proto, že **nesouhlasí s definicí vztahu, kterou jsme jim díky přítomnosti vztahových signálů v naší komunikaci nevědomě nabídli.**

David Rock, který se zabývá zkoumáním fungování našeho mozku³, popisuje základní organizační princip mozku, který se promítá do reakce druhých lidí na naši komunikaci. Tím principem je minimalizace ohrožení a maximalizace bezpečí. Pokud mozek příjemce vyhodnotí naše věty jako ohrožující, nastává vysoká pravděpodobnost reakce vyhnutí se. Jde o prastarý mechanismus, který nám pomáhá přežít a uložit si do paměti informace o tom, co je v našem prostředí nebezpečné.

Řada vztahových agresí (hodnocení, ironie, interpretace, mentorování), které jsou níže podrobně popsány, vyvolává reakci vyhnutí se. Fakticky se tak zablokuje přemýšlení a druzí se začnou zdroji ohrožení (nám) vyhýbat nebo na ohrožení odpoví protiagresí (například odseknutím nebo převedením odpovědnosti mimo sebe).

Vztahová poselství našich vět

Každá věta, kterou vyřkneme při komunikaci s druhými, obsahuje vztahové signály. Na ně druzí reagují rychleji než na to, co jim říkáme (obsah). Jak uvádí Watzlawick⁴, médiem mezilidských vztahů je komunikace. Každá komunikace je podle něj transparentací mezilidských vztahů.

Do kategorie vztahově rizikových výroků, které s vysokou pravděpodobností spouští popsanou reakci vyhnutí se, patří zejména hodnocení, ironie, interpretace a mentorování.

„Chováte se nezodpovědně.“ Tato věta **hodnotí** chování druhého. Standardní odpověď na hodnotící věty bývá popření „Nechovám“.

„Aha! No jasně, vy za to nemůžete.“ Tato věta je **ironická** – je pronesená ve chvíli, kdy je z kontextu jasné, že druhý za to může. Při ironii říkáme navenek něco jiného, než si skutečně myslíme.

„Asi si myslíte, že to není důležité.“ Tato věta **interpretuje**, co se děje v myšlení druhého. Interpretace funguje tak, že vysvětlujeme a odůvodňujeme myšlení či chování druhých lidí.

„Pomohlo by, kdybyste přestal mluvit o věcech, které neovlivníte a soustředil se na sebe.“ Tato věta **radí** druhému, co by měl dělat. Poskytovatel rady se jejím poskytnutím stává samozvaným mentorem druhého, odpovědným za jeho chování. Podstatu mentorování vystihl Ivan Úlehla (2005, s. 21), když rozlišil kontrolu a pomoc.

Vztahově rizikové výroky často fungují jako bumerang, který se vrací zpátky k tomu, kdo ho hodil. Mnohdy v podobných situacích cítíme, že je něco v nepořádku. **Většinou ovšem zdroj chyb hledáme ve věčné rovině komunikace (obsahu), nikoli v rovině vztahové.**

Jak tedy s druhými lidmi komunikovat způsobem, který neohrožuje jejich

sebeobraz (nevyvolává reakci vyhnutí se). Základem tohoto typu reakcí je **vědomá práce s vlastními emocemi, odkazování se na dohodnutá pravidla a objektivní jazyk**.

Většinu vztahově rizikových výroků říkáme proto, že jimi nevědomě odžíváme emoce, které v nás druzí svým chováním vyvolali. V dnešní dospělé české společnosti se se zveřejňováním emocí příliš nesetkáme. Není to proto, že bychom emoce neprožívali. Navykli jsme si je dávat najevo jinými způsoby než zveřejňováním. Goleman⁵ o tomto stavu hovoří jako o **emoční negramotnosti**.

Jiné způsoby (vztahově rizikové výroky, zvyšování hlasu, nadávky), kterými emoce odžíváme, přitom často vedou ke vzniku vztahových válek. Pokud namísto **kontrolovaného odžití** svých emocí formou zveřejnění „Mně je to nepříjemné“ začneme emoce odžívat **nekontrolovaně** (zvyšovat hlas, používat vztahově rizikové výroky, trestat), klesá opět pravděpodobnost toho, že druzí začnou o svém chování přemýšlet. Při uvědomování si a zveřejňování emocí (kontrolované odžívání) hovoříme o sobě, což se nijak sebeobrazu druhých nedotýká. Naopak při nekontrolovaném odžití formou vztahově rizikových výroků hovoříme přímo o druhých, čímž do jejich sebeobrazu přímo zasahujeme.

Objektivní jazyk je jazyk prostý jakýchkoli interpretací (**subjektivních tvrzení**). Jde o prostý popis toho, co je vidět nebo slyšet na chování druhých.

Objektivní jazyk tedy **odděluje kritiku chování od kritiky člověka** a tím zmenšuje pravděpodobnost vyhýbavé reakce. Je to objektivní argument, který platí jak ve světě druhého, tak v našem. Níže jsou uvedeny příklady reakcí na

Michal Dubec na lekcí pro zaměstnance Charity v rámci každoročního kurzu. Foto: archiv CHOL.

konkrétní chování druhých objektivním jazykem.

- V první situaci druhý lže.
 - Vztahově riziková reakce: „Nemluvíte pravdu.“ – **hodnocení**
 - Reakce s objektivním jazykem: „**Tomu, co říkáte**, nerozumím.“
- Ve druhé situaci druhý při rozhovoru s námi kouká do mobilního telefonu.
 - Vztahově riziková reakce: „Hrajete si s telefonem.“ – **interpretace**
 - Reakce s objektivním jazykem: „**Máte v ruce telefon** a mně je to nepříjemné.“
- Ve třetí situaci druhý nesplnil, na čem jsme se dohodli a neomluvil se.
 - Vztahově riziková reakce: „Příště si někam napište, co jste slíbil. Takto mrháte mým časem.“ – **mentorování**
 - Reakce s objektivním jazykem: „Slíbil jste, že donesete potvrzení, které jste nedonesl. Moje pomoc je vázána na to potvrzení, jak jsme o tom mluvili na poslední schůzce.“

Objektivní jazyk pro vedení druhých k odpovědnosti za jejich chování často nestačí. Aby naše reakce na konkrétní chování druhých vytvářela prostor pro jejich přijetí odpovědnosti za toto chování, je mnohdy nutné ji doplnit o odkaz na pravidlo, dohodu, slib, kritérium, zákon, pokud je druhý zná a máme je zavedené, nebo o popis našeho prožívání (tam, kde je druhý nezná a zavedené je nemáme). Odkazy na pravidla nebo zveřejnění vlastního prožívání, jsou uvedeny v příkladech výše (nerozumím..., mně je to nepříjemné..., Moje pomoc je vázána na to potvrzení, jak jsme o tom mluvili na poslední schůzce).

Objektivní jazyk, uvědomování si a zveřejňování emocí a odkazování se na konkrétní pravidla, patří do principů vedení lidí k odpovědnosti a samostatnosti. Při vedení cíleně vytváříme pro druhé prostor. Vedení je náročné zejména na naše sebeovládání. Pravděpodobnost dosažení trvalého výsledku (druhý přijme odpovědnost za své chování a jeho důsledky) je však při vedení několikanásobně vyšší než při používání vztahově rizikových výroků.

¹ Dubec et al., 2024

² Např. in: O'Mahoney, Paul, 2003; Carr 2004.

³ Rock, 2009.

⁴ Watzlawick 1999, s. 17 a 221.

⁵ Goleman, 2011.

Literatura

CARR, J. (2004). *Managing Challenging Behaviour - Guidelines for Teachers*. Irish National Teachers' Organization.

ŠIMEK, J., PROCHÁZKOVÁ, L., DUBEC, M. (2024). Affinity Continuum: Toward Professional Autonomy. *Transactional Analysis Journal*, 54(3), 295–308. <https://doi.org/10.1080/03621537.2024.2359300>

DUBEC, M. (2022). Relational level of communication as a means of effective class management. Volume of the International Conference of Scientific Communications EdPROF 2022 Professionalism in education, Bucharest, July 28-29. ISSN 2285–0910

DUBEC, M. (2022). Možnosti vedení žáků druhého stupně základní školy k seberegulaci v situacích výzvového chování. Disertační práce obhájená v roce 2022 na PedF.UK. 183 s.

DUBEC, M. (2017). Mozek žáků a kázeň ve třídě, aneb odpovědnost a seberegulace žáků potřebují prostor. *Třídní učitel a vedení třídy*. Praha, Život bez závislostí, z.s., 2017, vydání č. 2., s. 22–24. ISSN: 2570-8279

DUBEC, M. (2013). Konstruktivní komunikace in Mrázová L., Skácelová J. (ed.): *Demokracie versus extremismus, výchova k aktivnímu občanství: metodická část*. Asi-milování, 1. vydání, Praha, ISBN 978-80-905551-1-2.

GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Vyd. 2., Praha: Metafora, 2011. ISBN 978-80-7359-334-6.

LIEBERMAN, M., EISENBERGER, N. (2008). The pains and pleasures of a social life: a social cognitive neuroscience approach. *NeuroLeadershipJournal*.

O'MAHONEY, PAUL, J. (2003). *Challenging Behaviour, Information and Guidelines for Boards of Management*. Dublin: National Association of Boards of Management in Special Education.

ROCK, D. (2009). *Managing with the Brain in Mind*. In. *Strategy and bussines*, Booz & Company. Issue 56.

ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. 3. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-36-9.

Watzlawick, P., Bavelas, J. B., Jackson, Don D. (1999). *Pragmatika lidské komunikace: interakční vzorce, patologie a paradoxy*. 1. vydání, Hradec Králové: Konfrontace. ISBN 80-86088-04-9.

HISTORIE

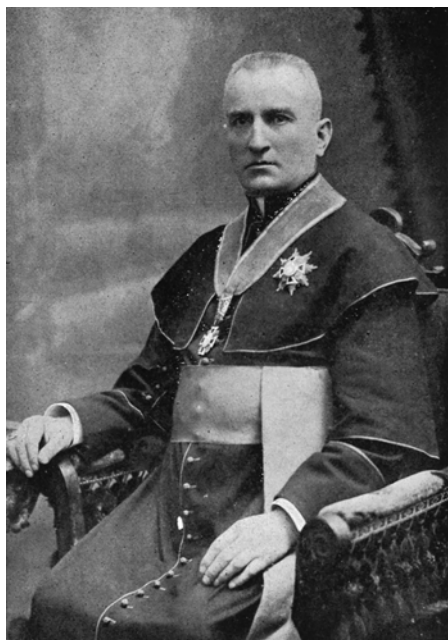
NAD VŠECHNO JE LÁSKA. OLOMOUCKÝ POMOCNÝ BISKUP JAN STAVĚL ZASVĚTIL ČTYŘICET LET SLUŽBĚ CHARITĚ.¹

PhDr. Martin Kučera

„Charita hýbe světem,“

říkával olomoucký světící biskup Msgre. Jan Stavěl

Pokud by se organizovala anketa o osobnostech, které se v minulém století nejvíce zasloužily o rozvoj charitního díla na našem území, do pomyslné dvorany slávy by byly uvedeny tyto tři osobnosti moravské církve: olomoucký arcibiskup Antonín Cyril Stojan (1851–1923),² kaplan na Svatém Kopečku u Olomouce, premonstrát Ludvík Antonín Bláha (1888–1952)³ a světící biskup olomoucký Jan Stavěl (1869–1938). Všichni tři se totiž společně ve 20. letech 20. století zasadili o vznik Charity jako profesionální instituce a zasloužili se o vybudování její pevné organizační struktury na Moravě.⁴ Jan Stavěl měl pak zejména lví podíl na tom, že katolická Charita byla zařazena do státní péče, protože se mu poda-

Jan Stavěl jako sídelní kanovník metropolitní kapituly olomoucké a předseda olomouckého Svazu charity.

Zdroj: Výroční zpráva Katolická charita na Moravě a ve Slezsku v roce 1926, s. 6.

řilo před zástupci veřejných institucí obhájit její práci a upevnit její pozici renomované organizace poskytující sociální péči v meziválečném Československu. Pro Jana Stavěla se charita (a tím myslíme charitu jak s malým, tak velkým počátečním písmenem) stala celoživotním posláním, plných 40 let aktivního života zasvětil sociální práci a pomoci druhým. Kromě činnosti duchovní (jako kaplan a katecheta byl v přímé pastoraci téměř 20 let),⁵ dále povinností spojených s olomouckou kapitulou (kanovník, později influovaný dómský prelát scholastik) a náročné služby pomocného biskupa, zastával tento „muž modlitby“ řadu dalších funkcí, které v průběhu let vykonával dle dobových komentářů „svědomitě, odpovědně a s plným nasazením“. Olomouckým arcibiskupem

Leopoldem Prečanem (1866–1947, arcibiskupem od roku 1924) byl pověřen vedením arcidiecézního Svazu Charity v Olomouci, biskupskou konferencí tehdejší ČSR byl ustanoven předsedou Říšského ústředí svazů Charity ČSR. Kromě toho měl povinnosti jako místopředseda Zemského ústředí Svazů charity v zemi moravskoslezské (1928) a stanul v čele arcidiecézní školní rady, byl místopředsedou Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje a členem Zemské školní rady moravskoslezské. K tomu všemu je třeba připočíst pravidelnou přednáškovou a publikační činnost⁶ i starost o sirotčinec v Zášové na Valašsku, který založil, vybudoval a do své předčasné smrti všemožně podporoval. Byl ale i předsedou Archeologického spolku Starý Velehrad⁷ a redaktorem na katolickou charitu zaměřeného měsíčníku Lidumil,⁸ který vydával v Hranicích. Hodně času věnoval výuce náboženství a formování mládeže (již za A. C. Stojana byl referentem pro věci školské v arcibiskupské konsistoři). Z jeho podnětu byly zavedeny odborné inspekce na středních a měšťanských školách. Dbal na obměnu učebnic náboženství a jejich didaktickou kvalitu. Stal se čestným členem Katechetického spolku.⁹ Aktivní byl ve veřejném politickém životě, činný v Orlu, také ve výboru Matice svatohostýnské, podporoval kupříkladu i Českou ligu akademickou v Praze, Ústředí katolického studentstva čsl. v Praze nebo spolek katolických akademiků v Brně Moravan. Z výčtu je patrné, že jeho pracovní tempo a nasazení bylo obrovské. Stavěl byl v neustálém zápřahu, což se muselo projevit na jeho zdraví, i když v roce 1929, kdy oslavil šedesátiny, byl údajně „ve svěžesti tělesné i duševní“.¹⁰ Byl nesmírně pracovitý a podle jeho současníků vynikal „mimořádnou zbožností, osobní svatostí a nelíčenou pokorou“.¹¹

Kořeny, studia, kaplanem a katechetou

Světící biskup Jan Stavěl se narodil 13. dubna 1869 pololáníkovi Jozefovi a Františce Stavělovým (oddáni 5. září 1865) v Bílovicích u Prostějova v domě č.p. 12, kde rodina hospodařila na selském statku.¹² Pokřtěn byl o den později kooperátorem Františkem Ptáčkem ve farním kostele sv. Jakuba Staršího v Kostelci na Hané.¹³ Měl sedm sourozenců. Rodina se později přestěhovala za lepším živobytím do Olomouce, kde Stavěl po absolvování základní školní docházky nastoupil na c. k. Slovanské gymnázium (1879/80). Maturitu složil roku 1888, a jak výsledné hodnocení uložené v olomoucké

*Dejky jsi jednou vše těší křesťanství
je arcibiskupské Místní na pokřtěn
mladý a divně ve mne kladenou*

*a zůstávám v synovské
lásce a uctě
nejoddanější*

*+ Jozef Jan Stavěl,
v Olomouci 18. 4. 1890. světící biskup,
přelát, scholastik.*

Podpisy Jana Stavěla z oficiálních dokumentů Arcibiskupství olomouckého uložených v ZAO, pobočka Olomouc. Repro: Martin Kučera.

pobožce Zemského archivu prozrazuje, Stavěl nebyl zrovna premiantem. Následně zahájil studia bohosloví v olomouckém kněžském semináři. Studium byl ovšem nucen ze zdravotních důvodů na dva roky přerušit. Kněžské svěcení proto přijal až 19. srpna 1894 v olomoucké katedrále sv. Václava. Poté působil v duchovní správě, nejprve jako kaplan a katecheta na německé faře v Bravanticích ve Slezsku, následně byl povolán do Raškova u Šumperka. V roce 1896 odchází na nové působiště do průmyslového kraje s řadou sociálních problémů, na Ostravsko, kde se stal prozatímním katechetou a kooperátorem ve Vítkovicích. O dva roky později zde získal definitivní ustanovení. V průběhu prvních kaplanských let byl také posluchačem filosofické fakulty c. k. české university Karlo-Ferdinandovy (od semestru 1898/99).¹⁴

Sirotčinec, působení v Hranicích

Ve stejném období zakládá první český sirotčinec pro dívky na Ostravsku ve Vítkovicích (Ústav sv. Josefa, 1898). Tento „sociální projekt“ se ale od počátku potýkal zejména s problémy ekonomické povahy, které Janu Stavělovi nedávaly spát a nepřidávaly na zdraví. Sirotčinec financoval z vlastních zdrojů a soustavně hledal sponzory, díky nimž udržoval chod zařízení. Další zdroje získával ústav výrobou a prodejem devocionálií (zejména růženců a umělých květin). „Kolik ho to stálo ovšem starostí, ježdění a proseb, poví každému pamětníku těch dob prostá vzpomínka, jak

Předání sirotčince v Lukově u Holešova do majetku a správy Svazu Charity v Olomouci, 14. září 1924. Na dobové fotografii sedící původní majitelka nemovitostí hraběnka S. Seilernová, arcibiskup L. Prečan, kanovník J. Stavěl a s biretem na hlavě premonstrát P. L. A. Bláha.

Zdroj: Archiv sester sv. Kříže v Kroměříži, táž, ale kolorovaná fotografie (skleněný diapozitiv) se nachází ve fondu Svazu Charity (milosrdné lásky) v Olomouci, uloženého v olomoucké pobožce Zemského archivu v Opavě.

byl vzácný tehdy kousek chleba a jak se těžko i za drahé peníze kupovalo šatstvo, obuv a jiné potřeby i pro menší rodinu, natož pro desítky sirotek ve velkém ústavě. Ale upřímná láska a nadšení pro dobrou věc zmůže všechno.¹⁵

Stavěl se po čase rozhodl vítkovický ústav přesunout do obce Zašová na Valašsku a původní objekt na Ostravsku prodat. Budovy pro potřeby sirotčince nejprve pronajal a roku 1901 zakoupil část bývalého kláštera trinitářů vedle fary. Zázemí vylepšoval výstavbou i adaptací dalších budov. V sousedství pořídil také hospodářství pro potřeby ústavu. Při něm založil dívčí trojtřídní soukromou školu s právem veřejnosti, která získala zázemí v nové moderní

budově. Kvůli jejímu zřízení se na Stavělovu hlavu sesypala vlna kritiky (zejména z řad učitelů místní veřejné školy), nicméně škola si získala renomé a prošla jí i většina dívek ze Zašové. O ústav i školu se staraly řeholnice z Kongregace školských sester de Notre Dame.¹⁶ Dle vlastních slov byl Stavěl za tuto činnost vyznamenán bývalou rakouskou vládou a řadou uznání církevních autorit.¹⁷ V říjnu 1905 byl jmenován katechetou v Hranicích, kde dlouhé roky jako katecheta působil a byl zapojen do řady aktivit (např. pracoval ve výboru Sirotčího spolku pro soudní okres hranický).¹⁸ Po vzniku Československa se dokonce stal náměstkem místního starosty, byl členem okresního školního výboru a okresním a župním předsedou strany lidové. Město Hranice mu udělilo domovské právo (28. prosince 1911).

Apoštol Charity

V letech 1921 a 1922 se Jan Stavěl podílel na založení diecézního Svazu charity v Olomouci.¹⁹ Zúročil mj. předchozí letité praktické zkušenosti s charitativní činností a také poznatky, které získal v zahraničí (kupříkladu roku 1908 podnikl studijní cestu do „alpských“ zemí).²⁰ Za zásluhy v sociální i vzdělávací oblasti byl arcibiskupem Stojanem roku 1923 jmenován sídelním kanovníkem v Olomouci.²¹ V průběhu let se zasadil o budování charitní sítě v jednotlivých diecézích. V lednu 1923 vystoupil se svým příspěvkem na téma charity na prvním

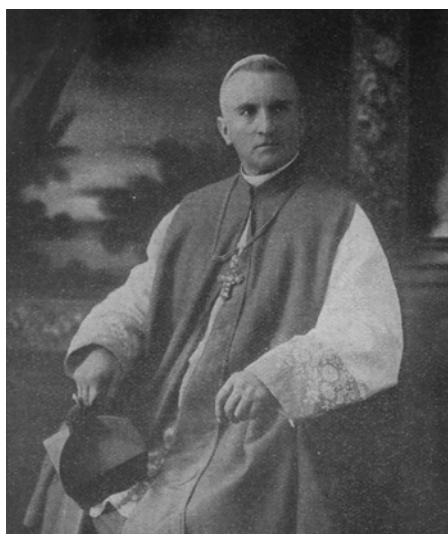

Ateliér B. Kaninský: Světící biskup olomoucký Jan Stavěl, Velehrad – řeholní dům.

Foto: Martin Kučera.

celostátním setkání charitních pracovníků, které se konalo v arcibiskupské rezidenci v Olomouci pod záštitou a s plnou podporou arcibiskupa A. C. Stojana. Jeho proslov patrně přítomné účastníky oslovil natolik, že jedním z rozhodnutí bylo zřízení říšského ústředí Charity. O několik měsíců později, v srpnu, se účastnil setkání pracovníků charity na Velehradě, kromě zástupců všech diecézí přijeli také zahraniční hosté z Lublaně a Splitu. Setkání se stalo impulzem pro zakládání Svazů charit v diecézích českých, moravských i na Slovensku (včetně zřizování farních charit), sestaveny byly první statistické přehledy a evidence o dosavadním charitním díle. Jeho zásluhou se také podařilo navázat spolupráci s dalšími institucemi jako Česká zemská péče o mládež, divizí Československého Červeného kříže, Masarykovou ligou proti TBC. Pravidelně cestoval mezi Prahou, Brnem, Bratislavou a Olomoucí, kde měl řadu jednání. Během zasedání biskupských konferencí podával biskupům formou referátů informace o vývoji charitního díla v ČSR. Při cestách do farností vyzýval věřící k pomoci potřebným. Charitní myšlenku šířil směrem k veřejnosti i organizováním výstav o charitní činnosti (1929 Praha, 1935 Olomouc, Praha). O potřebách charity diskutoval s prezidentem republiky, ministry a představiteli státní správy. Dbal na vydávání obrazových publikací o charitě. Díky němu se podařilo Charitu zorganizovat a rozvinout natolik, že si svou činností získala respekt státních a nestátních institucí. Stavěl byl vnímán jako člověk s „živým sociálním cítěním a smyslem pro spravedlnost“.

Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje

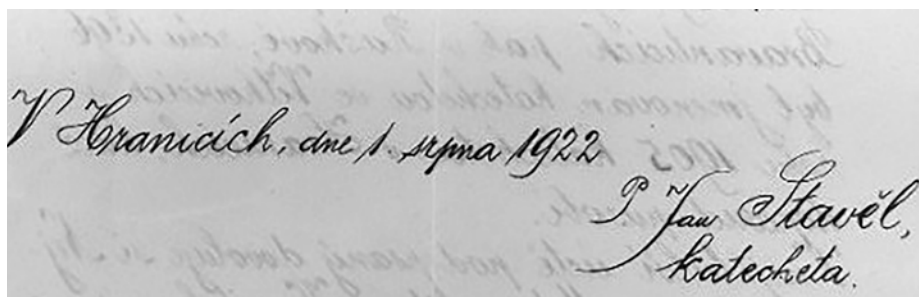
Jan Stavěl jako sídelní kanovník metropolitní.

Arcibiskup Stojan svěřil Stavělovi do budování exercičního domu Stojanov na Velehradě, o jehož rozvoj se po arcibiskupově smrti zasloužil.²² Povolal jej také do výboru Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje (zvolen 29. července 1923) poté, co arcibiskupův blízký spolupracovník a dlouholetý sekretář Apoštolátu P. Adolf Jašek nečekaně zemřel během pobytu v USA (Cleveland, stát Ohio). Současně se Stavěl stal místopředsedou jeho Ústředního výboru. V rámci Apoštolátu se Stavěl soustředil zejména na zřízení duchovní správy pro ruskou řeckokatolickou emigraci v Praze, dále na úpravu kostela sv. Kříže

na Příkopech v Praze pro východní bohoslužbu, postavení nového ikonostasu, podporu rusínské duchovní správy pražské, zachování českých bohoslužeb ve Vídni, podporu Jednoty sv. Metoděje ve Vídni a péči o slovanské bohoslovce v olomouckém semináři. Stal se podporovatelem unionismu. Síly napnul ve prospěch unijních sjezdů na Velehradě (aktivně se zapojil kupříkladu do příprav a průběhu IV. sjezdu v roce 1924), pobýval v Lublani na kurzech pro studium východního bohosloví, arcibiskupa Prečana zastupoval jako předsedu Apoštolátu roku 1926 na světovém eucharistickém sjezdu v Chicagu, kde se setkal s krajany žijícími v USA.²³

Světicím biskupem

Papežem Piem XI. byl dne 29. dubna 1927 jmenován pomocným biskupem olomouckého arcibiskupa (titulární biskup zaraitanský).²⁴ Biskupské svěcení a slavnostní uvedení do úřadu se konalo v olomoucké katedrále 5. června 1927. Hlavním světitelem byl olomoucký arcibiskup Leopold Prečan a spolusvětiteli brněnský biskup Josef Kupka a olomoucký pomocný biskup Josef Schinzel.²⁵ Za biskupské heslo si zvolil latinská slova SUPER OMNIA CHARITAS (Nad všechno je láska). Ujmout se biskupské služby po zemřelém Karlu Wisnarovi, který byl „vynikajícím učencem a kazatelem známým několika generacím břimovaných“,²⁶ nebylo pro Stavěla jednoduché, ale údajně si velmi rychle získal srdce lidí svou „hlubokou zbožností a srdečnou prostotou“. Žil skromným způsobem života a „ustavičně zapřažený do práce, nenaříkající, přijímající prostě každou službu dobré věci jako samozřejmou povinnost, rozdal své životní síly v maličkosti“.²⁷ Přes všechny úkoly spojené s Charitou i dalšími povinnostmi plynoucími z jeho pozice neúnavně vizitoval děkanáty a farnosti (generální vizitace),²⁸ uděloval sv. břimování, světil kaple, kostely, oltáře, varhany, zvony,²⁹ vedl pohřební obřady řady osobností³⁰ apod. Značnou pozornost věnoval českým katolíkům žijícím ve Vídni, kde v „českém“ kostele na Rennwegu 60 pravidelně sloužil bohoslužby (chrám r. 1908 zakoupila Jednota sv. Metoděje, sídlila tam Kongregace

V Hranicích, dne 1. srpna 1922
J. Stavěl,
katecheta.

Podpisy Jana Stavěla z oficiálních dokumentů Arcibiskupství olomouckého uložených v ZAO, pobočka Olomouc. Repro: Martin Kučera.

O. O. Těšitelů).³¹ Měl rád hudbu, podporoval sbor olomouckého dómu a podporoval také umění. Ve své rezidenci na Křížkovského ulici č. 6³² poskytl olomouckému Klubu přátel umění dočasné zázemí pro umístění umělecké galerie města Olomouce, která byla obohacena o 58 obrazů ze sbírek Ministerstva školství a národní osvěty. Kromě obrazů zde byly instalovány odlitky plastik z obnovovaného chrámu sv. Mořice, různé sochy a další umělecká díla. Galerie byla slavnostně veřejnosti zpřístupněna 14. listopadu 1937. Později měla být přestěhována na základě rozhodnutí městské rady do lépe vyhovujících prostor na Masarykově nám. č. 5.³³ Stavěl byl také podporovatelem tzv. Akademických týdnů v Praze a na Svatém Kopečku u Olomouce. Akci vždy podpořil osobní účastí, odsloužil mši svatou a poskytl finance pro rozvoj těchto podnětných duchovních a kulturních setkání.³⁴

Poslední hodiny života a náhlé úmrtí

V neděli ráno 6. listopadu 1938 odsloužil biskup Stavěl mši svatou v domácí kapli své rezidence, následně se přesunul do dómu, kde se v chórové kapli se spolubratry pomodlil kněžské hodinky. Cestou zpět hovořil s generálním vikářem dr. Martinů. Během oběda se mu udělalo nevolno. Jeho mladší bratr, který byl lékař, byl v tu chvíli s ním a uložil ho do postele. Společně pokračovali v hovoru do chvíle, kdy biskup Stavěl usnul. Stavělovi byla udělena svátost umírajících. Zemřel na následky mozkové příhody ve své rezidenci na Křížkovského ulici.³⁵ Stanislav Šimíček, ředitel Svazu Charity v Olomouci, o něm napsal, že se takřka „udřel ve službě Církvi“.³⁶ Jiný komentář zněl, že „zdanlivě stále zdravý, nezdolný a neúmorný pojednou náhle padá uprostřed nedokončené práce a chystaných plánů a povinností svého vůdčího postavení“.³⁷

Loučení

O náhlém úmrtí oblíbeného biskupa Stavěla i průběhu pohřbu podrobně informoval dobový tisk, ve kterém vyšla řada nekrologů sepsaných jeho přáteli.³⁸ Církevní obřady v kapli kanovnícké rezidence zemřelého biskupa Stavěla vykonal P. František Stavinoha. Odtud vyrazil pohřební průvod do katedrály, zemřelého biskupa Stavěla na poslední cestě doprovázeli studenti, členové mužských řádů (dominikáni, kapucíni), bohoslovci, kněží diecézní i řádoví (premonstráti, redemptoristé, jezuité, Těšitelé), dále členové kapituly olomoucké, kroměřížské, profesori Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v čele s děkanem Josefem Matochou, pěvecký sbor, za ním bylo nesené pět obrovských věnců darovaných vděčnými přáteli. Za pohřebním vozem šla rodina, za ní význačné osobnosti, generalita, zástupci samospráv, korporací, význačných ústavů, škol, řeholnice a mnoho věřících. Před dómem byla rakev s ostatky zesnulého očekávána řadou

osobností duchovního i světského života (mj. arcibiskupem olomouckým Msgre. Leopoldem Prečanem, pražského arcibiskupa zastoupil světící biskup Msgre. ThDr. et PhDr. Antonín Eltschkner, dále opatem strahovského kláštera Metodějem J. Zavoralem a kláštera benediktinů v Praze na Slovanech Arnoštem Vykoukalem, generálním vikářem dr. Martinů, děkanem prelátem dr. Kachníkem, generálním vikářem německými úřady zabrané části arcidiecéze prelátem a později pomocným biskupem olomouckým Msgre. Josefem Martinem Nathanem, továrníkem J. A. Baťou, generály Ličkou, Janáčkem, Klubalem,

Rodinný hrob, do kterého byl pohřben světící biskup Mons. Jan Stavěl na hřbitově v Kostelci na Hané. Foto: Martin Kučera.

ředitelem ČSD Ing. Polívkou, okresním hejtmanem, starostou Olomouce JUDr. Richardem Fischerem a mnoha dalšími osobnostmi). V dobovém tisku byla otištěna fotografie pořízená před katedrálou, na které je zachycen smuteční průvod v čele s arcibiskupem Leopoldem Prečanem, který rakev s tělem zemřelého biskupa Stavěla doprovázel na někdejší třídu Karla IV. (dnešní třídu 17. listopadu), kde byla z katafalku přeložena na auto a odvezena do Kostelce na Hané,³⁹ kde byl zesnulý následující den uložen do rodinného hrobu na místním hřbitově.⁴⁰ Obřad vedl prelát František Světlík, který pocházel se stejné obce jako Stavěl.⁴¹ Na poslední cestě zemřelého biskupa Stavěla doprovodila jak v Olomouci, tak v Kostelci hojná veřejnost.⁴² V dobových komentářích se psalo, že v případě biskupa Stavěla odchází „člověk práce i muž bolesti“.⁴³ Jeho hrob je opatřen jeho biskupským znakem s heslem a níže přepsaným jednoduchým textem:

MSGRE JAN STAVĚL

SVĚTÍCÍ BISKUP OLOMOUCKÝ, TIT. BISKUP ZARAITANSKÝ, INF. DÓMSKÝ PRELÁT

SCHOLASTIK, PŘEDSEDA ŘÍŠSKÉHO

ÚSTŘEDÍ SVAZŮ CHARITY ČSR A.T.D.

*13. DUBNA 1869 V BILOVICÍCH,

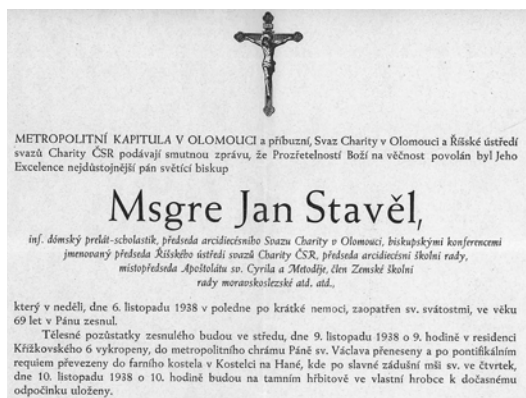
† 6. LISTOPADU 1938 V OLOMOUCI.

Po pohřbu byla projednávána Stavělova pozůstalost u notáře Aloise Bendy v Olomouci. Delší dobu se řešil převod vlastnických práv na nemovitosti

v Zašové, které byly majetkem biskupa Stavěla. Obšírnou zprávu o stavu majetku v Zašové a návrhu jeho vypořádání zaslal olomouckému arcibiskupovi kanovník olomoucké metropolitní kapituly P. Rudolf Nejezchleba. V souladu s poslední vůlí zakladatele ústavu i školy i se souhlasem arcibiskupa Leopolda Prečana přešly Ústav sv. Josefa i hospodářská usedlost č. p. 98 v Zašové (včetně dluhů) do vlastnictví Kongregace chudých školských sester de Notre Dame v Horažďovicích, které ústav a školu provozovaly.⁴⁴

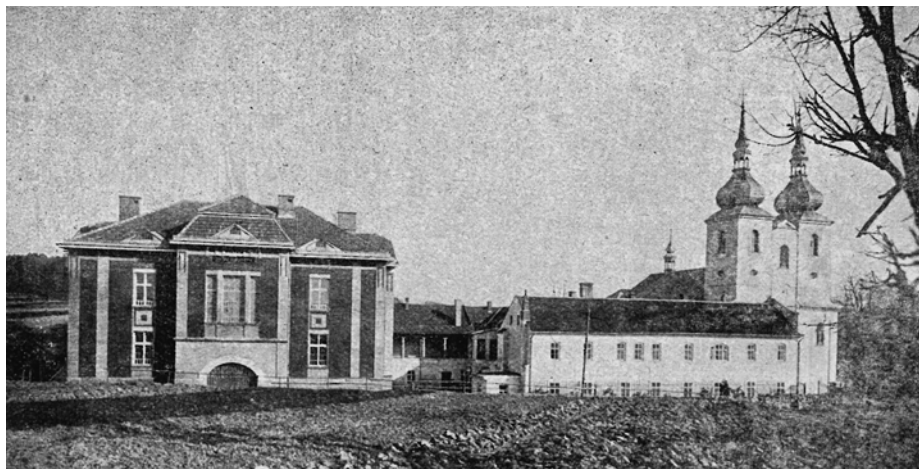
Odkaz

O Stavělově odkazu, zejména v duchovní, charitativní, vzdělávací i kulturní oblasti, celoživotní nezištné a aktivní práci ve prospěch řady charitativních projektů, uznání z řad osobností duchovního a veřejného života, účtě k jeho osobě a široké oblibě svědčí jeho celoživotní dílo, které po něm zůstalo, ale např. i četné vzpomínky jeho přátel a desítky soustrastných zpráv adresovaných nejen Metropolitní kapitule v Olomouci. Stavělovo dílo uctili jak jeho přátelé, tak i různé osobnosti a zástupci řady institucí duchovního, veřejného, podnikatelského i soukromého života.⁴⁵ Řada kondolencí byla doručena také ředitelství Svazu Charity v Olomouci, jehož vedení mj. kondolovali např. továrník Josef Ander z Olomouce, vedení Svazu Charity v Českých Budějovicích, charity v Moravské Ostravě, Ústředné Karity v Bratislavě a další zástupci charitních ústavů v diecézi. Jeho nečekaná smrt byla od úmrtí arcibiskupa A. C. Stojana považována za největší a nenahraditelnou ztrátu nejen pro olomouckou arcidiecézi, ale pro Charitu v ČSR obecně.⁴⁶ O tom, že byl respektovanou osobností duchovního i veřejného života i skutečným „otcem“ Charity svědčí tisíce lidí, kteří se přes složitost doby a obtížnému cestování přišli s touto osobností moravské církve rozloučit nejen v Olomouci, ale i Kostelci na Hané, kde se skromný hrob Jana Stavěla nachází

Parte světicího biskupa Jana Stavěla. Zdroj: ZAO, pobočka Olomouc, fond MCO, dod. II, inv. č. II/94 (Stavěl), č. kart. 22.

kousek od místa posledního odpočinku jeho spolurodáka a další významné osobnosti Charity, olomouckého kanovníka, poslance a dlouholetého předsedy Matice svatokopecké preláta Františka Světlíka (1875–1949). Světicí biskup Jan Stavěl nikdy neusiloval o vlastní prospěch či slávu, koneckonců si přál být pohřben bez projevů uznání. Jeho práci i tisíce dalších spolupracovníků ve farnostech sice

Kláster v Zášově. Historický pohled na budovu od hřbitova.

ochromil nacismus a následně zničil komunistický režim (Charita byla oficiálně zrušena), nicméně životní cesta a dílo Jana Stavěla, jeho akcent na skromnost, důraz na potřebné a chudé lidi, kterým věnoval velkou pozornost i nedávno zemřelý papež František, mohou být o to více příkladem, zdrojem inspirace a povzbuzením v současné nelehké době. Tak jako Stavělova doba měla své problémy, kterým čelil, má i dnešní svět podobné starosti a výzvy, na které je třeba stále hledat odpovědi a řešení.

¹ Autor děkuje Arcibiskupství olomouckému za povolení studia osobních spisů Msgre. Jana Stavěla uložených v olomoucké pobočce ZAO. Poděkování patří archiváři Mgr. Štěpánu Kohoutovi za doporučení základních fondů k osobnosti světitelů biskupa Jana Stavěla; Ing. Martě Švecové z Arcibiskupské knihovny Olomouc za ověření údajů v časopise Apoštolát sv. Cyrila a Metoda pod ochranou bl. Panny Marie a Mgr. Miroslavu Výmolovi za poskytnutí vlastních rešerší k této významné osobnosti moravské církve. Informace z dobových novin byly hojně čerpány z databáze Kramerius Vědecké knihovny v Olomouci. Za cenné připomínky k rukopisu autor děkuje Janě Krejčové a Karle Vymětalové.

² Pocházel z Beňova u Přerova. Byl velmi pracovitý, neznal odpočinek, měl silné sociální cítění, angažoval se v charitativní oblasti i politice. Olomouckým arcibiskupem byl v letech 1921–1923. Je pohřben dle svého přání v Královské kapli velehradské baziliky. Proslul větou „Mám jen to, co jsem dal druhým.“

³ Narodil se v Chramostech v Čechách, po studiích v Příbrami vstoupil do řádu sv. Norberta na Strahově. Kněžské svěcení přijal roku 1913. Za první světové války byl vojenským knězem, v roce 1919 začal působit jako kaplan na Svatém Kopečku u Olomouce, kde mj. zapojil i do činnosti Matice svatokopecké. Zaměřil se na propagaci katolické charity na Moravě s cílem zřízení její profesionální organizace. Inspiroval se v zahraničí. Provedl dotazníkové šetření pro získání přehledu o sociální práci řeholních domů v ČSR, publikoval články o sociální práci, zastupoval katolickou Charitu na mezinárodním poli, byl prvním ředitelem diecézních Charit v Olomouci i Brně. Inicioval založení Ústavu sv. Ludmily v Tršicích a zasloužil se o začlenění dětského sirotčince Karolinum a útulny pro ženy v Lukově u Holešova pod hlavičku Svazu Charity v Olomouci (nemovitosti byly odkoupeny od hraběnky S. Seilernové). Roku 1927 byl povolán zpět do pastorace. Závěr kněžské služby prožil jako děkan a vikář v Mariánských Lázních a na penzi byl v Dolánkách. Stručná životopisná data viz Kučera, M. – Jemelka, F.: *Charita v Olomouci 1922–2012. Dějiny, osobnosti, současnost*. Olomouc 2012, s. 44.

⁴ K dějinám Charity na Moravě např. Brejcha, Leander P. (ed.): *Pamětní spis o katolické charitě (milosrdné lásce) v zemi moravsko-slezské*. Olomouc – Brno 1930; dále jednotlivé výroční zprávy Svazu Charity (uloženy ve fondu Arcibiskupské knihovny v Olomouci i Vědecké knihovny v Olomouci), také časopis věnovaný sociální a charitativní práci *Za láskou!* nebo publikace Kučera, M. – Jemelka, F.: *Charita v Olomouci 1922–2012. Dějiny, osobnosti, současnost*. Olomouc 2012. K počátkům charitního díla na Moravě též Kučera, M.: *Pohledy do minulosti Charity. Počátky charitního díla v 1. pol. 20. století. Prameny. Názory, pohledy, zkušenosti*. Olomouc 2023, s. 94–103. Informace lze čerpat také z webové stránky www.stoleticharity.cz, která vznikla u příležitosti stého výročí založení diecézního Svazu Charity v Olomouci.

⁵ Sídelním kanovníkem byl jmenován 24. března 1923, na základě buly Svatého otce byl ustanoven influovaným dómským prelátem-scholastikem od 1. července 1930, od 10. dubna 1936 obdržel III. kanonikát. ZAO, pobočka Olomouc, fond MCO, č. kart. 22, inv. č. II/94 (Stavěl), 1877–1940, dále fond AO Jan Stavěl, č. kart. 826, Děkový dopis arcibiskupu Prečanovi ze dne 18. 7. 1930.

⁶ Např. O dítěti slabomyslném a jeho ochraně. Hlas z Pobečví XVII, č. 8 z 21. 2. 1914, s. 5.

⁷ Slovácké noviny 45, č. 41 z 5. 10. 1928, s. 3.

⁸ Vycházel v letech 1912–1914.

⁹ Našinec 65, č. 88 ze 14. 4. 1929, s. 2.

¹⁰ Tamtéž, s. 1–2.

¹¹ Našinec 74, č. 255 z 8. 11. 1938, s. 2.

¹² [Nepodepsáno]: Nový světicí biskup pro arcidiecési olomouckou. Pravda XX, č. 21 z 26. 5. 1927, 1.

¹³ Základní informace k jeho osobě ZAO, pobočka Olomouc, fond MCO, dod. II. (Stavěl), inv. č. II/94, č. kart. 22, časové rozmezí 1877–1940 (např. je zde uložen rodný a křesní list nebo v Hranicích 1. 8. 1922 vlastnoručně sepsaná žádost adresovaná Metropolitní kapitule v Olomouci o přidělení jednoho z uvolněných kanovnických postů s přehledem základních životopisných údajů); záznam o narození je dostupný online v databázi MZA v Brně, Acta publica, Matrika, Kostelec na Hané, č. kart. 9160, N, O, Z 1858–1884, snímek č. 27, citováno 4. 5. 2025. Dále také zprávy v dobovém tisku.

¹⁴ Dne 17. května 1904 složil úspěšně např. kolokvium z Dějin ústavy zemské v Čechách a na Moravě. ZAO, pobočka Olomouc, fond MCO, dod. II., inv. č. II/94 (Stavěl), č. kart. 22.

¹⁵ [Nepodepsáno]: Místopředseda ACM. – kanovník Jan Stavěl – světicím biskupem olomouckým. Apoštolát sv. Cyrila a Metoda pod ochranou bl. Panny Marie XVIII, č. 6/7, červen–červenec 1927, s. 207–209.

¹⁶ Kavan, Ed.: Světicí biskup msgr. Jan Stavěl, šedesátníkem. Našinec 65, č. 92 z 19. 4. 1929, s. 3.

¹⁷ Dopis adresovaný Metropolitní kapitule, sepsaný 1. 8. 1922 v Hranicích. ZAO, pobočka Olomouc, fond MCO, dod. II. (Stavěl), inv. č. II/94, časové rozmezí 1877–1940, č. kart. 22.

¹⁸ Obzor XX, č. 90 ze 16. 4. 1929, s. 2.

¹⁹ V Olomouci byl diecézní Svaz Charity ustanoven 2. února 1922, jeho prvním protektorem byl arcibiskup A. C. Stojan a v prvním výboru již zasedal i katecheta P. Jan Stavěl, jeho předsedou se stal roku 1924 a v této

funkci setrval až do své smrti roku 1938. Ze strany arcibiskupa A. C. Stojana i jeho nástupce Leopolda Prečana požíval velkou důvěru.

²⁰ Dr. R. Nejezchleba: Biskup Jan Stavěl šedesátníkem. Našinec 65, č. 88 ze 14. 4. 1929, s. 1.

²¹ Žádost zaslal olomoucké metropolitní kapitule údajně na výzvu Svazu čl. charity v Olomouci a duchovenstva. Ucházel se o jeden z uvolněných kanonikátů. Blíže dopis adresovaný Metropolitní kapitule, sepsaný 1. 8. 1922 v Hranicích, ZAO, pobočka Olomouc, fond MCO, dod. II. (Stavěl), inv. č. II/94, č. kart. 22, časové rozmezí 1877–194

²² Stavěl se stal pokračovatelem Stojanova odkazu, ke kterému se přihlásil i arcibiskup L. Prečan. Lidé vídávali Stavěla dlouze se modlit u Stojanova hrobu v Královské kapli velehradské baziliky. Našinec 74, č. 255 z 8. 11. 1938, s. 2. O Stojanově výšle nejnověji podrobná publikace kol. autorů Stojanov – dílo z lásky podniknuté... Matice velehradská 2024.

²³ Do zámorí se vydal na tříměsíční cestu 22. května 1926. Blíže k jeho aktivitám v rámci Apoštolátu např. Jemelka, František: Biskup Jan Stavěl šedesátníkem. Část II. Našinec 65, č. 88 ze 14. 4. 1929, s. 1–2 nebo také –a.: Světící biskup olomoucký Msgr. Jan Stavěl šedesátníkem. Apoštolát sv. Cyrila a Metoda pod ochranou bl. Panny Marie XX, č. 4, duben 1929, s. 114.

²⁴ ZAO v Opavě, pobočka Olomouc, fond MCO, dodatky II, inv. č. II/94 (Stavěl), č. kart. 22, časové rozmezí 1877–1940.

²⁵ Severní Morava IX, č. 23 ze 3. 6. 1927, s. 3.

²⁶ Našinec 74, č. 255 z 8. 11. 1938, s. 2

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Roku 1931 zastupoval olomouckého arcibiskupa L. Prečana na generální vizitaci v Uherském Brodě. Dle dobového tisku se jeho návštěva setkala s velkým ohlasem u věřících, úřady a domy byly ozdobeny prapory, vatikánská vlajka vlála na obou kostelích. Příjezd vizitátora očekávalo tisíc osob včetně řady duchovních, zástupců stáních, samosprávních a finančních úřadů. Program návštěvy zahrnoval biřmování, mše svaté, návštěvu reálného gymnázia a dalších úřadů za doprovodu místního děkana. Blíže –š.: Generální visitace v Uh. Brodě. Slovácké noviny 48, č. 16 ze 17. 4. 1931, s. 2. Roku 1933 vizitoval české farnosti šumperského děkanátu. K tomu zpráva s názvem Generální visitace koná se v Šumperském děkanátě. Litovelsko-Konicko VI, č. 24 z 9. 6. 1933, s. 2.

²⁹ Kupříkladu roku 1927 světil na Velehradě novostavbu domu misijního řádu Družiny cyrilometodějské s útulkem pro děti. K tomu Slovácké noviny 44, č. 45 ze 4. 11. 1927, s. 2. Roku 1933 konsekroval nový kostel na Slovácku v Tvarožné Lhotě. „Neúnávného“ biskupa Stavěla tam doprovázel dómský vikář v Olomouci P. Petr Krivák. Kostel byl zasvěcen sv. Anně (autorem oltářního obrazu byl malíř Frolka, samotnou moderní stavbu projektoval Ing. Doležal ze Strážnice podle návrhu prof. architektury Fišera z Brna) a v hlavním oltáři byly uloženy ostatky sv. Jana Sarkandra. Blíže článek Svěcení kostela v Tvarožné Lhotě. Slovácké noviny 50, č. 31 z 11. 8. 1933, s. 1.

³⁰ Pohřbíval kupříkladu manželku dr. Mořice Hrubana, kněze a šéfredaktora Našince Ladislava Zamykala (Našinec 74, č. 255 z 8. 11. 1938, s. 2). V červenci 1932 ukládal ostatky tragicky zesnulého Tomáše Bati a jeho pilota J. Broučka na lesním hřbitově ve Zlíně, obšírně o jeho pohřbu informovalo České slovo XV, č. 193 z 15. 7. 1932, s. 3.

³¹ Blíže Dr. Fr. Karlický: Cyrilské jubileum. Pravda XX, č. 48 ze 3. 11. 1927, 1; též [Nepodepsáno]: Náš 15. září 1929. Pravda XXII, č. 38 z 19. 9. 1929, 1; dále [Nepodepsáno]: Milí hosté z vlasti zavítali do našeho českého kostela... Pravda XXVI, č. 37 ze 7. 9. 1933, s. 4, 5.

³² Průčelí budovy zdobí dvě pamětní desky, jedna je upomínkou na zde žijícího kněze a hudebního skladatele Pavla Křížkovského a druhá na prvního ředitele českého gymnázia v Olomouci Jana Ev. Kosinu.

³³ Pozor XLIV, č. 308 z 9. 11. 1937, s. 4; tamtéž XLVI, č. 350 z 21. 12. 1937, s. 2., nebo Moravský deník 32, č. 273 z 23. 11. 1937, s. 2.

³⁴ P. Silvestr M. Braitto O.P.: Otcovský přítel mladých. Našinec 74, č. 255 z 8. 11. 1938, s. 2.

³⁵ Poslední okamžiky popsal Našinec 74, č. 255 z 8. 11. 1938, s. 2.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Jemelka, František: Památce † místopředsedy ÚACM, Msgra Jana Stavěla. Apoštolát sv. Cyrila a Metoda pod ochranou bl. Panny Marie XXIX, č. 12, prosinec 1938, s. 330.

³⁸ Nekrology a vzpomínky přátel a spolupracovníků vyšly pod titulkem Světící biskup Msgr Jan Stavěl v Našinci 74, č. 255 z 8. 11. 1938, s. 2, parte bylo otištěno tamtéž na s. 5. Podrobné informace také v časopise Apoštolát sv. Cyrila a Metoda pod ochranou bl. Panny Marie XXIX, č. 12, prosinec 1938, s. 329–332; taktéž zpráva [Nepodepsáno]: Pohřeb biskupa J. Stavěla v Olomouci. Moravský deník 33, č. 265 z 10. 11. 1938, s. 2; informace k pohřbu Řk.: Poslední cesta svět. biskupa msgra Stavěla. Našinec 74, č. 257 z 10. 11. 1938, s. 1; Týž: V posvěcené půdě rodného kraje pohřben msgr Stavěl. Našinec 74, č. 258 z 11. 11. 1938, s. 3.

³⁹ Řk.: Poslední cesta svět. biskupa msgra Stavěla. Našinec 74, č. 258 z 10. 11. 1938, s. 1.

⁴⁰ Parte ze dne 7. 11. 1938 uloženo v ZAO, pobočka Olomouc, fond MCO, dodatky II, inv. č. II/94 (Stavěl), č. kart. 22, časové rozmezí 1877–1940

⁴¹ Biskup Stavěl projevil v závěti přání, aby nebyla na jeho osobu pronášena slova chvály, proto se upustilo od kázání. Pohřební obřady v Kostelci vykonali Stavělův spolurodák prelát Fr. Světlík a jeho přítel strahovský opat M. Zavoral. Pohřbu v rodné farnosti se účastnili např. lutínská rodina Sigmundů, prostějovští Wichterlové, papežský komoří dr. Vl. Hruban a tisíce krajanů. Řk.: V posvěcené půdě rodného kraje pohřben Msgr Stavěl. Našinec 74, č. 258 z 11. 11. 1938, s. 8.

⁴² Dva snímky z posledního rozloučení přinesl např. Našinec 74, č. 260 z 13. 11. 1938, s. 2; otištěny byly také ve výroční zprávě katolické Charity v Olomouci vydané za rok 1938, a to na s. 7 a 15.

⁴³ Našinec 74, č. 255 z 8. 11. 1938, s. 2.

⁴⁴ Dopis z 1. 3. 1939 adresovaný arcibiskupu Prečanovi včetně jeho odpovědi. ZAO, pobočka Olomouc, fond MCO, dodatky II, inv. č. II/94 (Stavěl), č. kart. 22.

⁴⁵ Z církevního prostředí zmiňme např. pražského arcibiskupa Karla kardinála Kašpara, opata Metoděje Zavorala, sídelní biskupy Mořice Pichu (Hradec Králové), Josefa Kupku (Brno), preláta a bývalého probošta metropolitní kapituly olomoucké Z. H. Ledochowského, představitele kapitul staroboleslavské, vyšehradské, brněnské, metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze, konventu milosrdných bratří ve Vizovicích, předsedu výboru Matice svatohostýnské Václava Zbořila, zástupce České ligy akademické v Praze, Ústředí katolického studentstva čsl. v Praze, Moravanu, spolku katolických akademiků v Brně, Řecko-katolického úřadu u sv. Klimenta v Praze. Ve výčtu kondolujících z Olomouce najdeme vedení Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty, Arcibiskupského kněžského semináře, městskou radu v čele se starostou JUDr. Richardem Fischerem, nakladatele Romualda Prombergera, ředitelství řady škol (st. čsl. reálného gymnázia, jehož byl Stavěl žákem, čsl. obchodní akademie, státních vyšších hospodářských škol, Měšťanské školy chlapecké dr. Richarda Fischera a Měšťanské školy dívčí, obě v Olomouci-St. Hodolanech, Demlovy zemské odborné školy hospodářské v Klášterním Hradisku, Ústav hraběte Pöttinga, Drtinovu měšťanskou školu smíšenou v Olomouci-Hejčíně, Měšťanskou školu dívčí B. Němcové v Olomouci Nových Hodolanech a chlapeckou Havlíčkovu školu tamtéž, ale též hudební školu Žerotín), za Studijní knihovnu kondolenci zaslal Bedřich Václavek, dále Klub přátel umění, ředitelství státních drah, vedení Obchodní a živnostenské komory a také olomoucká pobočka Moravské banky. Z politického, úředního a veřejného života telegram zaslal Msgr. ThDr. Jan Šrámek, poslanci Josef Vičánek (Čsl. strana lidová) a dr. Josef Dolanský, prezidium Zemského úřadu v Brně, městská rada v Hranicích, zástupce ministerstva školství a národní osvěty, ministerstvo sociální práce, velitel sborové nemocnice plk. Emil Zuckerkandl. Z řad armády a policie vyjádřili lítost nad úmrtím biskupa Stavěla bývalý zemský četnický velitel v Brně, generál v. v. Vladimír Putna, nebo divizní generál Čeněk Weis, posádkový velitel Posádkového velitelství v Olomouci, brig. gen. Karel Klubal. Z charitních ústavů Siroťčinec sv. Josefa v Plumlově, dále Svaz čsl. (milosrdné lásky) v Hradci Králové, mecenáš hrabě Seilern z Lukova u Holešova. Z uměleckého a podnikatelského světa akademický malíř Jano Köhler, ze Zlína Marie T. Baťová i majitel firmy Baťa a.s. Jan A. Baťa, dále vedení ústředí ředitele Vítkovických kamenouhelných dolů, za centrální ředitelství Liechtensteinských statků a lesů v Olomouci Anton Anderka, Akciová společnost rolnická cukrovaru v Čelechovicích na Hané a další.

⁴⁶ Našinec 74, č. 258 z 11. 11. 1938, s. 2.

Prameny

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

Fond MCO, dodatky II, inv. č. II/94 (Stavěl), č. kart. 22, časové rozmezí 1877–1940

Fond AO, inv. č. 2574, sign. DM1prel/2, č. kart. 826, 1930–1931

MZA v Brně, Acta publica, Matrika, Kostelec na Hané, č. k. 9160, N, O, Z 1858–1884

Digitální knihovny

Kramerius, Vědecká knihovna v Olomouci

ANNO, Österreichische Nationalbibliothek Wien

Literatura

–a.: Světící biskup olomucký Msgr. Jan Stavěl šedesátníkem. Apoštolát sv. Cyrila a Metoda pod ochranou bl. Panny Marie XX, č. 4, duben 1929, s. 114.

Brejcha, Leander P. (ed.): Pamětní spis o katolické charitě (milosrdné lásce) v zemi moravsko-slezské. Olomouc – Brno 1930.

Catalogus Olomucensis. Olomouc 1938, s. 16.

Jemelka, František: Památce † místopředsedy ÚACM, Msgra Jana Stavěla. Apoštolát sv. Cyrila a Metoda pod ochranou bl. Panny Marie XXIX, č. 12, prosinec 1938, s. 329–332.

Kučera, M.: Pohledy do minulosti Charity. Počátky charitního díla v 1. pol. 20. století. Prameny. Názory, pohledy, zkušenosti. Olomouc 2023, s. 94–103.

Kučera, Martin – Jemelka, František: Charita v Olomouci 1922–2012. Dějiny, osobnosti, současnost. Olomouc 2012, s. 46.

[Nepodepsáno]: Místopředseda ACM. – kanovník Jan Stavěl – světícím biskupem olomuckým. Apoštolát sv. Cyrila a Metoda pod ochranou bl. Panny Marie XVIII, č. 6/7, červen–červenec 1927, s. 207–209.

[Nepodepsáno] (Stanislav Šimíček): Msgre Jan Stavěl, světící biskup... Výroční zpráva katolické Charity (milosrdné lásky) Arcidiecése olomoucké v Olomouci. 1938, s. 5–7.

Red.: Posmrtná vzpomínka na J. Exc. Ndp. Biskupa Msgra Jana Stavěla. Za Láskou! XV, č. 1, 1939, s. 5–7.

Šimíček, Stanislav (ed.): Výroční zpráva katolické Charity (milosrdné lásky) arcidiecése olomoucké v Olomouci. Olomouc 1939.

Výroční zpráva katolické Charity (milosrdné lásky) arcidiecése olomoucké v Olomouci. Olomouc 1938, s. 5–7.

Dobový tisk

České slovo XV, č. 193, 15. 7. 1932, s. 3.

Dr. Fr. Karlický: Cyrilské jubileum. Pravda XX, č. 48 ze 3. 11. 1927, 1.

Dr. R. Nejezchleba: Biskup Jan Stavěl šedesátníkem. Část I. Našinec 65, č. 88 ze 14. 4. 1929, s. 1.

Kavan, Ed.: Světící biskup msgr. Jan Stavěl, šedesátníkem. Našinec 65, č. 92 z 19. 4. 1929, s. 3.

Jemelka, František: Biskup Jan Stavěl šedesátníkem. Část II. Našinec 65, č. 88 ze 14. 4. 1929, s. 1–2.

Hlasy z Pobečví XVII, č. 8 z 21. 2. 1914, s. 5.

– J. Hanák: Biskup Jan Stavěl šedesátníkem. Část III. Našinec 65, č. 88 ze 14. 4. 1929, s. 1.

Našinec 74, č. 255 z 8. 11. 1938, s. 2.

Našinec 74, č. 258 z 11. 11. 1938, s. 2.

Našinec 74, č. 260 ze 13. 11. 1938, s. 2.

[Nepodepsáno]: Generální visitace koná se v Šumperském děkanátě. Litovelsko-Konicko VI, č. 24 z 9. 6. 1933, s. 2.

[Nepodepsáno]: Milí hosté z vlasti zavítali do našeho českého kostela... Pravda XXVI, č. 37 ze 7. 9. 1933, s. 4, 5.

[Nepodepsáno]: Náš 15. září 1929. Pravda XXII, č. 38 z 19. 9. 1929, 1.

[Nepodepsáno]: Nový světící biskup pro arcidiecési olomouckou. Pravda XX, č. 21 z 26. 5. 1927, 1.

[Nepodepsáno]: O nový útulek pro uměleckou galerii města Olomouce. Moravský deník 32, č. 273 ze 23. 11. 1937, s. 2

[Nepodepsáno]: Pohřeb biskupa J. Stavěla v Olomouci. Moravský deník 33, č. 265 z 10. 11. 1938, s. 2.

[Nepodepsáno]: St. Město. Slovácké noviny 45, č. 41 z 5. 10. 1928, s. 3.

[Nepodepsáno]: Svěcení kostela v Tvarožné Lhotě. Slovácké noviny 50, č. 31 z 11. 8. 1933, s. 1.

[Nepodepsáno]: Velehrad. Slovácké noviny 44, č. 45 ze 4. 11. 1927, s. 2.

Obzor XX, č. 90 ze 16. 4. 1929, s. 2.

Pozor XLIV, č. 308 z 9. 11. 1937, s. 4

[-pov-?, značka nečitelná]: Přemístění olomoucké galerie umění. Palčivá potřeba kulturního domu. Pozor XVLII, č. 350 z 21. 12. 1937, s. 2.

Řk.: Poslední cesta svět. biskupa msgra Stavěla. Našinec 74, č. 257 z 10. 11. 1938, s. 1

Týž: V posvěcené půdě rodného kraje pohřben msgre Stavěl. Našinec 74, č. 258 z 11. 11. 1938, s. 3.

Severní Morava IX, č. 23 ze 3. 6. 1927, s. 3.

-š.: Generální visitace v Uh. Brodě. Slovácké noviny 48, č. 16 ze 17. 4. 1931, s. 2.

Internet

www.stoleticharity.cz

Prameny 2024
Rok Charity Olomouc v příbězích,
obrazech a souvislostech

Grafické zpracování a sazba: Nadiia Kruzman

Foto na obálce: Vojtěch Cimpl

Editace a korektury: Kristýna Uchytilová, Martina Foretová Pavlunová, Marie Šnevajsová

Vydala Charita Olomouc, 2025

1. vydání

ISBN: 978-80-905260-9-9